

Dat denken we ervan

Jongeren geraakt door armoede
spreken over hun leven

2010
Europees Jaar
van de bestrijding
van armoede
en sociale uitsluiting

in samenwerking met

unicef

samen voor
kinderen

In memoriam Peter Ryssack

Redactie: UNICEF België - What do you think?
Gaëlle Buysschaert - Maud Dominicy - Florence Wautelet
In samenwerking met Kind en Samenleving

Lay-out : **Benoît Vandenbегine**

D/2010/5606/08
©2010, UNICEF België

Wij zijn niet de bron van de problemen, We maken deel uit van de oplossing.

Hoe kwetsbaarder kinderen zijn, hoe minder zij kunnen participeren. Doordat ze beschouwd worden als slachtoffers, gehandicapten, vreemdelingen, zotten, zieken of criminelen, gaan sommige kinderen die in een moeilijke situatie leven uiteindelijk geloven dat alles vastligt en dat ze geen keuze of mogelijkheden hebben om iets te ondernemen. Het beeld dat van hen opgehangen wordt, is simplistisch: onbekwaam, achterlijk, moeilijk, lui, storend...

Participatie is een geweldige hefboom om deze negatieve beeldvorming te doorbreken en om de kinderen tijd en ruimte te geven om na te denken en tot actie over te gaan. De meest kwetsbare kinderen en jongeren kunnen een belangrijke rol spelen in de maatschappij. Ze zijn geen passieve slachtoffers of de bron van problemen. Ze zijn volwaardige individuen die op hun niveau vorm willen en kunnen geven aan de maatschappij.

« What Do You Think ? » wil een stem geven aan de kwetsbare kinderen. In 1999 lanceerde UNICEF België dit initiatief om op het hoogste niveau de stem te laten horen van de meest kwetsbare kinderen en jongeren (niet-begeleide minderjarigen, kinderen met een handicap, zieke kinderen, kinderen in de psychiatrie, kinderen in conflict met de wet, kinderen geraakt door armoede). Ze zouden gehoord worden door het Comité voor de Rechten van het Kind, het VN-orgaan dat toezicht houdt op de naleving van het kinderrechtenverdrag.

« What Do You Think ? » heeft een eerste rapport van kinderen en jongeren in België overgemaakt aan het Kinderrechtencomité in 2002. Sindsdien werkte « What Do You Think ? » samen met meer dan 150 niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (2002-2004), met meer dan 750 kinderen die gehospitaliseerd zijn in een pediatrische of psychiatrische afdeling (2005-2006), met meer dan 300 kinderen met een handicap (2005-2007), met meer dan 50 kinderen in de psychiatrie (2007-2008) en met meer dan 100 kinderen die geraakt zijn door armoede (2009-2010). In 2010 stelde « What Do You Think ? » het tweede rapport van kinderen en jongeren van België voor aan het Kinderrechtencomité, dat in zijn aanbevelingen aan het adres van België (11 juni 2010) toont dat het rekening gehouden heeft met de stem van de kinderen.

Isabelle Marneffe
Directeur Communicatie & Programma's
UNICEF België

Yves Willemot
Algemeen Directeur
UNICEF België

Met de steun van de POD Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding en de Franse Gemeenschap.

Dat denken we ervan.**Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven**

Het aantal kinderen dat in armoede opgroeit in België neemt de laatste jaren gestaag toe. De laatste cijfers geven aan dat 17% van de kinderen met een armoederisico leven. Gesterkt door het engagement van de regering om armoede bij kinderen met de helft te verminderen, en door het Belgisch Voorzitterschap van de EU dat van de bestrijding van armoede bij kinderen één van zijn prioriteiten maakt, gaf UNICEF België de opdracht aan het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving om een participatief belevingsonderzoek te voeren bij jongeren die geraakt zijn door armoede.

« *Dat denken we ervan. Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven* » staat stil bij de beleving van deze maatschappelijk kwetsbare jongeren en toont de impact van armoede en sociale uitsluiting vanuit het standpunt van een jongere. Dit rapport vertelt hoe jongeren denken en leven.

« *Dat denken we ervan. Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven* » wil beleidsmakers en het grote publiek sensibiliseren voor de effecten van armoede en sociale uitsluiting op het leven van kinderen en jongeren, wil beleidsveranderingen promoten om vandaag het leven van kinderen en jongeren te verbeteren en voert een pleidooi om kinderen en jongeren als volwaardige partners te beschouwen in de strijd tegen armoede bij kinderen en sociale uitsluiting. Dit rapport bevestigt dat kinderen en jongeren betrokken willen zijn in de beslissingen die hen aangaan en dat ze veel bij te dragen hebben.

De strijd tegen armoede en sociale uitsluiting staat centraal in het werk van UNICEF. UNICEF België meent dat kinderen en jongeren het best geplaatst zijn om mee te spreken over hun leven. Via zijn « What Do You Think ? »-project, wil UNICEF België de actieve participatie van kinderen en jongeren promoten zodat ze gehoord kunnen worden in alle zaken die hen aangaan.

Inhoudsopgave

DANKWOORD

HOOFDSTUK 1: ALGEMENE INLEIDING

Context	7
Situatieschets	8
Methodologie	9

HOOFDSTUK 2: « DAT DENKEN WE ERVAN »

De familie	11
De vrienden	17
Het onderwijs	23
De wijk	29
De vrije tijd	36
Armoede	40
De toekomst	45
Enkele rode draden	48
Enkele bijkomende reflecties	52

HOOFDSTUK 3: BESLUIT

De stem van jongeren geraakt door armoede	55
Beleidsaanbevelingen	58
Kinderrechtenbenadering in de strijd tegen armoede bij kinderen en sociale uitsluiting	60

DANKWOORD

UNICEF België bedankt in het bijzonder alle jongeren die hebben deelgenomen aan dit onderzoek alsook alle personen die met hen samenwerken.

Een speciaal dankwoord aan D'Broej (Brussel), Bruno Bauwens en Touria Azziz; aan de Foyer; aan het jongerenhuis Chicago; aan A Place To Live; aan het Centrum West; aan het jeugdhuis Chambéry; aan Point Jaune (Charleroi), Florence Magu en Leslie Carpena; aan de Centre Liégeois d'Aide aux jeunes, Nicole Rasquin en Momo; aan de Service d'Action Sociale AMO (Liège), Giancarlo Paglia en Laurent; aan het Wijkcentrum De Kring (Eeklo), Jan Matthijs en Kathelijne Vangheluwe, Astrid, Natasha en de vrijwilligers; aan Kids Noord vzw (Antwerpen), Gert Baetens, Wouter en Peter.

UNICEF België dankt ook het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving die dit eerste onderzoek gevoerd hebben, en in het bijzonder Jan Van Gils en Tine Willekens.

Een hartelijk woord van dank ook aan het Belgisch en Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, Christine Mahy, Frederick Vanhauwaert, Carolien Patyn, en Samira Castermans; aan de Réseau Wallon de Lutte contre la Pauvreté, Pierre Doyen en Gaëlle Peters en aan Uit de Marge, Robert Crivit, Jan Deduytsche en Pieter De Schepper.

Dank ook aan Julien Van Geertsom, Voorzitter van de Programmatorische Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie en armoedebestrijding en zijn team, aan de Koning Boudewijnstichting Françoise Pissart, Anne Van Meerbeeck en Pascale Taminiaux; aan het Kinderrechten-commissariaat, Bruno Vanobbergen en Lieven De Rycke; de Délégué général aux droits de l'enfant, Bernard Devos en Christelle Triffaux; aan Prof. Dr. Em. Eugene Verhellen, Vice-Voorzitter van UNICEF België.

Dankjewel ook aan de jonge artiesten van het Park van Pede in Anderlecht die de kunstwerken in dit rapport (die het hele jaar door te bewonderen zijn) gemaakt hebben. We hopen dat hun talent andere burgemeesters zal aanzetten om jongeren de ruimte te geven om zich uit te drukken.

Oprechte dank ook aan de Franse Gemeenschap, Ministers Evelyne Huytebroeck en Jean-Marc Nollet voor hun steun aan het « What Do You Think ? »-project in 2010, alsook tot slot, aan Staatssecretaris Philippe Courard en de POD Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding voor hun inzet voor kinderen die in armoede leven en hun geloof in de participatie van kwetsbare jongeren. Hun steun maakte dit onderzoek mogelijk.

ALGEMENE INLEIDING

CONTEXT

De strijd tegen armoede en sociale uitsluiting staat centraal in het werk van UNICEF. Gesteund door de regering, die van armoede bij kinderen een speerpunt wil maken van het Belgisch Voorzitterschap van Europese Unie, heeft UNICEF België het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving de opdracht gegeven om een belevingsonderzoek te doen bij jongeren die geraakt zijn door armoede. Dit eerste onderzoek heeft als doel een beter zicht te hebben op de beleving van deze jongeren en op de impact van armoede op hun leven.

Het kan verbazen dat, ondanks de toename van het aantal kinderen die in armoede leven in België, er redelijk weinig onderzoek is gebeurd naar de beleving van deze kinderen en jongeren en naar de impact van armoede en sociale uitsluiting op hun leven.

UNICEF België meent dat kinderen en jongeren het best geplaatst zijn om mee na te denken over de vraagstukken die hen aangaan. Via zijn «What Do You Think ? »-project, wil UNICEF België de actieve participatie van de meest kwetsbare kinderen en jongeren promoten, zodat ze hun standpunten kunnen uiten, gehoord worden en au serieux genomen worden in alle zaken die hen aangaan. In België werken we met de meest kwetsbare kinderen (niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, kinderen met een handicap, kinderen in het ziekenhuis, kinderen in instellingen, kinderen in armoede) opdat hun stem gehoord wordt over alle zaken die hen aangaan (artikel 12 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind).

Het «What Do You Think ? »-project van UNICEF België is opgezet om de meest kwetsbare kinderen en jongeren te helpen om op het hoogste niveau gehoord te worden. In 2010 stelde het project het tweede rapport van kinderen en jongeren in België voor aan het Kinderrechtencomité (het VN-orgaan dat instaat voor het toezicht op de naleving van het Kinderrechtenverdrag). In zijn aanbevelingen dat het aan België richtte (in juni 2010), vraagt het Comité expliciet aan ons land om werk te maken van de participatie van alle kinderen (tot 18 jaar) op alle beleidsniveaus, alsook in hun gezin, op school en in de gemeenschap. Het Comité vraagt ook om een speciale aandacht voor de kwetsbare kinderen.

Er zijn in ons land al initiatieven genomen om armoede en sociale uitsluiting bij kinderen te bestrijden. Het Belgische Voorzitterschap heeft er een van zijn prioriteiten van gemaakt. Dit werk heeft dan ook als eerste doelstelling om aan de beleidsmakers een middel te geven om rekening te houden met de mening en de ervaringen van kinderen in hun beleid ter bestrijding van armoede bij kinderen. Een extra doelstelling is om aan te geven welke meerwaarde het biedt om niet alleen VOOR, maar ook MET kinderen te werken, en de beleidsmakers en de beroepskrachten aan te moedigen om kinderen en jongeren te betrekken bij zowel het vorm geven als het evalueren van beleid en projecten.

Tal van organisaties voor maatschappelijk kwetsbare jongeren dragen participatie van kinderen reeds hoog in het vaandel en zijn overtuigd van het belang van samen te werken met kinderen. We hopen dat de aandacht die geschonken wordt aan armoede bij kinderen, er ook toe zal leiden dat dit soort initiatieven op voldoende structurele steun zullen kunnen rekenen om van de participatie van kinderen en jongeren in armoede een realiteit op lange termijn te maken.

Dit rapport is gebaseerd op het wetenschappelijk rapport “Belevingsonderzoek bij jongeren die in armoede leven” van Kind en Samenleving en stelt in een eerste hoofdstuk de context en de methodologie uiteen. Het tweede hoofdstuk bundelt de resultaten van de bevraging van de jongeren. Het laatste hoofdstuk tot slot staat stil bij de meerwaarde van participatie van kinderen en jongeren, het formuleert beleidsaanbevelingen en pleit voor een kinderrechtenbenadering van armoede.

Dit werk heeft ontegensprekelijk ook beperkingen. De “staal” jongeren die hebben deelgenomen

vloeit voort uit de mogelijkheden en de interesse van de organisaties die de onderzoekers gecontacteerd hebben. Enkel jongeren die een band hebben met die organisaties hebben deelgenomen. Bepaalde thema's zijn dieper uitgewerkt dan andere. Dat heeft te maken met de niet-directieve aanpak van het onderzoek, van de interesse en de bereidheid van de jongeren om binnen een redelijk korte tijdspanne, rond bepaalde thema's (al dan niet) te spreken en de eigen werking van de organisaties die soms reeds rond een bepaald thema gewerkt hadden. Er werd zoveel mogelijk rekening gehouden met de groepsdynamiek en voor deze eerste aanzet werd dan ook gekozen om niet te problematiseren noch armoede als eerste kapstok te gebruiken, maar te vertrekken uit de beleving en het welbevinden van de jongeren. Er werd niet expliciet gegraven naar problemen en jongeren zijn niet formeel uitgenodigd geweest om in groep aanbevelingen te formuleren.

Dit rapport pretendeert dus zeker niet dé waarheid over dé jongeren in armoede voor te stellen. In deze fase, beschouwen we het als een eerste aanzet om in deze richting verder te gaan.

SITUATIESCHETS

Overall ter wereld zijn kinderen de eerste slachtoffers van armoede. In Europa is dat niet anders: kinderen lopen een hoger armoederisico dan de rest van de bevolking als geheel.

Kinderen die in armoede leven, vormen ontegensprekelijk een van de meest kwetsbare groepen in de wereld. Ook in België.

Dat is alarmerend, want armoede is veel meer dan een tekort aan inkomens. Het raakt mensen - en kinderen in het bijzonder - in alle aspecten van hun leven. Een slechte voeding, een broze gezondheid, gevoelens van schaamte en minderwaardigheid, beperkte onderwijskansen en uitsluiting uit sociale activiteiten zijn maar enkele van de factoren die een negatieve impact hebben op de diverse domeinen van het leven en de ontwikkeling van kinderen in armoede. Daarbij komt nog dat heel vaak, de ene ontbering de andere uitlokt en versterkt.

Vertaald naar het kader van kinderrechten betekenen deze negatieve invloeden vaak een systematische schending van de rechten die kinderen genieten op basis van nationale en internationale wetgeving. In de strijd tegen armoede bij kinderen, pleit UNICEF België voor een kinderrechtenbenadering, waarbij ook de participatie van kinderen een belangrijke plaats heeft.

Cijfers

In 2009 staat ons land op de zeventiende plaats van de UNDP Human Development Index. Deze jaarlijkse index betreft de levensstandaard in 182 landen en houdt rekening met onder meer de levensverwachting, de scholingsgraad en de levensstandaard.

Tussen 1980 en 2007 is de Human Development Index in België toegenomen met 0,34% per jaar, gaande van 0,871 naar 0,953 vandaag. Ondanks deze hoge ranking, toont de index van 2009 (die betrekking heeft op het jaar 2007) de grote ongelijkheden tussen welzijn en opportuniteiten in het leven.

Volgens de laatste statistieken van de Europese Unie, die gebaseerd zijn op de inkomens en de levensomstandigheden (EU-SILC 2008), behoort 15% van de Belgische bevolking (dat is 1 persoon op 7) tot de groep met een armoederisico. Bij kinderen ligt dat risico hoger, namelijk op 17%.

Men kan armoede bij kinderen niet louter monetair benaderen, het probleem reikt veel verder dan het (on)vermogen om elementaire zaken te kopen. In de bestrijding ervan moet eveneens werk gemaakt worden van andere (niet-monetaire en niet-materiële) ontberingen zoals de toegang tot basisvoorzieningen, discriminatie en uitsluiting, die zo zwaar doorwegen op het zelfbeeld van kinderen en hun verdere ontwikkeling. De strijd tegen armoede bij kinderen moet dus ingebed worden in een ruimer geheel, dat gestoeld is op de fundamentele mensenrechten van kinderen en dat vertrekt vanuit het welzijn van kinderen.

METHODOLOGIE

Meer dan 110 jongeren tussen de 11 en 18 jaar hebben aan dit eerste belevingsonderzoek deelgenomen; 67 onder hen waren jonger dan 14. Er waren even veel jongens als meisjes, en de meerderheid van hen was van buitenlandse origine.

Om te voorkomen dat we jongeren moesten categoriseren en bestempelen, hebben we nauw samengewerkt met de netwerken van armoedeverenigingen en Uit de Marge, die de lokale organisaties die werken met maatschappelijk kwetsbare jongeren stimuleerden om deel te nemen aan het onderzoek.

Daarmee werd een ingang gevonden voor een gunstige werksituatie, omdat het toeliet jongeren te bereiken die tot de doelgroep behoorden (zonder ze als 'arm' te moeten benoemen) en om bij de hele opzet van het onderzoek de hulp te krijgen van mensen die reeds een vertrouwensrelatie hadden met de jongeren. Het engagement van de lokale begeleiders was cruciaal om een onderzoek op maat uit te stippelen voor de jongeren in hun specifieke werking, waardoor hen meer veiligheid en vertrouwen geboden kon worden.

In dit participatief belevingsonderzoek werden diverse op maat gesneden creatieve methoden gebruikt om de beleving van jongeren, hun kennis, ervaringen en betekenisverlening aangaande hun eigen leven te exploreren. Sommige werkingen hadden voor hun deelname aan het onderzoek een uitgestippeld werktraject waarop het onderzoek quasi naadloos kon aansluiten met een participerende observatie. Bij andere werkingen ontstond er een intensieve samenwerking tussen de lokale begeleiding en de onderzoekers om tot de meest optimale en aangepaste onderzoeksmethoden en aanpak te komen. Daarbij was het van belang dat het onderzoek geen eenmalig subtractief van informatie bij de jongeren zou worden; het wilde daarentegen een bijdrage leveren aan de empowerment van zowel jongeren als lokale werking.

Afhankelijk van de werkingen, hebben de onderzoekers tussen één en tien rechtstreekse contacten gehad met de jongeren. De discussiegroepen met de jongeren duurden 70 uur. Het feit dat vertrouwenspersonen de activiteiten leidden, in een vertrouwd kader, heeft onbetwistbaar een cruciale rol gespeeld bij het succes van de opzet. Elke groep heeft op zijn ritme en rond zijn thema's van interesse gewerkt. Het waren niet steeds dezelfde jongeren die deelnamen; er zat wel wat verloop in de groepen.

Gezien de gevoeligheid van het thema werd gezocht naar methoden die het mogelijk maakten het onderwerp indirect te exploreren met de jongeren zonder hen te stereotyperen en daarmee te marginaliseren. Het was ook belangrijk om methoden te vinden die ruimte lieten voor verbale en non-verbale expressie. Aangewende methoden waren bijvoorbeeld foto-eliciterende interviews, participatieve observatie, babbelbox-reportages, interviews door jongeren met buurtbewoners en hulpverleners, informele gesprekken, stad-buurtspel, alterego fotoshoot en rap-songs maken.

We hebben niet op de man af aan onze jongeren gevraagd om zich in te schalen op een armoede-meter of om te spreken over de impact van armoede op hun leven. Het is doorheen het proces dat bepaalde problemen en vragen vanzelf aan de oppervlakte zijn gekomen. (Giancarlo Paglia, Service d'Action Sociale AMO van Luik)

Er werden heel wat maatregelen genomen opdat de jongeren zich in vertrouwen zouden voelen. De eerste was het respect voor hun privéleven.

Alle onderzoeksmomenten werden opgenomen en geanalyseerd. Ter afronding van het onderzoek, vonden in de verschillende groepen feedbackmomenten plaats met de jongeren om af te toetsen of ze zich herkenden in de conclusies. Aan de hand van de cartoons die u op het einde van de hoofdstukken terugvindt, prioritiseerden ze de thema's, vulden aan of gingen dieper in op bepaalde thema's.

Dit onderzoek werd in heel België gevoerd tussen mei 2009 en juni 2010

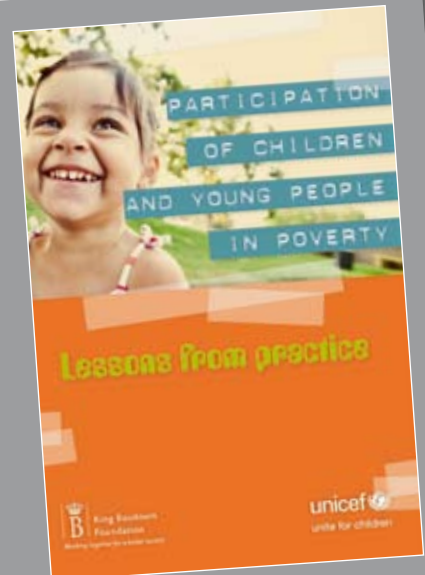
Handboekje rond participatie

Participatie van kinderen en jongeren in armoede.
Lessen uit de praktijk.

Hoe ga je met kinderen en jongeren in armoede in dialoog? Hoe kom je tot hun beleving van hun dagelijkse realiteit? Hoe kan je op een echte en respectvolle manier de participatie van kinderen en jongeren in armoede ondersteunen?

De Koning Boudewijnstichting en UNICEF België gaven samen een methodiekenmap uit die een stimulans wil zijn voor organisaties die kinderen en jongeren in armoede aan het woord willen laten.

Dit Handboek is beschikbaar in papieren versie op eenvoudig verzoek, of digitaal op de website van de Koning Boudewijnstichting (www.kbs-frb.be) en van UNICEF België (www.unicef.be).

1. HET GEZIN EN DE FAMILIE¹

1.1. Respect en loyaliteit

De familie is voor de jongeren belangrijk en evident. Respect is hierbij een belangrijke term.

Ja, [mijn familie is] echt heel belangrijk. Familie is echt alles, zonder familie kun je niet echt functioneren. Die geven u zo een bepaald gevoel van..., ze geven u ook raad van hoe je om moet gaan met mensen en zo.

Je bent er geboren, dus je hoort erbij.

Het begrip loyaliteit dient zich hier sterk aan, hoewel jongeren dat het niet echt expliciet ter sprake brengen.

Heb jij een makkelijker of een moeilijker leven dan de meeste mensen die jij kent?
Ja, als je kijkt in de arme landen, van Afrika of in Peru of zo. Daar is echt hongersnood, die sterven echt gewoon van een glas water of zo, bij wijze van spreken. En hier, ge hebt hier alles. Daar hebben ze niks. Ze hebben geen OCMW, ze hebben het kleinste ding van voedselbedeling zelfs niet. Hier heb je OCMW, voedselbedeling, de mutualiteit, den dop, de uitkering, de hulpkas. Daar is dat niet zomaar.

De dingen die je nu opnoemt, hebben jij of je gezin daar wel eens beroep op gedaan?

Hmm, nee.

Niet het OCMW?

Nee.

Den dop?

Ja, dat wel. Er is nu geen werk. Sommigen zijn nu verplicht om een jaar te doppen of zo. Er is niet anders dan. Mijn moeder dopt.

Respect is het woord dat zij hanteren en dat een echt sleutelbegrip vormt.

Respect:

X: Dat is toch normaal.

Y: Het zijn uw ouders.

Is dat normaal? Er zijn toch veel jongeren die problemen hebben met hun ouders.

Y: Ja, maar wat voor jongeren. Mijn cultuur is ook zo. Ik ben Bosnisch.

X: En ik ben Marokkaan.

Twee hele andere culturen?

X: Ja, maar wel dezelfde religie, dat speelt ook een rol.

Bij de tieners is het belang van "thuis" evident: het is de plek waar ze een groot deel van hun tijd spenderen.

Ik heb de living getrokken als favoriete plek. Als mijn stiefpapa de nacht heeft, dan mogen wij beneden samen met mama tv kijken en dat vind ik leuk.

¹De Franse taal kent in tegenstelling tot het Nederlands geen aparte termen voor het gezin (kerngezin) en de (bredere) familie. De groepen jongeren die op deze realiteiten uitgebreid ingaan, gebruiken de termen en dito realiteiten door elkaar; dat taalgebruik wordt hier gevolgd.

Sommige jongeren kiezen resoluut voor hun gezin. Anderen noemen belangrijke elementen die ze wel bij hun vriendengroep vinden maar niet bij hun gezin en omgekeerd.

Je kan je slecht voelen in een familie.

Is toch iets belangrijk, je gezin. Dat zijn mensen die dicht bij je staan, terwijl je vrienden, dat is niet hetzelfde, daar leef je niet mee samen.

Je moet enkel vertrouwen in jezelf hebben, in je familie, en de naasten. Ik heb geen vrienden. Zelfs mocht ik er hebben, zou ik voor mijn familie gaan. Je familie is er steeds voor jou. Je kan op drie vierde van je familie steunen.

Familie komt sowieso eerst. Ik heb een grote familie, ik zie ze niet allemaal, ze zijn dus niet allemaal heel belangrijk.

Bij vrienden kan je een familiegevoel ervaren.

Vrienden kunnen soms belangrijker zijn dan familie, omdat het meestal mensen van je eigen generatie zijn en dat je samen dezelfde levensstadia doorloopt. Je evolueert samen.

1.2. Gezinsamenstelling

Heel wat jongeren groeien op in een uitgebreide en complexe gezinscontext. De meerderheid groeit op in wat we een klassiek kerngezin noemen. De jongeren die deelnamen hebben niet veel gesproken over moeilijke gezinssituaties, plaatsingen e.d..

12

Het klassieke kerngezin

De meeste jongeren die deelnamen, groeien op in een klassiek kerngezin met een duidelijke rolverdeling voor moeder en vader. Moeder doet vaak het huishouden en staat ook in voor de dagelijkse interactie met de kinderen en de dagelijkse opvoeding.

En bij u thuis, wie woont daar?

Iedereen.

Met hoeveel zijn jullie?

Wij zijn met zeven. Vier broers en een moeder en een vader. Ik ben de jongste.

"Thuis" dat is mijn huis, waar ik woon, waar ik slaap, waar ik opgevoed word, dat is mijn thuis. Mijn ouders voeden ons op. Ik heb twee kleine broers en een kleine zus en een zus die ouder is dan ik.

Een complexe gezinscontext

Sommige jongeren groeien op in een uitgebreid gezin, een min of meer stabiele maar vaak wat complexe gezinscontext. Complex door de samenstelling, door de aan- of afwezigheid van biologische of stiefouders, -broers of -zussen. De complexiteit vloeit voort uit de bloedband (biologische, half- en stiefbroers en -zussen), de woonplaats (in een instelling, bij oma, etc.), en het af en toe grote leeftijdsverschil tussen broers en zussen.

Ik ken mijn papa al drie jaar niet meer. Ik zie hem niet meer.

We zijn thuis met zes, maar onze zus woont niet thuis, die woont bij meme en onze broer is gehandicapt en woont in de week op school. Onze zus woont bij meme sinds mijn stiefpapa er is. We wonen om het weekeinde een weekeinde bij ons meme en pepe. We kunnen er ook 's avonds naartoe.

Broers en zussen

De meeste jongeren hebben ten minste één broer of zus. Vaker echter hebben kinderen meerdere broers of zussen, halfbroers en halfzussen, stiefbroers en stiefzussen. Dat is soms wat ingewikkeld:

Moet ik al mijn broers en zussen opnoemen? Wanneer de begeleidster ja zegt, zuchten er een aantal kinderen. Het meisje begint de namen van haar broers en zussen op te noemen maar

aarzelt bij sommigen. *Ik heb vier broers en twee zussen. Nee twee broers en vier zussen. Ze noemen [samt de namen op] Ik heb nog drie halfbroers en 1 halfzus.*

Ik heb vandaag ontdekt dat ik nog een halfstiefzus heb.

Een halfstiefzus? Ja, de ex-man van mijn moeder, waar zij ook twee kinderen mee heeft, die blijkt nu nog een ander kind te hebben bij een andere vrouw. Dat is dus mijn halfstiefzus....

1.3. De rol van de ouders

De jongeren zijn stevig verankerd in hun gezin. Ze verwachten dat hun ouders betrokken zijn in hun leven, dat ze een kompas zijn die de grote richting aangeeft en waarden en normen meegeven.

Het gezin steunt bij het maken van keuzen. Ze leren je de regels en bepaalde dingen van het leven.

Voor mij is het belangrijk om je geliefd te voelen door uw ouders en dat ze limieten uittekenen. Ze moeten tonen dat ze hun kinderen graag zien.

Uit de verhalen van tieners blijkt dat vooral moeders betrokken zijn bij het schoolgebeuren. Ze stellen verwachtingen aan hun kinderen, structureren mee hun leven in functie van hun schoolprestaties en zijn actief betrokken door bijvoorbeeld het bijwonen van een oudercontact. Moeders blijken de spil van het gezin te vormen. Tieners worden bijvoorbeeld vooral door hun moeders begeleid en ondersteund in alles wat met hun leven en met school te maken heeft: in hun vrije tijd, bij ziekte of voor verplaatsingen.

Sorry dat ik er vorige week niet was. Het was echt een slechte week. Mijn fiets was gestolen en ik had ook een slecht rapport. Mijn mama had gezegd dat ik ten minste 65% moest halen maar ik had maar 45% .

13

Vaders wordt minder vernoemd door tieners. Soms is de vader dan weer een voorbeeld voor de jongens.

Als er ruzie is tussen broers, dan is het meestal de vader die er echt ' stop' tegen zegt en het voorbeeld geeft en zo.

Ik vraag of ze soms wel eens bij hun papa gaan. Je bedoelt onze echte papa? Nee, daar gaan we nooit. Hij moet eigenlijk naar ons toe komen en dat doet hij niet. Ik vraag of ze dat jammer vinden. Wij hebben gezegd als hij niet om ons komt dan hoeft het ook niet. Ik zie hem toch al niet meer graag.

We zien hem wel weinig. Hij werkt in de nacht, in de brouwerij. Overdag slaapt hij dan en dus zien we hem niet veel.

Volgens de jongeren is de grote doelstelling van de ouders : ervoor zorgen dat de jongeren niet op "het foute pad" raken. Ze erkennen dat dit niet gemakkelijk is voor ouders:

Ik ben blij dat er iemand is die ons opvoedt. Ze heeft wel gezegd van hé, niet dit of dat doen, of niet het slechte pad opgaan met die jongeren of zo. Zij is zo, voordat ik weg ga, wil zij mijn vrienden kennen, met wie dat ik omga. Dat vind ik ook aan één kant dat zij daar recht op heeft. Ik wil ook niet op het foute pad gaan. Als je aan iets begint kan je er opeens verslaafd aan worden. Mijn moeder weet hoe dat is, hoe dat jongeren met elkaar omgaan.

Ouders en broers helpen je terug op het goede pad.

Familie, cultuur en geloof zijn niet los te zien van elkaar in de levens van veel van de deelnemende jongeren. Enkele jongeren van niet-Belgische afkomst wijzen, in verband met de relatie met hun ouders, naar het verschil tussen hen en 'de Belgen'. Ze erkennen verschillen.

Daar is al een heel groot verschil [tussen Belgen en Bosniërs]: respect voor ouders. Van mijn ex-vriendin... Die moeder zei ge moet om drie uur thuis zijn en wat doet die, die blijft de hele ochtend bij mij. Dat is geen respect hé. Als mijn vader tegen mij zei: om drie uur thuis en ik was er niet om drie uur 's nachts dan ging die heel de stad af om mij te zoeken.

Wij zijn niet een familie die graag pest. Stel, mijn kleine neef pest die andere, zijn moeder geeft die dan een pak slaag en zegt dan, hebt gij geen respect of zo. Bij ons is dat meestal dat je respect moet hebben voor andere mensen. Ge hebt er sommigen die echt geen respect hebben. Dat krijg je ook

door uw jongheid, hoe dat je opgevoed bent. Sommigen zijn echt slecht behandeld geweest.
Ik ben oud genoeg om geen geld te vragen van mijn ouders, ik doe dat uit respect.
Mijn vader heeft mij goed opgevoed, op ons eigen manier, op ons eigen cultuur.

1.4. Conflicten

Ondanks de waardering, loyaliteit en het respect dat ze voelen voor hun ouders, komen er ook conflicten voor. Er zijn de conflicten betreffende de dagelijkse omgang met elkaar, en er zijn de verder reikende conflicten waar jongeren een andere weg opgaan dan verwacht door hun ouders.

Ja, maar thuis zijn er ouders. Die gaan weeral zagen, hé wat is dat hier, dat is hier geen kinder..., ik weet niet wat. Gewoon van die dingetjes. Hier zijn wij vrij (in het buurthuis). Voor sommigen is het ook, met de ouders, dat gaat niet goed samen. Ouders willen dat niet of dat. Hier gebeuren ook niet de braafste dingen hé, er valt eens een glas. Hier kan je dat nog recupereren maar als thuis zo iets gebeurt, mijn vader euhm....

Ik wil wel een goede familie, geen familie met vele discussie ruzies, maar waar het goed gaat.

Toch. Mijn broer en zus vechten voortdurend onder mekaar. Als ik er genoeg van heb ga ik op mijn kamer. Begin ik wat te schrijven.

Normaal gezien ben ik erg kalm. Maar familiale problemen enerveren me. Altijd ruzie, ook tussen broer en zus, maar heel veel onder ons. Omdat ik de oudste ben krijg ik veel verwijten (je bent net een kind, ...). Dat enerveert me.

14

De jongeren willen met hun ouders spreken, maar die zijn niet steeds beschikbaar en bereid om over bepaalde onderwerpen te spreken. Dit soort generatieconflicten enerveert hen. Jongeren vertellen over twee soorten manieren om met dit soort conflicten om te gaan. Sommigen lopen weg van het probleem door zich fysiek te onttrekken aan de situatie en het huis uit te gaan of naar hun kamer. Anderen houden dingen geheim of uit het zicht van hun ouders. Op deze manier kunnen ze hun eigen gang gaan, hoewel ze zich terdege bewust zijn van het afkeurende oordeel van hun ouders.

Een ouder die wil het beste voor zijn kind, die maakt zich zorgen, die vraagt dezelfde vragen zoals jij, "waarom, dit, dat."

Stel, u heeft een zoon van 15-16 jaar en hij rookt al twee, drie maanden lang, en hij is eigenlijk effectief echt verslaafd. En u zegt voor hem, "niet meer roken" en hij zegt "nee" en hij doet dat toch. Dat was hetzelfde bij mij hé, ik zei altijd ik ga dat niet meer doen maar toch deed ik dat terug. Mijn ouders dachten van niet. Maar bij ons is er een uitdrukking. "De grond en de lucht hebben gezworen met elkaar dat er niks te verbergen valt", op den duur kom je alles te weten. Dat is waar hoor. En dan, wat gebeurt er als ze alles te weten komen? Teleurgesteld hé.

De familie zegt bijvoorbeeld dat een jongere niet met bepaalde mensen mag omgaan. De jongere wil dat wel en het kan best zijn dat de familie een bepaalde persoon verkeerd ingeschat heeft. De familie vreest dat die ene slechte persoon hem negatief zou beïnvloeden, terwijl dat deze persoon de jongere goeie dingen kan leren kennen.

Mijn ouders weten dat ik rook maar ik doe dat niet voor hun gezicht. Dat is uit respect hé, uit respect voor mijn ouders.

Met de pubertijd lijken de ouders bang en verloren tegenover hun kind dat opgroeit. Ik denk dat ouders niet op hun gemak zijn ten opzichte van bepaalde onderwerpen en dat ze daarom bepaalde dingen niet bespreken of er grapjes over maken. Ik zou graag over alles met hen kunnen spreken.

1.5. Geldzaken

Hoewel jongeren aangeven thuis "niets tekort te komen", zijn ze zich terdege bewust van de noodzakelijke financiële voorzichtigheid binnen het gezin. Jongeren spreken wel over inkomensgerelateerde zaken, maar wijden hier niet (graag) al te veel over uit. De jongeren groeien over het algemeen op in gezinnen waar ze leven van één of geen arbeidsinkomen van de ouders

*Mijn mama is huisvrouw.
Mijn mama is thuis, maar die is ziek.
Mijn mama is gehandicapt.
Mijn mama werkt op het bureau.
Mijn papa doet niet iets echt maar hij maakt zelf zijn huis.
Mijn papa is werkloos.
Mijn vader doet carwash.
Mama is gewoon thuis.*

Hoe zie jij dat later voor u?

Hetzelfde. Ok, misschien in het begin zij ook even werken, Misschien twee/drie jaar of zo. Als we pas getrouwd zijn is allebei werken goed maar als we kinderen hebben gaat zij thuis werken.

Mijn vader spreekt geen Nederlands dus het is moeilijk voor hem als hij moet werken. Mijn mama is gelijk mijn vader. Die was ook in Turkije en die zijn naar hier gekomen. Mijn moeder kan ook niet werken.

In middens van niet-Belgische origine lijkt heel wat solidariteit te bestaan om financiële problemen op te vangen. Broers, zussen en soms ook jongeren zelf, dragen bij aan de financiën van het gezin. Mede door het samengestelde inkomen hebben de jongeren 'genoeg' thuis.

Mijn zus werkt ook en mijn broer werkt. Als wij thuis iets te kort hebben, eten of drinken of zo... dan gaat mijn zus shoppen, soms krijg ik wat geld. ... Iedereen draagt bij, als iemand werkt, denkt die eerst aan het huis. Wat wij nodig hebben, wat wij te betalen hebben, bijvoorbeeld rekeningen of een factuur, dan betalen wij die eerst. Dan gaan we huisdingen kopen en dan pas kledij of zoiets. ... Simpel hé, dat komt altijd goed. Wij hebben nooit te kort, altijd genoeg.

Waar leven jullie van als uw moeder geen werk heeft?

Ik denk van de dop. Mijn broer werkt. En ik en mijn broer wij werken soms ook als jobstudent. Mijn moeder en mijn grote broer, hun naam staat op het huis dus ze hebben alle twee een verantwoordelijkheid voor het huis. De ene betaalt een deel en de andere betaalt een deel, zo doen zij dat.

Thuis heb ik een laptop staan. Die heb ik van mijn broer gekregen.

De meeste jongeren krijgen geen zakgeld van hun ouders maar kunnen aan hun ouders wel geld vragen als het nodig is.

Ik werk, ten eerste, omdat mijn ouders niet van de rijkste zijn, ten tweede ik ben oud genoeg om geen geld te vragen van mijn ouders. Ik doe dat uit respect. Ik ben iemand die graag op eigen benen staat, die zelfstandig kan zijn.

Als ze geld hebben, dan geven die dat. Als die dat niet hebben dan niet. Ik vraag het ook niet als ze het niet hebben. Ik weet wel wanneer ik het niet vraag. Ze hebben nog nooit nee gezegd tegen mij. Ik vraag dat gewoon al een tijdje zelf niet meer.

Ja, zakgeld ja, allez ja, als ik nodig heb dan vraag ik dat hé. Bij de Belg is dat anders dan bij ons volk hé. Bij de Belgen is dat, die krijgen per maand, per week geld, bij ons is dat niet. Als ik thuis kom en ik heb iets nodig dan vraag ik aan mijn vader geld en dan krijg ik dat.

Over het algemeen zijn de jongeren er zich van bewust dat ze het niet breed hebben en dat voorzichtigheid i.v.m. de financiën van het gezin geboden is. Het is geen hoofdbekommernis, maar het is wel continu aanwezig in hun beleving. Gezinnen en jongeren stellen hun prioriteiten m.b.t. de te betalen uitgaven, ze vallen terug op de bijdragen van andere huisgenoten (vaak broers of zussen) of van andere familieleden; en op de privé-uitgaven wordt bezuinigd.

Ik zou graag naar Disneyland Parijs gaan. Maar het is te ver weg en het kost te veel geld.

Mijn papa heeft geen auto en ik heb geen abonnement voor het openbaar vervoer.

De mensen van mijn buurt gaan criminele acties doen buiten de buurt. Je gaat nooit inbreken bij uw buur.

Komen er dan van een andere buurt dat bij u doen?

Nee, nee bij ons kan je niet veel vinden hoor. Het is daar niet Brasschaat, weet je wat ik wil zeggen? Dan ben je laag gevallen als inbreker. Dan nog liever een bedelaar, dan kan je misschien meer pakken.

De tieners praten over Sinterklaas die op school geweest is. *Wij hebben een boekentas gekregen. Eentje die zo klein is dat je hem maar tot het tweede leerjaar kan gebruiken eigenlijk. Het is echt zo om te zeggen: "Hier want je kan het zelf niet kopen."*

1.6. Behuizing

Sommige tieners blijken niet altijd even tevreden over de grootte en de staat van hun huis. Het huis wordt te klein bevonden en gebreken aan het huis worden duidelijk vernoemd. Tieners moeten hun kamer vaak delen met broers of zussen en geven aan dit niet altijd prettig te vinden:

Gewoon, en we hebben ook maar één bureau. Dat is vooral lastig nu de toetsenweek er aankomt. We kunnen dan niet alle twee in de kamer leren. Dan gaat er eentje aan de keukentafel of op bed of zo. Maar wij hebben echt een kleine kamer wij hebben geen bureaus wij leren gewoon binnen. (Bij navraag blijkt dit overal in huis te zijn, zo vernoemt ze ook in de televisiekamer). En in de slaapkamer is er ook nog eens schimmel op de muur.
- Dat hebben wij ook, dat komt van het nat.
- Ja, bij ons regent het soms gewoon binnen.

1.7. Samenvatting

Uit wat de jongeren vertellen, blijkt dat het gezin voor de jongeren belangrijk en evident is. Zo evident als ze geboren zijn, wonen ze in een gezin en horen ze bij dat gezin. Zij hebben waardering voor hun ouders, maar meer nog respect. Dat komt bij sommigen expliciet ter sprake, maar die loyaliteit steekt ook de kop op door niet graag te spreken over bepaalde dingen, zoals de financiële kwetsbaarheid van het gezin.

Ouders nemen een aparte positie in, verschillend van die van de vrienden. De moeder staat in het huishouden en dagelijkse gebeuren. De vader is vaker afwezig in de verhalen van de jongeren. Er klinkt een groot vertrouwen door. De samenhang is gebaseerd op respect, op een waardepatroon dat erg centraal staat in hun leven. De ouders krijgen een grote verantwoordelijkheid bij de opvoeding van de jongeren: ze moeten hen 'steunen', hen van het slechte pad weg te houden en zo nodig (kordaat) in grijpen. Wijken de jongeren toch van het goede pad af dan blijven ze respectvol voor hun ouders en nemen ze zelf de verantwoordelijkheid voor hun gedrag.

Zoals in elk gezin zijn er (generatie)conflicten. Heel wat jongeren groeien op in complexe gezinsstructuren; anderen leven in een klassiek kerngezin.

2. DE VRIENDEN

Vrienden zijn belangrijk in het leven van de jongeren. Ze concurreren qua belang met de ouders, al schrijven de jongeren beiden een andere rol toe. Het belang van vrienden situeert zich in het leuk doorbrengen van de vrije tijd, het bespreken van geheimen, het delen van een hobby, het leren van elkaar.

*Ik ben graag met mijn vrienden. Het is altijd leuk met hen.
Het is belangrijk om vrienden te hebben met wie je je kan amuseren en lachen. Vrienden helpen je bij het groot worden: je leert uit contacten met anderen.
Als je dingen doet met vrienden, dan is alles sowieso goed.
Vrienden kunnen soms belangrijker zijn dan familie, omdat het meestal mensen van je eigen generatie zijn en je samen dezelfde levensstadia doorloopt. Je evolueert samen.*

2.1. Vriendschap

Wanneer jongeren praten over 'echte' vriendschap, praten ze over een beperkt aantal mensen. Echte vrienden kan je vertrouwen, ze zijn eerlijk en tonen respect. Vriendschap houdt ook een zekere verdraagzaamheid in: er kan al wel eens een aanvaring zijn zonder dat de vriendschap keldert.

Dat is mijn beste vriend. Ik ga al zes-zeven jaar met hem om. Ik kan hem vertrouwen, ik geloof hem. Hij is mijn beste maat. Ik ken hem al lang en hij heeft nog nooit een fout gemaakt die ik niet meer kan vergeven. Ik vertrouw hem. Hij doet niet fouten bij mij zoals andere mensen. Daarom weet ik dat hij mijn beste vriend is. Ik kan hem vertrouwen en geloven. Alles wat ik tegen hem vertel blijft tussen ons.

Vrienden, dat heeft met vertrouwen te maken. Je zegt niet tegen iedereen dat het uw vriend is. Ik bedoel met vriend niet gewoon omgaan of zo, dat is gewoon meer jongeren die je kent vanuit de buurt of zo. Vrienden zijn echt zo, die je kan vertrouwen en waar je dingen tegen vertelt. Dat is niet zoals andere mensen.

Basisingrediënt voor vriendschap is dus vertrouwen?

Ik denk dat wel ja.

Is er zo nog iets?

Eerlijkheid.

Zie, ik en X, wij waren de hele dag samen vandaag hè. We zijn gaan shoppen, eten, alles. Nu is dat gebeurd [doelt op buil op het voorhoofd die X hem per ongeluk bezorgd heeft vandaag]. Als dat iemand anders was, had ik terug gedaan zene. Hij zei "sorry, sorry, sorry, als je dat terug wil doen, doe het dan terug." Dan zie je dat dat anders is.

Dat is een vriendin, dat is getrokken aan de bushalte. Wij houden van elkaar. Vriendschap en familie, dat is wel anders. Een vriendin is meer met u dan bijvoorbeeld uw zus. Je kent elkaar heel goed hé. Eigenlijk veel beter dan uw eigen zus. Een vriendin kan je bijvoorbeeld later nooit meer zien hé. Zoals bijvoorbeeld een meisje, dat is een hele goede vriendin van u, zij trouwt en haar man zegt tegen haar je bent verplicht om thuis te blijven, dan kunnen wij elkaar niet meer zien hé. Met een zus is dat niet, je ziet elkaar elke dag.

De vrienden: als er een probleem is, heb je altijd de mogelijkheid om erover te praten, raad vragen.

2.2. Ontmoetingsplaatsen

Jongeren die erg gesteld zijn op de buurt, ontmoeten hun vrienden in de lokale straten en parken. Jongeren die minder vergroeid zijn met de wijk, maken hun vrienden vooral op school. Daarnaast treffen ze elkaar buiten de school om samen op café of naar de cinema te gaan, samen iets gaan eten etc. Vaak delen ze ook eenzelfde hobby.

Rondhangen, uitgaan met vrienden en vriendinnen. Naar een soort discotheek, of studentennacht. Uitgaan, feesten een concertje of zo.

Naar de cinema, voetbal, iets gaan eten, iets gaan drinken, naar een shishabar, rondhangen, met de tram even naar de stad, naar mijn vriendin en terug.

Naar buiten. Als ik een toets heb of zo, dan leer ik maar als er niks is, met mijn vrienden, meestal

films gaan zien, internet, niet zo veel op straat. Internet doe ik in een internet-café met vrienden. Films zien doe ik in de cinema

Belangrijk bij vriendschappen blijkt het gemeenschappelijke milieu te zijn. Jongeren verbinden er expliciet gelijkaardige financiële mogelijkheden aan.

Ik heb veel meer affiniteit met jongeren die uit eenzelfde milieu komen als mijzelf.

Ik denk wanneer we bij jongeren zijn die in dezelfde situatie zitten, dat we ons veel veel beter voelen. We hebben de indruk dat we begrepen worden, we hebben het gevoel dat we kunnen zeggen wat we willen. Stel je eens voor dat er iemand vraagt "ga je mee naar de cinema" en dan kan jij gewoon zeggen van "nee, ik heb geen geld vandaag," Maar als iemand van een rijker milieu deze vraag stelt, dan ga je niet zeggen dat je geen geld hebt, je zal een ander smoesje verzinnen. Bij hen kunnen we niet 100% onszelf zijn, dat is onmogelijk.

Het is natuurlijk beter om met een groep vrienden om te gaan die uit hetzelfde milieu komen als jezelf. Je kan het bijvoorbeeld niet permitteren om voortdurend op restaurant te gaan eten met je vrienden. Dit kan je gewoonweg niet betalen.

2.3. De vriendengroep

En dan is er de vriendengroep. De band is hierbij vaak minder "hecht" dan met de vrienden.

Vrienden zijn belangrijk. In de groepen is het soms moeilijk om anderen te aanvaarden. Vrienden aanvaarden verschillen en zorgen ervoor dat je je op je gemak voelt.

Deze groepen kunnen soms vrij groot zijn, hun samenstelling multicultureel en niet zelden ontmoeten de vrienden elkaar meerdere keren per week. De samenstelling ervan is ook niet zo stabiel.

We zijn meer dan tien. Alleen jongens. Het is een gemengde groep. Je hebt van alles: Bosniër, Marokkanen, Turken. Het zijn jongens van de jongerenwerking en ook van buitenaf. Vrienden van het buurthuis en vrienden van de buurt, ja, van [de stad] eigenlijk. Ik ken hier wel wat mensen.

Het kernbegrip van zo'n groep is 'erbij horen', 'geaccepteerd worden'. Jongeren zijn het er vrijwel allen over eens dat niet iedereen tot hun vriendengroep kan behoren, hoewel sommige groepen opmerkelijk tolerant blijken te zijn. Per groep blijken bepaalde ongeschreven wetten te bestaan waar je aan moet voldoen om erbij te horen. Het is precies op dit punt dat jongeren 'groepsdruk' ervaren.

Groepsdruk

Jongeren hebben een sterke behoefte om erbij te horen, om in de groep opgenomen te zijn. De groep toont haar groep-zijn door gezamenlijke bezigheden, en als je erbij wil horen neem je aan dergelijke bezigheden deel. Die bezigheden vormen het bindmiddel in de groep. Wie erbij wil horen, moet dit respecteren. Dat is geen probleem zolang dat bindmiddel hobby's betreft, of wonen in dezelfde wijk e.d.m.. Het wordt moeilijker als het bindmiddel aanleunt bij of uitgroeit tot schadelijke dingen of kleine delinquentie. Om zich tegen een dergelijke groepsdruk te verzetten zoeken jongeren steun.

De groep oefent een sterke druk uit op de jongeren. Soms doen we "niet goede" dingen om op te vallen. Roken is mode nu. Jongeren maken zichzelf kapot zonder het te beseffen.

In de pubertijd hebben jongeren soms zin om ook minder aanbevelenswaardige dingen te ontdekken. Voor mij zijn er die proberen en anderen die de groepsdruk ondergaan om het te proberen.

Sommige praktijken worden geïdentificeerd als de groepsnorm en als basisvoorwaarden om erbij te horen. Merkkleren zijn ook zichtbare elementen die aangeven of je er al dan niet bij hoort.

In bepaalde jongerengroepen wordt stelen beschouwd als één van de vaardigheden die je onder de knie moet hebben, om hun zin in consumptie te kunnen botvieren. Uiteraard moeten ze dan ook kunnen zwijgen.

Geld is een moeilijkheid. Diegenen die geen geld hebben, kunnen niet eender wat doen. Sommigen die geen geld hebben, "kunnen niet leven." Het gaat erover om secundaire dingen te kunnen kopen (merken, gadgets,... om bij een groep te horen bijvoorbeeld).

Voor sommige jongeren is het moeilijk om de groep niet te volgen, om nee te zeggen tegen bepaalde dingen. Soms gaat het ook over delinquentie, slechte dingen... Sommige jongeren willen niet drinken, maar doen het toch om bij de groep te horen, om niet uitgesloten te worden. Er zijn er die sterk genoeg zijn om nee te zeggen, maar niet de zwaksten. Daar is er een gebrek aan steun.

Heb je een rijbewijs?

Ik wou dat eigenlijk niet doen maar vrienden zeiden tegen mij "ja, ga het eens halen en zo," die lachten mij uit. Die hadden dat allemaal al en zo. Maar ik had er geen tijd voor. Ik had er geen zin in. Maar die pushten mij altijd en die lachten mij uit. Dus zei ik ok. Als een fiere jongen kwam ik terug uit de deur, ik had het van de eerste keer gehaald. Maar ik heb nu wel spijt dat ik dat heb. Dat werkt op mijn zenuwen. Er zijn vrienden die nu altijd vragen, wanneer ga je nu voor het volledige en dat stoort dat ik dat nog op zak heb. Het was beter toen ik kon zeggen "ik heb dat nog niet, ik moet nog gaan voor mijn voorlopig." Ik heb geen tijd eigenlijk. De school aan de ene kant, de andere kant thuis, ouders en zo. Ik wil buiten zijn met vrienden en een beetje plezier maken en zo, voor werk te zoeken in de vakantie en voor werk in het weekeinde. Ik heb echt geen tijd.

2.4. Vriendschappen met het andere geslacht

Jongeren spreken ook over stevige diepgaande vriendschappen met het andere geslacht. De meerderheid van de jongen-meisje-relaties is gefocust op de liefdesrelatie. Die relaties worden gekenmerkt als tijdelijke relaties; de relatie met een partner om samen een toekomst uit te bouwen is voor later en kent andere omstandigheden.

De jongens spreken met heel wat waardering voor het praten met en raad vragen aan meisjes, ook zonder dat daarbij sprake moet zijn van een liefdesrelatie.

Heb jij één of meerdere vrienden die jij volledig vertrouwt?

Ja, een paar, een stuk of vier.

Zijn dat dan jongens of meisjes, van uw leeftijd of ouder?

Van mijn leeftijd. Jongens en meisjes. Ik vertrouw meer meisjes dan jongens. Jongens die verstoppen sowieso iets achter uw rug. Die vertellen zoiets achter uw rug. Dat kun je niet uitleggen zo. Meisjes daar kan je zo meer mee praten en zo dan met jongens. Met jongens ga je niet zeggen, ik heb dit of dat probleem. Met meisjes kan je dat meer, beter vertellen tegen haar.

Betekent het dan dat uw beste vrienden eigenlijk meisjes zijn?

Hmm, ik ga er niet veel mee om maar ik beschouw die wel als... Ik ga er niet mee om zoals met kameraden van de straat. Dan praat ik er gewoon mee, op internet en later als ik ermee afspreek dan zeg ik het hele verhaal.

Over het algemeen kruisen de werelden van jongens en meisjes elkaar vooral als het gaat om het aangaan van liefdesrelaties. Deze relaties zijn vaak geen lang leven beschoren en zo willen de jongeren het ook: jongeren (meisjes en jongens) hebben wisselende partners waar ze het nu leuk mee willen hebben maar ze denken daarbij nog niet aan het opbouwen van een gezamenlijke toekomst. Daarbij spelen de leeftijd, godsdienst en ideeën over je toekomstige levenspartner een grote rol.

Gewoon één meisje tussen zoveel jongens dat gaat niet. Als je naar uw vriendin wil, dan moet je maar alleen gaan, niet de hele bende daarachter.

Ik vraag wie zijn lief is en hij wijst het middelste meisje aan. Dan wijst hij naar het meisje die naast haar staat en zegt, en dat is mijn ex. Hij vertelt dat hij nu al anderhalf jaar samen is met dit meisje.

Heb jij een lief? Nee, momenteel niet. Ik ben niet echt zo van, ik wil een open relatie. Je hebt de laatste tijd veel van die meisjes die zeggen, ik wil trouwen. Maar dat is niet bij mij.

Ik heb geen vriendin momenteel, wel gehad. Dat is normaal. Als je naar school gaat dan heb jij sowieso soms een vriendin.

Als ik met een Assyrisch meisje iets zou beginnen dan zou dat serieus zijn en dan zou ze denken aan trouwen ofzo. Ik wil nu niet met een Assyrische. Als ik met een Assyrische samen ga, heel

mijn gezin gaat dat te weten komen. Als ik dat dan uitmaak dan is dat miserie.
Het koppellevens is soms iets wat de jongere wil, soms is het door de groepsdruk.
Liefjes kunnen steun betekenen (wanneer het thuis slecht gaat bijvoorbeeld).

2.5. De jongerenwerking

De georganiseerde jongerenwerking, via dewelke we in contact kwamen met de jongeren, is voor de jongeren de plek bij uitstek waar ze hun vrienden ontmoeten. De jongerenwerking heeft daarnaast ook nog andere belangrijke functies in de beleving van jongeren: het is een plek waar ze vrij (d.i. een niet-strikte invulling van de tijd), los van de bemoeienissen van ouders of al te controlerende begeleiders, uitgenodigd worden om deel te nemen aan diverse activiteiten en waar ze met steun van hun vrienden en begeleiders tijd kunnen doorbrengen.

De jongerenwerking wordt als een echte thuishaven beschreven. De jongeren voelen zich er welkom, ze vinden er hun vrienden, een luisterende begeleider, en er worden heel wat activiteiten georganiseerd. Kortom: de jongerenwerking komt hier ook sterk in beeld als een plek waar jongeren zich thuis voelen, vooral door de aanwezigheid van andere jongeren en de begeleiders die soms als echte ankerfiguren beschreven worden. In de jeugdwerking kunnen ze tot rust komen, daar is begeleiding die ze al lang kennen en vertrouwen, daar kunnen ze zich amuseren, en vrij voelen.

Een plek om vrienden te ontmoeten

De jongeren geven aan graag naar de jongerenwerking te komen om er samen plezier te maken. Ze maken er nieuwe vrienden of ontmoeten er hun vrienden die ze al eerder kenden. Eens of tweemaal per week ontmoeten de jongeren elkaar in de werking maar ze blijken ook buiten deze momenten contacten te hebben met elkaar (via msn, GSM).

Ik zit in bij de [jongerenwerking] omdat het moet. Grapje. Nee echt het is hier mega cool. Het is zo spijtig dat ik hier maar om de twee weken ben. In de [jongerenwerking] vind je vrienden die je steunen. En [wij] doen niet anders dan lol trappen, lachen, tieren en brullen. De leiding is hier mega leuk.

Na school geniet ik graag van mijn vrije tijd. Bijvoorbeeld 's woensdags, hier, dan hebben we samenkomsten projecten en al, en daarna gaan we naar een lokaal om te biljarten, of om ons wat te amuseren met de jongeren.

Ik kom hier omdat iedereen eigenlijk hier verzamelt.

Hoewel ze het vrijblijvende karakter van de jongerenwerking waarderen, hechten ze toch belang aan de stabiliteit van de groep. Dit is af te leiden van het feit dat ze bij elkaar of de begeleiding melden wanneer ze niet kunnen komen en van de oorzakelijke factoren die ze hiervoor aandragen.

Y krijgt een berichtje van Z dat ze aan iedereen voor moet lezen. Z verontschuldigt zich dat ze niet kan komen en schrijft dat ze ziek is. De groep reageert meteen, ze vinden het allemaal zonde dat ze er niet bij is.

Deze groepsstabiliteit vindt zijn weerslag in een over het algemeen hechte groep. Hoewel er ook in de verschillende groepen klikjes zijn, zijn de tieners over het algemeen verdraagzaam en solidair naar elkaar toe.

Er is ook een gast die ik elke dag zie maar dat is mijn vriend niet, die is zoals plakband. Iedereen heeft daar last van zene. Als ge zegt, ik ga naar huis dan zegt hij: "ik ga met u mee." Zo van die toestanden.

Wat doe je daar dan tegen?

Niet veel, ge kunt toch moeilijk tegen hem zeggen bol het af hé. Allez, ik heb dat al een paar keer gezegd hé, maar die ziet dat als een grap. Dit is echt zware plak, erger dan pritt, dat is secondelijm.

Een plek waar je je goed voelt

Jongeren zijn over het algemeen zeer positief over de werkingen. Om tal van redenen. Bij de

jongerenwerking voelen ze zich vrij en kunnen ze hun vrienden ontmoeten zonder de bemoeienissen van ouders:

Thuis zijn er ouders, die gaan weeral zagen, " hé, wat is dat hier, dat is hier geen kinderikweetnietwat..."

Ook de houding van de begeleiders spreekt hen aan; het is –volgens hen– niet zoals in de jeugdbeweging, waar begeleiders voor jou kiezen wat je moet doen. Ze hebben inspraak bij de invulling van de activiteiten.

Ge komt u hier bezig houden met computeren, tv kijken, biljarten, samen lachen, eten, drinken, poolen, muziek luisteren, internetten, plezier maken, gezellig binnen praten, enz..

Waarom de jongerenwerking en geen scouts of chiro of zo?

Scouts, in onze ogen is da meer voor de Belgen bedoeld. Ik weet het, niet slecht bedoeld of zo maar, hier komen wij graag naartoe maar scouts, dat is helemaal anders voor ons. Wij gaan niet graag naar de scouts, ik weet niet waarom. Dit is leuker. Bij de scouts gaan ze activiteiten doen en hier, wij zitten gewoon en ge maakt plezier. Ge moogt uw eigen activiteiten kiezen en bij de scouts kiest de begeleider voor jou. Dat is misschien niet erg als ge ergens naartoe gaat maar uiteindelijk ga ik toch liever, allez als ik moest kiezen tussen scouts en de jongerenwerking ga ik naar hier. Hier kunt ge gezellig drinken (niet alcoholisch) en eten en noem maar op, plezier maken, op de computer, film kijken, samen lachen.

De jongerenwerking wordt ook aangehaald als een plek om te ontstressen en tot rust te komen. De stress die ze ervaren als ze van school komen bijvoorbeeld:

Na school kan je al uw stress hier afwerken. Als de hele dag een beetje te veel is geworden van thuis, of van boodschappen te doen.

Bij de jongerenwerking hangt er volgens de jongeren een goede sfeer, er is nooit ruzie, je voelt er je welkom en het draagt ertoe bij om je 'goed te voelen'.

21

Ook de begeleiding van de jongerenwerking wordt aangehaald als extra stimulans om de werking te bezoeken. Er bestaat een vertrouwensband met hen, ze voelen zich gesteund.

De jongeren weten bijvoorbeeld dat ze, ook buiten de werking, contact kunnen zoeken met de begeleiding indien nodig. Niet iedereen gaat in op het aanbod, maar op momenten dat het moeilijk gaat (bij het overlijden van een grootouder of wanneer er thuis problemen zijn) weten de jongeren hun weg naar de begeleiders te vinden. Ze zijn vertrouwenspersonen, ankerfiguren. Niet alleen moeilijke dingen worden hen toevertrouwd maar ook leuke, kleine geheimpjes.

Wij kennen de begeleiding die hier is al lang.

Er is hier goeie begeleiding.

Ik heb X echt graag, ik ken hem echt goed, ik kan dingen aan hem vertellen, waar dat hij mij steunt, hij helpt mij. Dat is een goeie gast, ik heb met hem veel leuke tijden gehad.

Alternatief voor de straat

Sommige jongeren vermelden dat de jongerenwerking een goed alternatief biedt voor het rondhangen en zwerven op straat. Jongeren die alleen maar "rondhangen op straat, vervelen zich" volgens de jongeren en zorgen zo voor overlast. Daarnaast werken de werkingen verbondenheid in de hand, in de ogen van de jongeren.

Als er meer jeugthuizen zouden zijn, zou meer dan de helft van de stad minder klagen over jongeren.

Er zijn jongeren die zich vervelen op straat en die zorgen voor overlast omdat ze zich vervelen. Wat doen ze, ze maken lawaai, ze gooien met dingen, ze drinken,... en hier, als je naar hier komt, ge drinkt niet, ge komt gewoon naar hier. Ze maken af en toe eten, elke vrijdag. Ge maakt plezier samen met vrienden, ge kijkt tv, op vrijdag is er altijd een goeie film. Ge kijkt film met vrienden.

Ja, ik vind dat leuk want je hebt zo van die jongens die op straat gewoon wandelen en zo en die van die dingetjes, die beginnen op het slechte pad te gaan, bijvoorbeeld vandalisme of zo, of beginnen smoren en zo. Je hebt zo jeugthuizen die u helpen en zo. Ze zien dat dan aan uw gezicht. Ze zeggen dan, ja, wat is er, dan kunde daar praten en zo daarover. Je kan hier goed met jongeren overeen komen als er een probleem is of zo.

Hier is het gewoon plezant, vrijdag na school en jij hebt niks te doen dan komt ge u hier bezig houden

met computer, lachen, eten, drinken en zo. Da is simpel, zie je, als je wil internetten heb je hier computers, als je wil biljarten of playstation of tv zien dan kom je hier even zitten. Waarom zou je dan buiten rondhangen, ge weet maar nooit wat er gebeurt. Problemen die kunnen veroorzaakt worden. Gewoon hier binnen gemakkelijk, warmte, leuk, kennismaken, van alles eigenlijk.

Er zijn jongens die graffiti deden of zo, maar als wij die zien, dan zeggen wij: "Pas op sebiet word je gepakt door de flikken" of stel, ik ben met een bende die zegt: "Kom we gaan naar daar en we gaan daar wiet kopen en we gaan smoren," dan denk ik, hé wacht, die andere jongeren van ons, die zitten in het buurthuis, kom ik ga daar dat is beter en zo en we gaan misschien koken of zo..

De (werking) is daar om mensen uit de buurt wat meer samen te brengen.

Enkele jongeren draaien als (betaalde) begeleiders/vrijwilligers mee in de kinderwerking en dat geeft hen verantwoordelijkheidszin:

De kinderwerking is om kinderen bezig te laten houden met iets, om ze een beetje te laten bewegen en jong te laten voelen.

Is daar nood aan?

Ik vind van wel. Als die kleintjes beginnen te stelen of zo. Van die slechte dingetjes dat ze gaan doen. Roken, smoren of zo. Ik vind wel dat er nood aan is, in plaats van dat de kleintjes, gaan roken of stelen, dan kan je ze beter laten bewegen.

2.6. Samenvatting

De jongeren vinden hun vrienden erg belangrijk: zij maken voluit deel uit van hun leven. Jongeren hebben diepgaande persoonlijke vriendschappen, waarbij vertrouwen en eerlijkheid centrale waarden zijn. De meeste relaties met het andere geslacht zijn intieme relaties die niet gezien worden als aanzet tot een huwelijk.

Vele jongeren maken ook deel uit van een vriendengroep; daarbij liggen er andere klemtonen. Het 'erbij horen' en je niet geïsoleerd voelen is hier een sterk motief. De vriendengroep kenmerkt zich als een informeel gebeuren dat veel tijd kan opslorpen. Het speelt zich af in de publieke ruimte en in de digitale (virtuele) ruimte (vooral GSM). Het gaat erom zich te amuseren, plezier te maken, te lachen.

Jongeren erkennen dat groepsdruk hen kan aanzetten tot tabak-, drug- of alcoholgebruik maar soms ook tot antisociaal gedrag, soms zelfs tot stelen en andere criminele feiten. De jongeren willen ondersteuning om te weerstaan aan dergelijke (negatieve) groepsdruk.

Dat is één van de positieve aspecten die ze linken aan de jongerenwerking, maar het is bovenal een plek waar ze elkaar ongedwongen kunnen ontmoeten om zich te amuseren buiten de ouderlijke controle. De instuif-aanpak wordt erg gewaardeerd door de jongeren. Hier krijgen jongeren de mogelijkheid zelf hun bezigheden te kiezen in de aanwezigheid van beschikbare en steunende begeleiding.

De jongerenwerking is een pleisterplaats: ze zijn er welkom, ze vinden er vrienden, een luiseterende begeleider, en heel wat mogelijkheden om hun vrije tijd in te vullen, of er worden activiteiten georganiseerd waarbij ze inspraak hebben.

Kortom: de jongerenwerking komt hier ook sterk in beeld als een plek waar jongeren zich thuis en goed voelen, vooral door de aanwezigheid van andere jongeren: daar kan je tot rust komen, daar is begeleiding die je al lang kent en vertrouwt, daar kan je jezelf amuseren, daar voel je je vrij.

3. HET ONDERWIJS

De jongeren zijn het er in het algemeen over eens dat het onderwijs belangrijk is. School neemt een belangrijke plaats in in hun leven en betekent voor velen een sleutel voor de toekomst. Daarnaast hebben veel jongeren het lastig met de school. Ze haten het onderwijs daarvoor nog niet, ze vinden het nodig om een plek te vinden in onze samenleving, om later een (goede) job te hebben, om niet in de werkloosheid te verzeilen, maar het staat soms zo ver van het leven, van de praktijk.

Ik zit al lang op school en dat heeft ook zijn minpunten hé. Je hebt minder vrije tijd eigenlijk hé. Je krijgt veel taken, testen, opdrachten, je krijgt stage. Dat is wel een minpunt. Pluspunten zijn, je hebt daar vrienden en de sfeer in de klas, als je goed met een leerkracht bent dan gaat alles goed. Als je veel studeert heb je goede punten en dan is dat geen probleem maar tegenwoordig, als het goed weer wordt dan ja, dan ben je liever buiten met uw vrienden dan dat je leert dus dat kan een probleem worden, maar nu nog niks. Dat kan veranderen als het zomer is.

3.1. Een sleutel voor de toekomst

De jongeren zijn het er in het algemeen over eens dat het onderwijs belangrijk is. Onderwijs is voor vele jongeren een sleutel voor de samenleving en voor de toekomst. Maar daarnaast spreken ze ook positief over het naar 'school gaan' op zich: ze ontmoeten er hun vrienden, het is een zinvolle invulling van hun tijd, ze komen er in contact met verschillende personen met wie ze anders niet in contact zouden komen en leren ervan.

Wat is er O.K. aan school? De dingen waar ik mij mee bezig houd, de vakken en zo. Dat de leerkrachten hun werk doen. Dan kan ik mij tenminste nog bezig houden met school. Als er geen school is dan is het maar gewoon thuis zitten, uitslapen, dingen naar uw goesting te doen. Dan is dat saai. Dan heb je niks te doen en je moet iets doen zodat de dag snel voorbij gaat. School vind ik één van de goede dingen.

Dat is allemaal door de school dat wij dat hebben leren kennen dus eigenlijk vind ik dat goed dat het onderwijs bestaat. Onderwijs maar ook de multiculturele samenleving. Wij hebben Chinezen, Kosovaren, wij hebben van alles op school. Dan leer je elkaar kennen, hun geloof, wat die allemaal doen. Dat zijn allemaal dingen die ik niet had leren kennen als ik niet naar school was geweest. Ja, ik denk dat, als ik niet meer naar school ga, dat ik dat echt wel ga missen. Ik had mijn beste vriendin niet leren kennen als ik niet naar school was gegaan hé, dus eigenlijk ben ik school wel dankbaar. Dank u school.

Uit de getuigenissen blijkt dat school een grote rol speelt in hun leven. De school en alle facetten die ermee te maken hebben (examens, punten, vakken, leerkrachten en vrienden) komen vaak aan bod in hun gesprekken. Tieners spreken onderling over hun resultaten en het belang dat ze daar aan hechten. Ze spreken in procenten wanneer ze duidelijk willen maken aan elkaar of iets goed of minder goed is. Daarbij refereren ze soms ook naar het klasgemiddelde om een beoordeling te maken van hun eigen prestaties, en spreken ook over de beoordeling van ouders, leerkrachten en liefjes hierover. Daarbij blijken vooral het oordeel van hun ouders en hun lief van belang te zijn.

Sorry dat ik er vorige week niet was. Het was echt een slechte week. Mijn fiets was gestolen en ik had ook een slecht rapport. Mijn mama had gezegd dat ik ten minste 65% moest halen maar ik had maar 45% .

Bij binnenkomst praten de tieners eerst over de rapporten die ze kregen, ze checken even bij elkaar hoe het gegaan was. X vindt zelf dat hij een slecht rapport had. Hij zegt: "Ik had maar 54%. Als Y (zijn liefje) komt vandaag, zeg dan dat ik 71% had."

Jongeren maken de link tussen het behalen van een diploma en het hebben van een goed werk en een goede toekomst.

Mijn studies uitdoen. Als men geen diploma middelbaar heeft, zal je naar de dop moeten. Is belangrijk. Ik wil ook werken op school om later goed werk te hebben. Zonder diploma ben je eigenlijk niets. Dan is het altijd van interim naar interim, binnen en buiten gaan en bellen en telefoontjes verwachten terwijl je er geen krijgt. Zonder diploma ben je niets.

Er zijn evenwel ook jongeren die een vraagteken plaatsen bij die 'automatische' koppeling van onderwijs/diploma aan werk.

Noodzakelijk vind ik onderwijs niet. Het hoort bij het leven maar niet noodzakelijk, niet dat ge dat echt, echt, echt moet doen. Het hoort bij het leven, bij het opgroeien.

Wat ik wel vind met een diploma, er zijn zoveel mensen met een diploma die zelfs geen job kunnen vinden. Wat is dat, dat is toch ook even goed als ge gaat stoppen op uw 18 jaar en ge begint gewoon te werken. Op uw 22ste heb je ineens geld op zak. Als ge gaat wachten tot uw 25 jaar, dan heb je uw diploma pas, dan moet je pas gaan werken.

Een goed diploma is geen garantie voor een job en een diploma halen wordt moeilijker en moeilijker.

3.2. Een hindernissenparcours

De jongeren hebben het lastig met de school. Hun schoolcarrière is vaak getekend door mislukkingen: slechte rapporten, zitten blijven, doorschuiven van ASO naar TSO naar BSO... De onderwijs-carrière is een pad met vele hindernissen.

Ja, de eerste keer dat ik blijven zitten ben is in het middelbaar, in het vijfde. Ik kom van ASO, ik deed één en twee ASO, toen had ik een buis. Toen ging ik naar handel en deed ik drie en vier handel zonder moeite. Toen, in het vijfde, ik had dat onderschat. Die informatica, dat was moeilijk. En toen ben ik blijven zitten. Toen ben ik naar handel gegaan met minder informatica.

Jongeren benoemen rechtstreeks en onrechtstreeks verscheidene elementen die zowel steun kunnen bieden als een mogelijke hindernis kunnen vormen: hun eigen motivatie, hun gebrek aan vertrouwen, de impact van thuis (en de thuissituatie) op hun motivatie, de steun die ze al dan niet van de school zelf krijgen.

3.3. Motivatie en vertrouwen

Jongeren zien voor hun schoolparcours zeker ook hun eigen verantwoordelijkheid in.

De school is zeker geen tijdverlies voor wie bewust leeft, het is belangrijk voor de toekomst. Vroeger konden mensen gemakkelijker iets bereiken zonder diploma, maar dat is veranderd. Als je bij voorbaat zegt: "ik zal het niet kunnen," ben je bij voorbaat kansloos. Studies beëindigen is moeilijk als de moed ontbreekt. Zelfs als je niet helemaal bekwaam bent om bepaalde studies af te werken, moet je positief blijven. Wie is er trouwens geboren om te studeren?

Als je echt wil, raak je er wel.

Op school, al wie lessen spijbelt, dat ze dat niet doen, voor hun later leven ook. Dat ze naar school gaan zoals iedereen.

Ze formuleren hun eigen tekorten onverbloemd: gebrek aan geloof in zichzelf, niet genoeg gemotiveerd, weinig discipline, teveel met andere dingen bezig...

(Jongen die eerder aangaf verder te willen leren voor sportleraar). Ik heb wel karakter maar karakter om te studeren heb ik heel weinig. Ik krijg een tweede kans maar ik doe er niet mee. Dat is wat,... (haalt schouders op). Het gaat niet lukken denk ik.

Gewoon dom hé, niet genoeg voor school doen, niet leren hé, mijn eigen schuld, Geen moeite gedaan, ik had geen zin om te studeren, etc.

Wat vind je nu belangrijk?

School.

Doe je daar veel voor, voor school?

Hmm, ik doe mijn best maar ik moet mijn laatste twee rapporten echt goed doen. Want, ik kom veel te veel te laat. Ik ben een slaapkop. Ik kan niet wakker worden. Op mijn GSM zet ik twee wekkers. Die gaan af en wat doe ik, ik zet die af. De wekker begint om 7u en ik zet die gewoon weer af. Ik denk dan nog vijf minuten en word dan twee uur later wakker. Dan spoed ik mij echt.

Ik ben twee keer blijven zitten. Ik ben nu in het vierde. Ik ben niet blijven zitten omdat ik dom was maar... een beetje van alles hé.

3.4. Steun van de ouders

Jongeren geven aan dat hun ouders het belangrijk vinden dat ze het goed doen op school. Ze vertellen over ouders die helpen bij het structureren van de tijd, bij het huiswerk e.d.m., over ouders die toekijken op de schoolresultaten en het huiswerk. Wanneer de schoolresultaten van de jongere niet goed zijn, spreken ouders hun kind hierop aan.

Op vrijdag avond ook nog moeten studeren, dat is toch overdreven. Mijn mama zegt tijdens de toetsenweek zelfs dat ik moet gaan dansen omdat ik ook mijn ontspanning nodig heb.

Ze vertelt dat haar rekenen weer slecht was op school. Ze geeft aan dat dit ook het vak is waar ze vorig jaar voor is blijven zitten. Mijn mama gaat me nu helpen met rekenen.

In het begin trok mijn moeder mij uit mijn bed. Mijn moeder zegt: "Wij roepen u 100 keer en gij wordt nog niet wakker. Wat is dat met u?". Thuis zeggen ze niet veel meer. Die zijn dat beu. Die kunnen niet de hele tijd blijven zeggen: "Doe uw best, doe uw best." Mijn ouders, die weten waarom hé (dat ik ben blijven zitten), dat is normaal. Die zeggen iets, ze zeggen: "Ge moet regelmatig uw huiswerk maken."

Andere jongeren geven dan weer aan dat net de te grote druk van ouders demotiverend kan werken.

Bij de meeste gezinnen, zeker buitenlandse gezinnen die veel naar het school kijken, en waarom, die komen binnen in dit land met niks, die willen dat hun kinderen iets worden of maken.

Er komt druk op?

Ja, er komt druk op en dan heb jij veel van dit hier (wijst naar tekening van de buurt en de zin over drugs, criminaliteit en alcohol). School, nee, ik wil iets anders doen. Als ik altijd tegen u zeg "eet soep, eet soep, eet soep, eet soep" en jij doet dat elke dag, geloof mij, na twee maanden ga jij zo iets hebben van 'fuck you' met die soep.

25

Jongeren zien het naar school gaan als een gedeelde verantwoordelijkheid tussen hen en hun ouders, dit wordt duidelijk wanneer er gepraat wordt over spijbelen.

Drie meisjes zitten naast elkaar en X staat recht en speelt een beetje met de knopjes van de lift. Dan zegt Y tegen X, "X je moet uitkijken hoor als je zo vaak niet naar school komt. Straks krijg je geen kindergeld meer en kan je later niet gaan werken." X kijkt haar een beetje boos aan en zegt: "ik was ziek." De meisjes gniffelen er allemaal even mee, waaruit blijkt dat ze hem echt niet geloven. Ik vraag hoe het werkt met dat kindergeld. "Ja, als je spijbelt en te veel niet komt dan krijg je je geld niet meer, dat weet ik omdat het bij iemand bij mij op school gebeurd is en dan kan je niet meer naar school en dan kan je later dus ook niet gaan werken." Z onderbreekt Y en zegt, "Ja, bij mijn zus is dat ook zo gegaan. Als je vier keer afwezig was zonder doktersbriefje dan staat de politie aan je deur." Ik vraag waarom haar zus dan zo vaak niet gegaan was. "Vorig jaar was mijn mama zwanger en daardoor moest mijn zus vaak thuis blijven."

Ondanks het belang dat ouders hechten aan het onderwijs van hun kind, blijkt dat ouders -omwille van hun gebrek aan kennis van en informatie over het onderwijssysteem- de schoolcarrière van hun kinderen bemoeilijken of dat ze niet altijd de beste raadgevers zijn.

Ik ben te laat aan school begonnen. Door verhuizingen van hier naar daar. Ik bedoel, verhuizen van land naar land. Ik kom van Turkije. Mijn ouders wisten niet van hoe oud dat ze ons moesten inschrijven op school. In Turkije was dat helemaal anders. Hier is het twee maanden zomervakantie, daar is het drie maanden. Als je hier in het begin komt, dan kan je nog niet direct alles weten hé. Als je naar Afrika gaat of zo, dan kan je toch moeilijk alles, in een dag weten. Ge zet eerst uw spullen en zo, je verhuist. Een dag later leer je uw burens kennen en zo, stap voor stap tot je u hier thuis voelt.

De ouders pushen hun kinderen soms in de een of de andere schoolrichting. Het is moeilijk om de juiste keuze te maken.

Jongeren noemen ook een aantal heel praktische financiële hindernissen thuis die van invloed kunnen zijn op de keuze van de onderwijsrichting en/of op de schoolresultaten.

Maar als voorbeeld, als je gaat studeren, wanneer je een diploma wilt, kom je sowieso hindernissen tegen in de opleiding. Zo heb je bijvoorbeeld fotografie, het is een opleiding die erg veel geld vraagt, het kost erg veel, en als je al het inschrijvingsgeld niet kunt betalen, is het reeds verloren moeite op voorhand. Maar zelfs als men dat geld kan betalen, zijn er verder nog veel moeilijkheden.

Het kost allemaal erg veel geld. Bijvoorbeeld men zegt van ja, je moet nu een expositie geven, en alleen al om een zaal te hebben om te exposeren, en om in de cultuurwereld terecht te komen, moet men geld hebben. En als men geen geld of steun heeft, is het sowieso al verloren. Men kan niet vechten, strijden, wanneer men niet de middelen ervoor heeft...

Als ze op school geld vragen en je krijgt geen geld van je ouders, dan kan je niet betalen.

Daarnaast, spelen ook andere « dingen des levens » een rol op de schoolresultaten van de jongeren en/of hun motivatie : verhuizingen, de leeromstandigheden...

Ik ga terug naar school gaan. Dat is goed. Voor het ogenblik ga ik niet naar school. Het is drie jaar dat ik niet meer geweest ben. Ik ben nu 17 jaar. Door de gevolgen van wat ik heb gehad als ik kleiner was, kon ik niet meer naar school. Weggelopen, vertrokken uit mijn gezin, naar België gekomen. Nu ben ik stappen aan het zetten om me in te schrijven, dus binnen korte tijd keer ik terug naar school. Daarna is mijn volgende project mijn eigen restaurant.

Wij hebben echt een kleine kamer. Wij hebben geen bureaus. Wij leren gewoon ergens binnen.

De meisjes getuigen van het feit dat hun heel vaak gezegd wordt dat verder studeren wel heel moeilijk en zwaar is, 'dat wordt erin gepropt' zeggen ze en dit vooral door hun peers.

Jongeren vertellen dat velen het beroepsonderwijs maar 'schijt' vinden; vooral de leerkrachten, niet zozeer de leerlingen; maar enkele jongeren die er zitten vinden er echt hun gading.

3.5. Steun door de school

Het onderwijs op zich met haar scholen, schoolsystemen, studierichtingen, curriculum, leerkrachten en leerlingen herbergt ook verschillende obstakels voor jongeren. Zij hebben het daarbij over een algemeen gebrek aan steun vanuit het onderwijs.

School is niet kosteloos

De jongeren merken op dat dat van bij de basis voor ongelijkheden zorgt.

*Men kan niet vechten, strijden, wanneer men niet de middelen ervoor heeft....
En daarom is het normaal dat deze scholen altijd bevolkt zijn door studenten die vanuit 'betere milieus' komen.*

Gebrek aan informatie

Doorheen hun verhalen, blijkt dat veel jongeren onvoldoende geïnformeerd zijn over het onderwijs-systeem. Dat maakt goede en weldoordachte keuzes rond studierichtingen, scholen, type onderwijs enz. moeilijk. Wanneer ze beseffen welke consequenties hun studiekeuze op hun leven heeft, is het vaak al te laat om zich te heroriënteren.

Ik wist niet wat het was "deeltijds onderwijs," nu heb ik er spijt van.

Ik heb voor een optie gekozen waarmee ik drie jobs kon doen. Uiteindelijk blijkt dat ik nog een specialisatie moet volgen na mijn 6de middelbaar.

Ik wist niet dat ik zoveel moeilijkheden ging ondervinden om mij in te schrijven in een goede middelbare school.

Ze informeren ons onvoldoende over de mogelijkheden om beter te presteren op school, om studiekeuzes te maken. Er zijn jongeren die zomaar een richting kiezen, op goed geluk.

School lost verwachtingen niet in

Voor sommige jongeren is school echt een klus; ze voelen zich er niet goed, vinden hun ding niet tussen het te theoretische aanbod of merken tijdens praktijkvakken of stages dat de opleiding die ze volgen niet afgestemd is op de eisen van de arbeidsmarkt.

Eén of twee buizen. Het was te moeilijk, te veel theorie. Uiteindelijk ben ik in het beroeps beland. Ik moet meer praktijk hebben. Nu heb ik mijn eerste rapport zonder buis. Alles gaat goed. Men heeft mijn moeder op het oudercontact gezegd dat ik vooral niet naar 'carrosserie' moet gaan,

maar in automechanica. Ik zou een goede automechanieker zijn, mentaal ook.

Tijdens mijn stage voelde ik het verschil tussen wat de werkgever vraagt en wat we geleerd hebben.

Er zijn veel technische jobs in Wallonië, maar het onderwijs hier is daar niet op afgestemd, wegens te theoretisch.

De jongeren zijn volledig het noorden kwijt op hun stages. We krijgen teveel theorie op school.

Jongeren zijn ook positief over de stages die ze lopen. Ze melden dat ze er later ook wel willen werken.

Die foto is op mijn stage getrokken. Ik vind het plezant om met die kinderen te werken. Die zijn allemaal blij. Ik wou dat trekken, omdat ik mij goed voel op die stageplaats.

Straks heb je dus een diploma verkoop. En dan?

Dan ga ik werken, Ik ga werk zoeken als ik klaar ben met school. Al die tijd dat ik nu bezig ben, ben ik al aan het rondvragen. Ik doe nu elke dinsdag stages. Ik doe nu al goed mijn best zodat ik straks, als ik terug ga komen, dat ze dan gaan zeggen, ja, dat was een hele goede verkoper. Da was een hele goede collega dus ik zal die in huis nemen omdat die goed was met de klanten, omdat die goed met de klanten kan praten. Dat is al een pluspunt voor mij.

Gebrek aan steun van de leerkrachten

Jongeren vertellen positieve verhalen over leuke leerkrachten, waar je al eens mee kan lachen, bij wie je terecht kan met je vragen, of die je aanmoedigen om beter je best te doen. Maar over het algemeen vinden de jongeren bij hen blijkbaar niet steeds de echte steun die ze nodig hebben en omschrijven ze hen niet als vertrouwensfiguren. Het gaat hier niet om 'slechte' leerkrachten met de vinger te wijzen, het gaat hier over het onderwijssysteem: het is als een doolhof, een vreemd mechanisme, een vleesmolen waar je doorheen moet op weg naar de 'arbeidswereld'.

Ik heb mijn jaar verspild. Het is mijn eigen schuld, ik kan daar niemand voor...

Was het alleen uw eigen schuld?

Ja, het was mijn schuld. Het was ten eerste al zomervakantie en ik had dat onderschat. Ik deed niet veel en op het einde, een C-attest. Mijn leerkracht zei het nog, maar ja, op die moment kwam het anders aan. Dat was zo van, shit, een jaar weg en nu terug opnieuw. Dit jaar doe ik wel moeite, ik wil niet nog eens in het vijfde blijven zitten.

Ze moeten dingen blijven uitleggen tot iedereen het begrijpt.

Bovendien geven jongeren ook aan zich eerder ontmoedigd dan gesteund te voelen op school, mede door het etiket dat hun (beroeps)opleiding krijgt. Zowel de school als de leerlingen geven de jongeren het gevoel een minderwaardige richting te volgen.

Bepaalde leerkrachten ontmoedigen ons. We krijgen regelmatig te horen dat we algemeen secundaire en hoger onderwijs niet aankunnen.

Ja, maar studies zijn belangrijk. Misschien zeggen sommigen dat beroeps niet goed genoeg is, maar daar luister ik niet naar, voor mij is het ok. Het is een minderwaardig diploma als technische, maar als ik een zevende jaar 'auto elektriciteit' doe, dan heb ik een diploma als technische.

Is dat een etiket 'beroeps'?

Ja, niet zozeer van de leerlingen zelf, maar van de leraars. Die zeggen "ga niet naar beroeps, daar is het schijt, als je dan gaat werken, kan je de rest van je leven de vloer vegen." Verleden jaar, op Mechanica, kwam het mijn strot uit. Dit jaar gaat alles goed. 't Is zever wat ze zeggen. Het is meer praktijk en handenarbeid, en ik studeer voor later ook.

Midden in het jaar ben ik van school gestuurd. Geen enkele andere school wilde mij hebben. Ik ben nooit meer naar school teruggekeerd.

Het is de manier van aanmoedigen die niet opgaat. Ze vertellen niet waarom het belangrijk is.

3.6. Pesten

Voor tieners (12-14 jarigen) vormt het pestgedrag van andere jongeren op school, op weg naar school of op netwerksites een gespreksthema. Dat is beduidend minder bij de wat oudere jongeren. Enkele tieners geven aan dat ze op school of op weg naar school gepest worden door leeftijdsgenoten. Dit uit zich in verbale scheldpartijen, fysiek 'geweld', uitgelachen worden en pesterijen.

Er zijn jongens in mijn klas die mij pesten en er is ook een jongen die mij via netlog probeert te pesten. Blijkt dat ze haar vooral uitschelden. Waarom ze dit doen is voor het meisje niet echt duidelijk. Twee weken later spreekt dit meisje opnieuw over pesten en zegt: "Mijn vriendin zegt dat ze misschien verliefd op mij zijn maar ik denk het niet." Weer enkele weken later vertelt ze: "Ik ben de enige die in het vijfde haar regels al heeft en ze pesten mij daarmee." Als ik vraag hoe ze weten dat ze al ongesteld is zegt ze: "We waren vorig jaar op kamp met school en toen halverwege kreeg ik mijn regels en toen wisten ze dat allemaal!"

Ze zegt dat er een meisje is op haar school, die ook in haar bus zit die haar pest. Ze weet niet waarom ze dat doet. Ze vertelt dat dit meisje daar schopt en slaat en dat ze het nu gewoon zelf terug doet.

De begeleidster vraagt of ze er al eens iets van gezegd heeft tegen de meester of de juf. Dat heeft ze wel al eens gedaan maar ze merkt ook op dat het pesten ook erger kan worden als je er een juf of meester bijhaalt. Ze hebben ook wel een vertrouwenspersoon op school, waar ze al wel vaker is geweest.

Een meisje vertelt dat ze gepest wordt via internet en dat ze samen met haar moeder de instellingen van Netlog nu zo veranderd heeft dat hij niet meer bij haar account kan. Hij blijft echter wel proberen om toegang te krijgen via haar vrienden.

28

3.7. Samenvatting

De jongeren zijn het er in grote mate over eens dat het onderwijs, de school, een diploma belangrijk zijn, vooral in het perspectief van de toekomst en een goede job. Zij ervaren het veel meer als een klus, een harde transitieritus, maar dan wel een belangrijke.

Het onderwijs vergt veel van hen. Er zijn diverse hindernissen in hun onderwijs carrière. Zij erkennen eigen tekortkomingen, maar er zijn meer factoren in het spel.

Zo worden binnen het gezin de ongeïnformeerdeheid van ouders, het gebrek aan middelen en de hoge of lage verwachtingen van ouders aangehaald. Ook binnen de school (of het schoolsysteem) liggen hindernissen: er zijn beperkingen door de te hoge kosten, er is het gebrek aan informatie over studierichtingen, de theoretische insteek, het gebrek aan steun van het onderwijzend personeel en de negatieve reputatie van bepaalde studierichtingen.

Een groot knelpunt om er doorheen te raken, is de motivatie en zelfvertrouwen. Zij erkennen dat ze het lastig hebben om de nodige motivatie op te brengen, en ze wijten dat in erg grote mate aan zichzelf.

De keuze van de studierichting is een ander knelpunt. Zij kiezen vaak overhaast, zonder over genoeg informatie te beschikken, met het uitzicht op snel geld verdienen, beïnvloed door een aantal (stigmatiserende) verwachtingen vanuit het onderwijssysteem en van de ouders. Er is nood aan begeleiding, maar de manier waarop is belangrijk.

4. DE WIJK

In de gesprekken met de jongeren worden de termen “straat”, “buurt” en “wijk” door elkaar gebruikt. Ze duiden een verschillende schaalgrootte aan, maar qua beleving verschillen ze niet erg.

De grenzen van ‘hun buurt’ zijn voor bepaalde groepen jongeren zeer duidelijk: ze bakenen hun domein af, daar zijn ze thuis. En in de straten die daarbuiten liggen, voelen ze zich niet thuis.

Dat is niet onze buurt. Wij zitten daar nooit. Trek een foto van die kant, daar zitten wij toch altijd, dat is onze buurt. Hier in de buurt zijn alleen maar Marokkanen. Dit is hier een Marokkaanse buurt.
 Als we praten over de buurt waar spreken we dan over?
De X-straat, handel en het pleintje daar.
 Zit de Y-straat en de Z-straat er nog bij?
De Y-straat niet meer, de Z-straat nog wel. Park- X in de zomer wel, nu niet.
Als het mooi weer is, zijn we daar wel.
De mensen in de buurt kennen mij.
Ik voel mij thuis in de buurt.

4.1. “Onze” wijk

Al naargelang de concrete wijk, brengen de jongeren zowat het grootste deel van hun tijd door op straat en met elkaar, sommigen leiden er een teruggetrokken leven. In het laatste geval betekent de wijk niet veel voor hen en wordt de school de belangrijkste plek buitenshuis.

De jongeren die weinig tijd op straat doorbrengen hebben daar vaak hun redenen voor, ‘het gevoel van onveiligheid’ is daarbij de hoofdreden.

Ik durf ‘s avonds niet alleen op straat lopen.
 Zijn er nog andere dingen die jij doet in uw vrije tijd? Rondhangen op straat?
Nee, de laatste tijd niet meer. Ik heb een voorval gehad met diefstal toen ik 14 jaar was. Ja, van- daar heb ik afstand genomen en ben ik meer thuis.
 Vrienden, waar kennen jullie de meesten van?
Van school
 Jullie spreken dus ook buiten school af. Is dat elke week?
Hangt ervan af wie. Bepaalde personen, die zien wij veel.
 Wat doen jullie samen?
We gaan weg, rondhangen, winkelen.
 Rondhangen in de buurt in de stad?
In de stad. Hier is niet veel te zien.
 De jongens zeggen dat ze hier altijd rondhangen.
Ja, dat is ‘hun buurt’ hé. Hoe moet ik dat zeggen. Hier is een park en zo hé. Voetballen en zo op het plein. Dat is echt voor jongens. Wij kunnen dat niet zo hé, als meisjes daar gaan voetballen, dat trekt op niks. Samen in het park zitten of zo, dat doen wij wel maar we gaan vaker naar de stad.

Jongeren die veel tijd doorbrengen in de wijk voelen zich vertrouwd en verbonden met de wijk waar ze in wonen, *“Awel, dat is ons buurt. Van ons.”*

Jongeren die veel tijd doorbrengen in de buurt doen dit samen met vrienden, en zij doen dat graag. Rondhangen wordt nader beschreven als buiten zitten en praten met elkaar. Naast dit rondhangen, geven jongens aan veel met elkaar te voetballen op straat.

Wat betekent dat voor u, ‘onze blok, ons buurt’?
Gewoon, wij zijn daar geboren en getogen en snapt ge, wij zijn daar altijd met vrienden. Wij zijn altijd daar. Daar, op die plaats en nergens anders, thuis.
 Doe jij verder nog iets in je vrije tijd?
Ja, voetbal op straat. Zoals de meeste jongeren en dan gewoon rondhangen, alle rondhangen, gewoon wandelen, lachen, praten en lachen met vrienden.

4.2. De wijk getypeerd

De jongeren beschrijven hun buurt aan de hand van elementen die voor hen relevant of opmerkelijk zijn. De jongeren erkennen dat in hun buurt de mensen niet veel hebben. Ze maken de vergelijking met rijkere buurten.

Nee zeg ..., die buurt en dat huis zijn veel te duur.

Als je richting de stad gaat dan kom je wel mooie gebouwen tegen, maar hier in de buurt zijn de huizen lelijker.

Zie je dat in uw omgeving dat er mensen zijn die niet genoeg hebben? Je zegt, er is een groot verschil tussen Brasschaat en hier.

Ok, Brasschaat, dat is een groot verschil. Maar stap nu zelf in Merksem rond en dan hier in de xstraat. En niet naar de mensen zien maar naar de huizen.

Wat is dan het verschil?

Er zijn mensen zonder gordijnen. Omdat ze dat niet kunnen betalen. Je ziet dat. Je ziet in het huis twee stoelen, een bank en een oude tv van 20 jaar en dat is het. Je ziet dat, dat mensen niet. Dat is niet zoals, hoe moet ik dat zeggen. Ze hebben geen eigen auto voor het huis geparkeerd staan. Ze hebben een garage maar daar staat niks in.

Hoe is dat bij uw familie?

Wij, wij hebben het goed.

Jullie hebben gordijnen?

God zij dank maar wij hebben er ook hard voor gewerkt. Zoals mijn baas, die heeft een Porsche. Iedereen zegt: die man, die heeft geld maar niemand denkt hoe hard dat daarvoor gewerkt is.

En dat is het probleem. Als ik, van waar ik kom een Porsche kan kopen op mijn 23ste, dat is niet hetzelfde als iemand van Brasschaat een Porsche heeft op zijn 23ste. Dat is hetzelfde als iemand voor Frans 10 op 10 krijgt en ik ook, dan is dat voor mij veel meer dan voor die Fransman.

Ook de levensstijl van de buurtbewoners komt daarbij ter sprake: de dalende koopkracht waardoor mensen minder duurzame producten kopen en overschakelen op ongezonder en vet voedsel.

4.3. Onze wijk en haar reputatie

De jongeren zien de negatieve kanten van hun straat en wijk en sommigen zijn er beschaamd om. Wantoestanden die door jongeren worden aangekaart zijn: druk verkeer, geluidsoverlast, dronkenschap, verslaving, vuil op straat, vandalisme, diefstal, vechten en scheldpartijen enz.

Het is een arme wijk.

Er zijn veel drugsverslaafden.

Veel mensen die buiten moeten slapen.

Ik heb een heel negatief beeld van mijn wijk: er is drugs, alcoholiekers, vuil, criminaliteit... 't is echt abominabel.

Welke buurt is het?

Nee, nee, daar spreek je niet over. (nervus lachje).

Er zijn allemaal problemen op straat, mensen zijn slecht. Ze komen ruzie zoeken en verleiden u tot ... een gevecht of zo.

Hier wonen geen Belgen, Belgen willen liever in een rustig gebied wonen. Ergens waar het rustig is, niet te veel lawaai, niet te veel snotneuzen die met dingen gooien, waar de buurt proper is.

Mannen die drinken op straat. Naast mij zijn er veel restaurantjes op straat. Ze drinken daar dan te veel en ze zijn lastig op straat. Ze doen dingen die ze dan niet meer weten. Ze doen dingen kapot en vallen mensen lastig.

Jongeren zijn bezorgd om de netheid en de reputatie van hun buurt en stad. Ze willen trots zijn op hun stad of buurt. De tekorten van hun wijk kennen ze. Maar dat ook de buitenwereld die reputatie kent en die veralgemeent naar de hele wijk en naar alle bewoners en dus ook naar hen, daar voelen ze zich niet goed bij.

Van wat we zien, hoe de mensen zich gedragen... het beeld van de buurt heeft een negatief effect op jezelf, en dat geeft je niet de indruk in veiligheid te zijn.

Deze buurt heeft een slechte reputatie. De jongeren die er leven zijn het slachtoffer van vooroordelen. Er is wantrouwen ten opzichte van hen.

Je mag mensen niet beoordelen zonder ze te kennen. We zijn jong, vreemdelingen en als men van onze wijk spreekt, zeggen ze dat we "rotjongeren" zijn. Ik zeg dan: "Je mag mensen niet beoordelen zonder ze te kennen." Je moet de mensen leren kennen, waarom zijn ze zo, waarom doen ze zo, waarom zijn er moeilijkheden. Drie kwart van de tijd is alles ok. Er zijn overal kleine problemen, ik woon daar al 20 jaar, heb ook kleine problemen gehad, maar alles is geregeld, ik kom met iedereen goed overeen.

Vind je dat de jongeren een slecht imago hebben, ze worden niet objectief bekeken?

Nee, dit niet, maar we worden gewantrouwd en ik snap niet waarom. Hier kennen de jongeren mekaar onderling, ze spreken beleefd met de politie, met ouderen, er zijn geen problemen. In onze wijk ligt wel een woonblok met vreemdelingen (Marokkanen, Turken, zigeuners, ex-Joegoslaven ...) mensen van buiten de wijk zijn bang van wat anders is. We zijn allemaal mensen, je mag niet zomaar oordelen.

In een buurt zijn er altijd rotte appels hé. Ik kan moeilijk de goeie uithangen als de anderen zich slecht gedragen, die daar één of twee keer komt en wie moet ervoor boeten? Diegenen die elke dag komen. Dat is het probleem.

Jongeren maken zich over dit alles boos en voelen zich daarbij niet correct behandeld en dat leidt tot ontmoediging. Dit is iets dat ze ook bij leeftijdsgenoten opmerken.

Bij jongeren is er een gebrek aan optimisme en een jeugdige geest, er is teveel pessimisme, men kijkt te rechtlijnig vooruit, er is geen toekomst, denken ze, mede omdat de buurt niet reageert en niemand er iets aan doet.

De wijk speelt niet echt een rol in de toekomst van de persoon, men zegt vaak mijn leven en mijn toekomst wordt beperkt door mijn buurt. Maar je moet gewoon zelf actie ondernemen, en gaan studeren.

31

4.4. De wijk en haar verleidingen

Sommige jongeren getuigen over de negatieve verleidingen in hun wijk. Anderen vertellen over vrienden, kennissen, jongeren uit de buurt die 'het verkeerde pad' op gingen en die zo soms ook bijdragen aan het negatieve imago van de wijk. Jongeren ervaren dat er steun nodig is om aan deze invloeden te weerstaan, "om geen domme dingen te doen" en "om nee te zeggen tegen bepaalde zaken".

Er gebeuren teveel stomme dingen door jongeren, jongeren zijn lastig.

Er zijn jongeren die zich vervelen op straat en die zorgen voor overlast omdat ze zich vervelen. Wat doen ze, ze maken lawaai, ze gooien met dingen, ze drinken,...

[Hij wil in de toekomst weinig kinderen en legt uit waarom] *Mevrouw, jij weet ook heel goed wat er dagelijks gebeurt met de jongeren en de meisjes en jongens van tegenwoordig alles verloopt slecht. Liever weinig kinderen, zo weinig mogelijk. Des te beter.*

Wat bedoel jij met problemen?

Ja, problemen hé, die doen dingen, die raken in de bak. Dat is allemaal stress voor uw eigen hé. Dat zijn problemen, vechten, er gebeurt ruzie, er kan van alles mee gebeuren snap je als je te veel kinderen hebt.

Ben jij wel eens op het verkeerde pad geweest?

Nee, ikke niet.

Wel mensen in uw familie?

Ja, natuurlijk hier zijn er ook die niet op het rechte pad zijn, die zie je overal hè. Misschien 90% van deze buurt is op het slechte pad. Je kan er niet veel aan doen hé.

Ik voel mij goed in deze buurt maar ik weet dat deze buurt slecht is. Dat sowieso.

Dat is een slechte buurt, iedereen weet dat dit een slechte buurt is. Dat zijn allemaal problemen als je naar buiten gaat. Mensen zijn slecht. Die komen ruzie zoeken met u, die verleiden u tot een situatie van gevecht of zo, of dat jij iets gaat doen of zo.

Ik was toen aan het verhuizen, ik zag hè, die jongens die zijn anders daar. Wij lopen hier rond met Nike schoenen en die lopen daar rond met Pradas. Die gaan in de snackbar eten, wij eten snoepjes van 60 cent. Ik had zo iets van dat kan toch niet. Je leert mensen kennen en dan.. Je denkt, ik wil

dat ook. Als uw burens, ik zeg maar iets je bent gek op geld, iedereen is zot op geld. Je gaat mij niet zeggen dat als ik u een briefje van 5 euro geef of dat jij dat op de grond ziet, dat jij dat niet gaat nemen. Iedereen houdt van geld, je kan zeggen wat je wil: "geld maakt niet gelukkig." Ok, maar zonder geld ben je ook echt niet gelukkig, geloof mij. Als ze zeggen, geluk is niet een zak geld. Geloof mij, als je een zak geld hebt. En al die rijke mensen maar zeggen, geld is het geluk niet.

Jongeren worden hoe langer hoe vroeger geconfronteerd met alcohol, drugs...

Toch kraken jongeren hun buurt niet helemaal af: de straat is ook de plek waar ze zich bij uitstek vrij voelen. Ze kennen de buurt, de buurt kent hen en mede daardoor voelen de jongeren die er veel tijd doorbrengen zich ook veilig.

De straat is een plaats van vrijheid, alleen of met vrienden. Je kan er druk afdrukken.

Dit is een slechte buurt, iedereen weet dat, maar wij voelen ons thuis.

In x zijn er ook goede kanten en propere plekken.

Want ik weet dat diegenen die drugs verkopen, ik ken die zelf, van toen die dat nog niet deden.

Ik weet dat die mij niets gaan doen hé. Als je uit de buurt komt, dan is dat anders hé.

4.5. De wijk kan beter

De jongeren berusten niet zonder meer bij de negatieve aspecten, ze spreken over de leuke dingen in de wijk en over hun gevoel van er 'thuis' horen en zijn positief over de mogelijkheid om problemen aan te pakken. Jongeren pleiten er dan ook voor om de wijk te verbeteren en dragen enkele punten van actie aan op grote en kleine schaal. Daarbij nemen ze een zeer kritische en constructieve houding aan; te beginnen met de mogelijkheden van jongeren zelf om preventief te werk te gaan.

Kleinschalige aanpak

Sommige jongeren zeggen dat de anderen zich niet moeten laten teneer drukken door de buurt, ze moeten, naar eigen zeggen, optimistischer zijn en 'gewoon zelf actie ondernemen'. Daarbij wordt verwezen naar het concrete ondernemen van acties door jongeren zelf om de buurt aan te pakken.

Het is aan ons om aan preventie te doen, bepaalde problemen aan te pakken, via affiches en campagnes. Drugsverslaafden kunnen geholpen worden. Tags vind je overal. Als ik ergens woon, zal ik me inzetten voor de buurt. Wij kunnen het goede voorbeeld geven.

Een grondige aanpak

Jongeren denken ook na over stappen die anderen kunnen ondernemen om de buurt veiliger te maken, met een sterkere aanwezigheid in de wijk en met meer ruimte voor vriendschap: ruimte om elkaar te groeten, te ontmoeten. Er moeten meer sociale ruimtes komen, ontmoetingsplaatsen voor de bevolking. Nu is er te weinig contact tussen de mensen in de buurt, er zijn geen of te weinig ontmoetingen, mensen kennen elkaar niet.

Hier denkt iedereen op zijn manier. Je hebt andere buurten waar mensen hetzelfde denken, of dat mensen niet helemaal hetzelfde denken maar wel akkoord gaan met de andere groep, maar dat die op voorwaarde iets doen of zo. Hier is dat niet den ene zegt nee, den andere ja en dan is het ambros.

Daarbij spreken jongeren over overlast die bepaalde mensen in de buurt met zich nemen en over de nood aan aanwezigheid van bepaalde wijkbegeleiders of politie.

Drugsverslaafden, die niet goed zijn voor kleine kinderen, slechte mensen en alcoholverslaafden en terroristen.

Er is veel drugs, er zijn veel verslaafden. Ze nemen veel drugs en ze worden zot. Ze plassen in de Metro, wanneer ze de politie zien beginnen ze allemaal te lopen. Wij zijn bang en we moeten dan een omweg doen. We willen meer politie want ze doen nu nooit niks. Ik wil dat de politie meer doet want ze komen bijna nooit. Ze zijn bang om in onze wijk te komen omdat ze al eens iets op hun auto gegooit hadden. Ze moeten die drugs weghalen. Die zijn 40 jaar en ze doen nog drugs.

Meer rode lichten. Meer bussen op de straat. Meer bomen, minder dieven, meer politie, en minder ruzie.

Meer politie, minder graffiti, te veel lawaai, te veel afval, de mensen zijn laat op straat. De politie doet haar werk niet.

Naast het aanpakken van het sociale karakter van hun buurt, spreken de jongeren ook over een nieuw kleedje dat de buurt aangemeten zou moeten krijgen. Daarbij sturen ze aan op de verbetering van infrastructuur in hun buurt om daarmee ook de uitstraling van hun omgeving te veranderen door de aanleg van een park, het installeren van vuilnisbakken, het herstellen van het straatmeubilair, de straat, de voetbalterreinen en de basketbalring, de aanleg van een tramspoor... Wanneer er dan ook nog gewerkt zou worden aan het aantrekken van nieuwe winkels in de buurt, het opfrissen van gebouwen, meer kleur in de stad brengen en het opruimen van de buurt zou de wijk "een beter imago" krijgen volgens jongeren.

Ja, meer groen, meer zicht, meer licht in de wereld, meer bomen want zonder natuur ben je niks. Bomen plaatsen want van bomen krijg je zuurstof.

Ook meer speeltuinen voor kleintjes waar ouders rustig op een bankje kunnen gaan zitten en kinderen kunnen spelen.

De beste bakker van de buurt is niet meer open. Nu zijn er geen zo geen lekkere bakkers meer. De bank is gesloten. Hier bij ons...in de buurt zijn er weinig banken. Dan moeten wij altijd helemaal naar x gaan of naar y. Ik vind dat niet normaal. Ze sluiten een bank en ze laten niets weten dat er een vernieuwing komt van een andere bank of zo.

4.6. Activiteiten voor jongeren

33

In hun buurt zou er ook gewerkt moeten worden aan het aanbod van activiteiten voor jongeren. Daarbij wordt gedacht aan groene ruimtes, meer speelpleinen voor de kleinere kinderen, open parken, sportzalen, buurtpleinen en basketbalterreintjes die voldoen aan de verwachtingen van jongeren.

Ik wil dat er meer jobs komen voor jongeren en meer activiteiten voor kinderen.

Ik wil dat er meer activiteiten komen voor kinderen en parken. Er zijn wel parken, maar geen glijbanen, geen speeltuin.

Een sportcomplex installeren, het moet een grote zaal zijn, waar verschillende sportdisciplines beoefend kunnen worden. Het centrum moet echt van ons zijn.

Daar is een plein waar de buurt vroeger samen kwam maar nu hebben ze daar hekken gezet. Dan hebben wij gezegd, we gaan ergens anders. We zijn daar nu eigenlijk niet meer vaak.

De overlast kwam van anderen of van jullie ?

Kijk, je moet het zo zien hè, een park is een plaats waar iedereen mag komen. Op welk uur dan ook, kan lachen, zich kan amuseren. Daar zijn bankjes gezet om te zitten en te praten en om te spelen en te voetballen en wat doet de Belgische overheid? Die zetten huizen rond een park.

Da kan alleen maar voor problemen zorgen. Zelfs nu, als je er gaat zijn er kindjes buiten aan het spelen en is het onmogelijk om daar te slapen. Ze hebben daar hekken rond gezet, heel lange hekken. Je kan daar wel langs ene kant binnen maar langs de andere kant niet meer. De politie komt daar altijd bij. Om de twee uur pascontrole.

Waar gaan jullie dan nu?

Overal en nergens, wij zijn veel minder op dat plein dan vroeger.

Is er dan een nieuw plein waar jullie komen?

Nee, dat is eigenlijk wel een probleem hier. allez, of toch in de deze buurt. Er zijn er heel weinig in ons buurt toch.

Het Park?

Dat is ver voor ons en dat is echt open. Er is geen afdak of zo waar je onder kan.

Eerst was er een blok maar vandaar hebben ze ons ook weg gestuurd, de politie, ...precies hetzelfde. Toen zijn we naar de overkant gegaan, naar een pleintje daar maar op den duur was het daar precies hetzelfde.

Een aantal jongeren geven aan dat hun buurt erop vooruit zou gaan als er meer activiteiten georganiseerd zouden worden voor hen “zodat jongeren minder op straat zijn” en “jongeren zich minder zouden vervelen”.

Er zijn wel activiteiten maar niet veel om te bewegen. Je kan bijvoorbeeld wel naar de cinema gaan maar er is niet genoeg om te bewegen, sport. Er is wel een zwembad maar dat vind ik niet genoeg.

Het is wel genoeg: Ik heb geen tijd om iets te doen, ik vind het genoeg zo.

4.7. Inspraak van jongeren

De jongeren willen deel uitmaken van en deelnemen aan het leven in de buurt. Zij willen daarbij ook meer inspraak. Nu worden er –naar hun aanvoelen – te veel beslissingen genomen over hun hoofden heen: zij voelen zich daarbij niet betrokken en krijgen het gevoel niets te zeggen te hebben. Dat leidt tot verzet van de jongeren. Kortom, jongeren niet raadplegen over dingen die hen aanbelangen is vragen om problemen.

Ik hou van de buurt maar als de buurt verandert dan is dat allemaal tegen onze zin. Tegen onze zin van wij jongeren.

Wat verandert er dan dat niet mag veranderen?

Ik bedoel dat ik graag in de buurt ben maar als da verandert dan gaan de meesten twijfelen, snap je?

Het is nu een mooie buurt, dat begint te veranderen, de plaatsen waar we graag naartoe gaan, die beginnen te veranderen. De stad verandert dat, wij mensen, wij kiezen dat niet. Het is de stad zelf die dat kiest. Dat wordt tegen onze zin gedaan en dan komen wij niet meer graag naar die buurt.

Dat is het minpunt van alles. Wij zijn gewoon graag in de buurt, als het maar niet blijft veranderen.

Als je naar het nieuws kijkt dan hoor je altijd ‘die jongeren’ die doen dit, dat, maar als je alles goed bekijkt zijn die jongeren echt goed maar het probleem is dat ze niet worden gerespecteerd. Dat die geen respect krijgen. Snap je, er worden dingen veranderd en dat is tegen hun zin. Als ze willen stemmen of zo, dan zien ze ons niet, dan zien ze de jongeren niet. Dan is dat precies of dat we niks te zeggen hebben en dat vinden wij niet eerlijk. Als ze dat niet accepteren. Er zijn van die jongeren, voor hen gaat dat te ver.

Hoe reageren die jongeren dan? Wat is hun reactie?

Roepen en van die rellen en zo snap je. Maar zo iets kan je niet voorkomen. Het hangt van mens tot mens af. Er zijn van die mensen die er echt om dwingen dat die jongeren zo gaan worden. Ik, ik weet wel hoe die jongeren in elkaar zitten. Echt waar, dat zijn allemaal goeie gasten, die gaan geen vlieg kwaad doen maar als ze zien dat er iets tegen hun zin wordt gedaan. Dan gaan ze een beetje euh uit de hand lopen.

4.8. Samenvatting

Jongeren die erg betrokken zijn, zien de negatieve kanten van hun wijk onder ogen: hun buurt is niet ideaal. Zij kennen de tekorten voor wat betreft het economische leven en het sociale leven en zij voelen zich absoluut niet goed bij het slechte imago dat de buitenwereld toedicht aan de hele wijk en vooral aan alle jongeren. En toch is de buurt ongemeen belangrijk voor hen: het is hun sociale omgeving.

Is het die betrokkenheid die maakt dat zij een vrij concreet beeld hebben van hoe het één en ander kan verbeteren: het goede voorbeeld geven, campagnes opzetten, veilig en beter organiseren? Zij benoemen hierbij de nood aan actiegerichtheid vanuit alle niveaus, waarbij ze ook hun eigen verantwoordelijkheid niet uit de weg gaan. Een scherp randje wordt nog aangeduid: het gebrek aan inspraak bij de vormgeving aan het openbare domein. Het zich niet geraadpleegd weten, wekt bij de jongeren meer de indruk dat men hen wil verjagen dan dat zij gerespecteerd worden als burgers van de stad.

Jongeren weten precies op welke punten hun buurt verbeterd kan worden. Daarbij nemen ze een kritische maar constructieve houding aan. Ze sturen in eerste instantie vooral aan op de verbetering van infrastructuur in hun buurt om daarmee ook de uitstraling van hun buurt te veranderen. Daarnaast moet ook 'de inhoud van de buurt' grondig aangepakt worden. De overlast door bepaalde groepen mensen erkennen jongeren als een probleem voor de buurt.

Daarom spreken jongeren over de nood aan handhaving van de aanwezigheid van een aantal wijkbegeleiders. Zij verwijzen evenwel niet of nauwelijks naar de politie. Maar jongeren geven vooral aan dat hun buurt erop vooruit zou gaan als er meer activiteiten georganiseerd zouden worden voor jongeren en kleinere kinderen.

5. DE VRIJE TIJD

Er is hoger al één en ander gezegd over de tijdsbesteding van de jongeren: de strakke tijden die het onderwijs oplegt en de tijd erbuiten die verdeeld worden tussen het gezin, de publieke ruimte (de straat) en de vriendengroep (inbegrepen de jongerenwerking).

Samen

Naast de georganiseerde vrije tijd spenderen tieners hun tijd vooral samen met anderen. Daarbij staat het samenzijn met vrienden (samen zwemmen, naar de film, rondhangen, winkelen, etc.) hoog op de ladder, gevolgd door spel met broers en zussen (badminton, spelen, etc.) en andere familieleden (bezoek bij grootouders bijvoorbeeld). Ouders worden weinig vernoemd wanneer het gaat over doorbrengen van de vrije tijd met elkaar (met uitzondering van uitstapjes).

Alleen

Naast vrije tijd die ze doorbrengen met anderen spenderen tieners ook tijd alleen. Er zijn tieners die aangeven in hun vrije tijd graag te gamen, knutselen, tv kijken, met muziek bezig zijn... Veel van de vrije tijd die tieners thuis doorbrengen, niet in fysiek contact met anderen, spenderen ze achter de computer. Bijna iedereen heeft een PC. Vooral netwerksites als Netlog en MSN zijn populair. Deze gebruiken tieners om nieuwe vrienden te maken maar ook om het contact te onderhouden met hun huidige vrienden en om afspraken met hen te maken.

36

5.1. Muziek

Jongeren en muziek: ze horen samen, voor sommigen. Muziek geeft gestalte aan de eigen cultuur, geeft de gelegenheid om zich uit te drukken en om hun zorgen te vergeten.

De jongeren vinden erkenning en steun in muziek en sport.

*Dat laat me toe me uit te drukken. Wat ik niet kan zeggen, kan ik zingen, niet zozeer in het liedje zeggen wat ik wil, maar eerder ontsnappen aan de stress, de zenuwen. Zingen bevrijdt me een beetje uit mijn kleine luchtbel, en zeggen: voila, nu ben ik hier, help me.
Help me?*

En vooral: bezie me zoals ik ben, en niet zoals voor wat de mensen me aanzien.

In één van de groepen werden twee rappers aangetroffen, twee jongeren die volledig opgaan in de rap. Het is meer dan een passie, het is hun leven. Hun verhaal, hun case wordt hier geschetst.

Twee jongeren, X en Y.

X heeft serieuze problemen op school. Hij heeft veel buizen (zes vakken op de acht), in het bijzonder voor wetenschappelijke vakken. Hij vindt dat de leerstof (bijvoorbeeld Pythagoras) nutteloos is in het licht van zijn objectief, nl. om naar het leger te gaan. Zelfs voor de lessen Frans scoort hij slecht, hoewel hij met taal speelt: hij schrijft rap-teksten. Daarin schrijft hij over wat hem stoort in de maatschappij. Voor hem is dat totaal anders dan school: er is geen theorie en de onderwerpen boeien hem steeds want ze lopen parallel met zijn interessegebieden.

Sinds Y overgeschakeld is naar beroeps, gaat het op school beter voor hem. Hij is blij om automotica te studeren. Voor hem ook zijn huiswerk en het schrijven aan zijn teksten totaal anders. Hij schrijft alleen, bij hem thuis over diepgevoelige thema's. Hij legt zich geen beperkingen op, zo ook niet op spellingsvlak. Hij beschouwt zich niet als een goede leerling voor het vak Frans, maar zijn resultaten zijn voldoende. Daarvoor zat hij op ASO, daarna op TSO en hij heeft dus enige voorsprong op zijn medeleerlingen. Daar ontmoette hij zijn lief. Zij heeft hem voorgesteld zijn teksten te verbeteren, maar dat heeft hij geweigerd.

Een vriend heeft me geïntroduceerd in de rap. Ik dacht, ik schrijf een liedje. Voor mij is het belangrijk. In tegenstelling met andere rap-groepen die meer 'geboefte' (racaille) zijn, schrijf ik meer sentimenteel, over mijn familie, mijn papa die gestorven is. We hebben er muziek op gezet. Ik ben het blijven doen.

X en Y ontplooien zich in de rap. Dat is hun leven: tekst schrijven, zingen, daarover corresponderen, optreden, website maken... Deze jongeren hebben een uitweg gevonden om niet geleefd te worden maar om zichzelf te leven, om zichzelf te ontwikkelen. Rap is de manier waarop ze zich manifesteren, een zelfwaarde ontwikkelen.

Hieronder publiceren we een uittreksel van een rapsong (in originele taal) waarin de schrijver vertelt over gevoelige zaken in zijn leven en over de betekenis van rap voor hem.

Refrain :

voilà le mal que j'ai eu de ne pas avoir connu mon père et sa je peux te le dire que dans ma tété j'en ai souffert de ne pas avoir connu l'amour paternelle heureusement que j'ai connu l'amour maternelle (x2)

*Pendant toute s'est année j'ai gâcher ma vie
en gardant tous en moi et ne voulant rien dire
sa na pas été facile d'assumer ma douleurs
et de garder tous sa lourd sur mon coeur
il y a eu des jours où sa a du éclater
met je ne savais faire que pleurer
pour pouvoir me soulager d'un tel poids
je n'est pu que garder tous cela en moi
et de ne surtout rien dire à personne
pour éviter de me prendre les cornes
je ne voulait surtout pas en parler
car mon enfance a été gâcher
j'ai enfin trouver le remède pour pouvoir vous en parler
s'est de tous vous raconter à l'aide du r.a.p
s'est le seul moyen de pouvoir m'exprimer
s'est par là que j'ai réussi à m'évader
je te rassure je n'est pas pris des comprimés
pour pouvoir me suicider et oublier le passer*

5.2. Sportvereniging /jeugdbeweging?

De jongeren houden van sport, en sommigen zijn er best intensief mee bezig (het wordt ook aangeboden als activiteit in de jongerenwerking). Jongeren verkiezen het informeel sporten met hun vrienden, waarbij ze zelf bepalen waar, wanneer, met wie en hoe. Een club brengen jongeren al snel in verband met een trainer die te veel van je schaarse tijd vraagt: ze willen vooral zelf bepalen wat ze wanneer doen met de vrienden.

Nu doe ik fitness. Dat is goed voor uw lichaam hé, dat is voor mijn gezondheid. Ge hebt van die mensen die altijd thuis zitten. Vroeger was ik ook dik. Nu ga ik telkens na het eten trainen. Ik train goed en dan voel ik mij beter, even in de sauna zitten en zwemmen.

Ik sport twee of drie keer per week zo'n twee uur per dag. Elke donderdag is er voetbal met de jongerenwerking. Die huren dat elke week af en ik ga elke week voetballen. En elke zondag spelen wij bij onze kerk, op het plein voetbal.

Doe je iets van sport, waarbij je aangesloten bent bij een club?

Vroeger wel, maar nu niet omdat ik daar geen tijd voor heb met school en zo.

Het is te veel gevraagd: na school kom je thuis en dan ben je uitgeput en dan moet je nog naar daar en u klaarmaken, dat vergt veel tijd. Als je niet naar een club gaat en bijvoorbeeld gewoon met uw vrienden naar het park, dan heb je de tijd om te gaan voetballen daar en plus kan jij je vrienden ook zien.

Net zomin dat ze zich aansluiten bij sportverenigingen, sluiten ze zich aan bij andere soorten georganiseerde vrijetijdsbestedingen zoals bijvoorbeeld jeugdbewegingen.

Binnen dit onderzoek vormden enkele tieners een uitzondering. Sommigen waren lid van een jeugdbeweging, gingen naar een speelpleinwerking, een sportclub, een koor of een dansgroep. De 'kansenpas' (een pas gecreëerd vanuit de gemeente, het OCMW, vrijetijdsdiensten en -verenigingen, waarmee mensen die minder te besteden hebben ook kunnen proeven van sport, cultuur, enzovoort) helpt enkelen van hen hierbij.

Gebruiken jullie de kansenpas eigenlijk?

Ja, ik volg er shiatsu mee en nu kost het maar 12 euro per jaar.

Y zegt dat ze hem nog niet echt gebruikt maar wel van plan is om er volgend jaar dans mee te gaan volgen.

5.3. Vrije tijd thuis

Jongeren spenderen heel wat tijd thuis. Betreft het de vrije tijd, dan komt de TV ter sprake en duiken ook daar de vrienden op, zij het vooral via digitale kanalen. Af en toe ontvangen ze één of meerdere van hun vrienden thuis. Meisjes hebben het ook over helpen in het huishouden.

Tijdens de winterperiode zit iedereen thuis. We zitten dan met vrienden in de jongerenwerking maar de ene heeft honger, de andere heeft koud. Dan splitst iedereen weg en blijft er maar twee man of zo over. Dan blijft iedereen maar een half uurke of zo. Dan gaat iedereen naar huis. Tijdens de lente is het goed weer, mensen gaan meer naar buiten.

Ik ben veel bezig op de computer. Ik doe dan van alles: chatten, internet gebruiken, vrienden contacteren. Eerst TV kijken en dan computer heel de avond. Ik blijf op tot 24.00u. Soms val ik gewoon in slaap. Meestal zo vanaf tien, als ik naar mijn kamer ga slapen, dan begin ik eraan.

Bijvoorbeeld, soms heb ik geen zin in kuisen, maar toch doe ik dat, omdat dat moet.

Moeten jullie veel helpen in het huishouden?

Niet echt veel, maar in het weekeinde wel.

Niet veel, wij doen met zijn allen iets. Ik help wel meestal uit mijn eigen. Mijn eigen initiatief.

5.4. Studentenjob

Enkele jongeren hebben een studentenjob om geld te verdienen en op hun eigen benen te staan; anderen uit respect voor hun ouders en om hen financieel een beetje te ontlasten. Er zijn echter meer jongeren die een baan wensen dan jongeren die er een hebben. Het vinden van een baantje is dan ook geen vanzelfsprekendheid. De jongeren zoeken werk door zich in

te schrijven als jobstudent bij uitzendbureaus of door te solliciteren. Maar ze weten niet allen waar of hoe ze precies moeten zoeken.

Heb jij een job?

Nee, ik wil er wel ééntje.

Hoe komt dat je er geen hebt?

Ik vind er geen. Ze zeggen allemaal we gaan bellen maar (haalt schouders op).

Waarom bellen ze niet?

Ik weet dat niet. Ik weet niet waarom.

Heb je nog van niemand iets terug gehoord?

Nee.

Qua werk. Ik heb verschillende dingen gedaan. Ik heb op verschillende plaatsen ervaring moeten opdoen. Als er één is (een Belg) en er is een plaats vrij, dan kiezen die voor den Belg i.p.v. den allochtoon. Ze zijn altijd bang dat de allochtoon het niet zou goed doen of iets zou stelen. Die hebben geen vertrouwen in de ervaring die wij hebben opgedaan of hoe dat wij zijn. Je krijgt hier soms echt minder kansen.

Ik ben bakker maar ga nog naar school. Elke vakantie en ik het weekeinde werk ik daar. Ik wil daar misschien wel blijven werken, ik weet het nog niet, we zullen zien.

Sommigen hebben moeilijkheden met het vinden van een job. Mobiliteit speelt daar ook een rol in.

5.5. Mobiliteit

Op vlak van mobiliteit, zijn jongeren veelal aangewezen op hun ouders (die echter niet altijd beschikbaar zijn of een auto bezitten) en het openbaar vervoer. De meeste op- en aanmerkingen betreffen dat laatste. Ze zijn vooral passagier op weg naar school maar maken er ook in hun vrije tijd af en toe gebruik van.

We zouden ons rijbewijs al op 16 jaar moeten kunnen halen.

Ik betaal wel op de metro maar sommige mensen kunnen dat niet betalen. Ik vind de metro te duur. 1,70 euro. Ik heb een abonnement.

Als je gratis mag met de metro, dat is leuker.

In sommige gevallen, is de duur en het gebrek aan flexibiliteit zwaar:

Ze vertelt me dat ze elke dag om 5.45 op moet staan om dan om 6.30 u de bus te kunnen nemen naar school. Ze gaat namelijk naar school in Brugge en dan zijn ze bijna twee uur onderweg.

5.6. Samenvatting

Jongeren zeggen weinig tijd te hebben voor vrijetijdsbezigheden. De school en daarnaast het gezin, de vrienden en de vriendengroep slorpen het merendeel van hun tijd op. Slechts een klein groepje heeft een schaarse en (erg gewilde) studentenjob op de kop kunnen tikken om wat bij te verdienen en ervaring op te doen voor later. Sommigen vinden een engagement in het maken van muziek.

Maar de georganiseerde vrijetijdsbesteding lijkt niet echt aan de jongeren besteed. Tieners kunnen er een uitzondering op maken, maar ook dit is niet evident. Globaal gaat de voorkeur naar de zelforganisatie, en naar de inspiratie van het ogenblik. De jongerenwerking is hierop een uitzondering. Die kwam in het hoofdstuk over vrienden al ter sprake.

6. ARMOEDE EN SOLIDARITEIT

Armoede en solidariteit worden in één hoofdstuk behandeld, omdat ze door de jongeren ook vaak gecombineerd worden. Het thema armoede is in een aantal groepen aangebracht, maar niet als 'hun' armoede. Er werd aan de jongeren niet "frontaal" gevraagd hoe zij zich op een armoedeschaal zouden situeren bijvoorbeeld. De gesprekken ontwikkelden zich in diverse richtingen, en vaak klonk hun beleving doorheen hun verhalen.

6.1. Armoede

Het allereerste referentiepunt van jongeren m.b.t. armoede is de situatie in Afrika en andere ontwikkelingsgebieden. Voor de situatie bij ons, voegen ze er de zwervers aan toe.

Als ge naar Afrika gaat of naar Congo of zo of ergens in die dingen daar en ge kijkt naar kinderen die op straat zwerven dan hebben die meestal een echt opgezwollen buik.

Bij kansarmoede kan je hebben dat mensen geen kans meer hebben omdat ze te arm zijn, of ze leven op straat en ze hebben geen kans meer op een beter leven. Dat zijn mensen die bijna niet naar school kunnen gaan. Dat is wel jammer. Bijvoorbeeld ook zwervers, dat is ook zo erg omdat ze dan op straat leven en dan zelfs geen kleren hebben.

Ik krijg alles wat ik wil, ik heb nooit te kort, ik heb altijd genoeg.

Beter iets dan niks hé er zijn mensen in Afrika die zoeken om eten, wij hier, wij kiezen om eten. Daar, die hebben geen eten, geen schoenen, niks.

Daarnaast bleken er veel verschijningsvormen te bestaan die voor de jongeren meer tastbaar zijn. Opmerkelijk is dat de houding die ze er tegenover aannemen, gaat van begripvol, empathisch tot 'het is hun eigen fout'.

Hij ziet er nog goed uit voor kansarm te zijn.

Vind jij dat je dat kan zien aan de mensen dat ze kansarm zijn?

Ja.

Hoe zie je dat?

Allez, niet altijd of zo maar als je deze meneer (arbeider) vergelijkt met deze meneer (zwerver) zie je wel dat die er properder uitzit, en zijn haar zit ook wel deftig. En hij, die kunnen dan toch aan werk geraken. Hij is dan toch al een arbeider dus ze zitten dan toch al wat hoger dan, allez ja, hoger dan die kansarme hé (wijst naar foto zwerver).

Ge kunt ook zeggen dat ze geen kansarme is hé want ik vind, dat is nu een beetje grof gezegd dat die, wel redelijk dik is. En meestal als ge dan dik bent dan is dat, dat je te veel eten krijgt.

In andere gevallen is er sprake van oplichting; deze praktijken worden stevig veroordeeld.

Er zijn ook mensen die dan heel diep in de put zitten of zo en die gaan dan ook drugs beginnen verkopen en zo. Die beginnen dan te dealen of zo op fuiven waar veel jongeren komen om dan toch nog aan geld te geraken. Die denken dan dat ze zichzelf er dan uit kunnen halen maar die zitten dan eigenlijk nog dieper in de put. Want achteraf gezien, dan zijn ze niet veel met da geld. Ze kunnen er niet veel mee doen. Als dat geld op is, dan zijn ze weer kansarm.

- Dat ze gaan werken hé zeg.

Tenslotte reflecteren sommige jongeren over de oorzaak van armoede.

Soms, als ze dan geld hebben, dan kopen ze dan iets dat ze echt lekker vinden. Als ze dan brood of zo zouden kopen, kunnen ze daar al iets langer mee dan een pizza of zo hé. Maar ja, als je dan brood koopt dan moet je ook geld hebben voor beleg hé.

Jongeren hebben vaak meer of minder begrip voor bepaalde armoedesituaties. Hierin doorklinkt hun beleving het meeste. Mensen kunnen er niet altijd iets aan doen.

Ge ziet het niet aan de foto (moeder en kind) of ze arm zijn. Misschien zijn ze wel gelukkig omdat ze elkaar hebben maar misschien heeft hare man haar en haar kindje verlaten en nu leven ze in een heel klein huisje, waar je bijna niets hebt en dat kindje en die mama zijn nog gelukkig omdat ze nog bij elkaar mogen zijn.

Mensen kunnen daar ook niet aan doen, dat ze kansarm zijn.

Eén jongere vermeldt een situatie waarbij een man -die al 20 jaar gewerkt heeft- weer bij zijn ouders moest gaan wonen, door geldgebrek.

Armoede is gecompliceerd: heeft te maken met woning, voeding, cultuur, sociaal leven, scholing.

Zelfs mensen met een inkomen krijgen het nu moeilijk. Er is nu geen werk. Sommigen zijn nu verplicht om een jaar te doppen of zo. Er is niet anders dan. Mijn moeder dopt.

Als ze zeggen, geluk is niet een zak geld. Ok, maar zonder geld ben je ook echt niet gelukkig, geloof mij. Geloof mij, als je een zak geld hebt... En al die rijke mensen maar zeggen, geld is het geluk niet.

Het is nu niet het geval, maar het zou kunnen gebeuren dat we op een dag de rekeningen niet meer kunnen betalen, er deurwaarders komen die alles meenemen, omdat we niet genoeg geld hebben.

Instanties zoals OCMW zijn steeds strenger aan het worden.

Tegenwoordig krijg je heel moeilijk OCMW. Omdat de mensen ervan geprofiteerd hebben. En ook, ziekenkas krijg je nu heel moeilijk. Je kan nu moeilijk naar de dingen gaan en zeggen, "ik wil mijn dop omdat ik rugpijn heb hé," nu gaat dat niet meer. Nu is het naar de dokter, briefje, zo lang.

Jongeren kunnen begrip opbrengen voor het feit dat armoede je tot extreme dingen dwingt.

Ik wil geld, ik respecteer dat jij ook geld wil en dat je dan inbreekt. Niet dat ik er respect voor heb en het aanmoedig maar je doet uw dingen en ik weet waarom jij dat doet. Je hebt geen geld, ze geven je geen werk, ze geven je geen OCMW, dat is normaal. Ja, dat is toch normaal, snap jij dat niet? Dat is toch normaal, wat zou jij doen? Geen werk, geen geld, geen OCMW, niks van inkomen. Wat zou jij doen, bedelen voor twee euro per dag te krijgen of eens een keer wat riskeren om ineens wat geld te pakken. Want, zonder geld kan je niets investeren, kan je niets beginnen hé.

41

6.2. Mijn verschil, mijn uitsluiting

Wat de jongeren vertellen is dat ze mensen kennen die in armoede leven maar dat ze zelf niet arm zijn. Wanneer jongeren hun eigen situatie vergelijken met zwervers, mensen in arme landen en mensen in de buurt concluderen ze dat zij kunnen kiezen wat ze eten, genoeg geld hebben om niet in de problemen te komen en beschikken over zaken als schoenen.

Ik krijg alles wat ik wil, ik heb nooit te kort, ik heb altijd genoeg. Beter iets dan niks hé er zijn mensen in Afrika die zoeken om eten, wij hier, wij kiezen om eten. Daar, die hebben geen eten, geen schoenen, niks.

Die mensen die zijn ook wel heel arm en die leven dan op straat en moeten rondkomen. In tegenstelling tot wij die veel geld hebben, allez, veel geld nu ook weer niet maar wij zitten niet in de problemen of zo. En die mensen die moeten dan gewoon op straat gaan leven of zo en die moeten soms hun kinderen afstaan omdat ze geen geld hebben.

Het is mede door deze vergelijkingen dat ze zichzelf niet als arm beschouwen. Gelijkaardige vergelijkingen maken tevens dat ze zichzelf niet als rijk beschouwen. Dat bleek o.a. uit de beschrijving van hun buurt, uit de extra financiële obstakels die ze ervaren in het onderwijs en uit de sociale kloof die ze voelen met jongeren uit de middenklasse of rijke milieus. Het wordt duidelijk dat jongeren zich niet tot deze groepen rekenen. Ze beschouwen zich niet als arm, maar voelen zich uitgesloten door de vooroordelen en het onterecht negatieve imago die men op hen plakt.

In één van de groepen, leidde een activiteit de jongeren ertoe om na een lang proces van uitwisselingen (in een vertrouwd kader) de link te maken met hun situatie.

Bij mij thuis is dat ook soms zo moeilijk om de rekeningen op het eind van de maand te betalen. Soms merk ik het wel dat het eind van de maand is als ik de ijskast opendoe en er zit niet zoveel in.

De jongeren beseffen m.a.w. maar al te goed dat hun ouders het thuis niet altijd gemakkelijk hebben maar ze wisten niet dat dit kansarmoede noemde. Ze linkten kansarmoede in het begin dus echt aan bedelaars of daklozen. Ook al beseften ze dat ze het thuis niet breed hebben, reageerden de jongeren wel bijna allemaal op dezelfde manier: ze voelen zich helemaal niet arm. Sommigen waren zelfs verontwaardigd:

"Maar nee gij, ik voel me helemaal niet arm zulle!"

Op het einde van het traject, waren dit dan ook de uitspraken in de babbelbox:

*Ik voel me helemaal niet arm want ik heb alles wat ik nodig heb, een gsm, een wii, een computer, ...
Ik voel me helemaal niet arm want ik heb wel een dak boven mijn hoofd, eten, drinken, zo veel als ik wil...*

6.3. Samenvatting

Hier worden een verscheidenheid aan benaderingen van armoede voorgeschoteld. De situaties in Afrika en in andere ontwikkelingslanden, of die van zwervers en daklozen, vormen het allereerste referentiepunt voor armoede. Zij hebben gemeenschappelijk dat voeding en onderdak niet evident zijn.

Dichter bij huis hebben de jongeren redenen om uit te halen naar een aantal armoedevervalsingsvormen: het (slechte) voorkomen voedt een negatief oordeel, maar nog sterker worden vormen van misbruik en oplichting aan de kaak gesteld. Andere jongeren zijn meer begripvol: mensen hebben het niet steeds in eigen hand en ook de hulpinstanties worden steeds strenger, dat zijn omstandigheden die leiden tot begrip voor inbraken.

Jongeren voelen zich (en hun gezin) niet "arm", meer uitgesloten of anders.

42

6.4. Solidariteit

Jongeren weten wat armoede is, en dat beïnvloedt hun persoonlijke levensstijl. Niet dat zij zich arm noemen, maar, gezien hun inzicht in de financiële kwetsbaarheid van hun gezin, hoeden ze zich voor elke vorm van verspillen. Zo dook het thema solidariteit op. Niet alle groepen brachten hierrond informatie aan.

Solidariteit, wij ook

Jongeren zijn van mening dat je je geld beter niet verspilt, en dat armen geholpen moeten worden. Dat is bijna een menselijke plicht, ook al heb je zelf weinig. Hulp aan armen begint klein.

Eén meisje zegt dat ze geen "nutteloze" zaken wil kopen, ze is zich bewust van de waarde van het geld. "10 € is in sommige landen wellicht het salaris van een gezinshoofd. Het doet me pijn als ik rijke mensen geld domweg zie verspillen."

Een ander meisje zegt dat ze van haar moeder geleerd heeft voorzichtig om te springen met geld, dat ze in eerste instantie naar de bank zal brengen, tot ze een project heeft. "Geld beheren is belangrijk voor mij." Ze zegt dat sommigen hun geld opmaken door bv. alle dagen broodjes te kopen, wat ze dwaas vindt.

Het is nodig [om bedelaars te helpen] omwille van de toename van mensen in armoede, ook meer en meer jongeren.

Een enkele keer wordt verwezen naar acties en manifestaties om politieke ingrepen te eisen.

Bij kansarmoede kan je hebben dat mensen geen kans meer hebben omdat ze te arm zijn, of ze leven op straat en ze hebben geen kans meer op een beter leven. Mensen die het echt nodig hebben komen er soms gewoon niet voor uit en die blijven dan in de put zitten en die kunnen er dan niets mee aanvangen. Daarom vind ik het wel goed dat sommige mensen projecten uitvoeren, zoals dat wij nu doen, omdat we er wat meer over kunnen vertellen tegen elkaar en we ook echt dingen kunnen uitvoeren.

Wij kunnen zelf maar net rondkomen, daarom is het goed dat er toch instanties zijn die de armen helpen ondanks de crisis. Wie niet helpt, is een egoïst, heeft geen menselijke spirit. Je moet je in de situatie van de andere kunnen verplaatsen.

We zijn er om te helpen, ook mensen die we niet kennen. Op die manier vatten deze mensen moed en dat kan hen later misschien aanzetten tot het gelukkig maken van anderen. Voor mensen in armoede is het belangrijk te weten dat anderen met hen "mee-lijden"

Solidariteit in onze samenleving

Solidariteit met elkaar is echter geen evidentie in de hedendaagse samenleving, zo vinden jongeren. Mensen handelen tegenwoordig vooral uit eigenbelang en verwachten iets terug wanneer ze hulp bieden.

Opvoeding speelt hierbij een zeer belangrijke rol. Kinderen zouden thuis bewust gemaakt moeten worden van het bestaan van armoede, van de hulp die geboden moet worden en van het feit dat iedereen in armoede verzeild kan raken. Mensen hebben angst van armoede en van mensen in armoede omdat ze er niet vertrouwd mee zijn.

Mensen die niet helpen (hoewel ze dat zouden kunnen) zijn zo opgevoed: groeien ze op in een rijke familie die niet helpt, dan zullen zij ook zo worden. Het is een beetje zoals met beleefdheid, bv. recht staan voor ouderen op de bus.

Dat moet aangeleerd zijn, is een kwestie van opvoeding. Het is een probleem van een gebrek aan geweten, kennis of bewustzijn. Misschien kunnen zo'n mensen op andere ideeën gebracht worden door ze bv. een arm land te laten bezoeken, waar ze met schrijnende armoede geconfronteerd worden.

Mekaar helpen is heel belangrijk. Het gebeurt te weinig en men zou hen dat moeten laten inzien, belangrijk. Door anderen te helpen, neem je angst weg. Een oude vrouw die we wilden helpen om de straat over te steken, was heel bang. Nu lachen we samen, als we haar zien. Zelfs met de politie kunnen we lachen.

Enkele jongeren stippen aan dat de hedendaagse (materialistische) samenleving niet meer is als vroeger. Toen kwam onderlinge hulp veel meer voor .

Toen ik klein was, gaf men veel gemakkelijker, zonder na te gaan: houdt de ontvanger van mij of niet? Nu moeten mensen per se betaald worden voor wat ze doen. Dat is net zoals die grootvader die zijn kleinkind betaalt om een klusje te klaren.

Als je niks hebt, ben je niks.

De rijken, dat zijn toch echte gierigaards. Ze geven niks, ze betalen dure reizen voor hun familie, terwijl wij... Het is nu niet het geval, maar het zou kunnen gebeuren dat we op een dag de rekeningen niet meer kunnen betalen, er deurwaarders komen die alles meenemen, omdat we niet genoeg geld hebben.

In rijke families helpt men mekaar niet, terwijl in andere families helpt men mekaar misschien wel? Bij ons, mijn neef, hij was niet goed bij zijn papa. Mijn mama, van zodra ze dat bemerkte, en vrienden ook, heeft ze mijn neef meegenomen, en nu heeft hij een studio voor zichzelf. Alle weekends is hij bij ons, en we willen dat hij zich goed voelt.

6.5. Samenvatting

De solidariteit van mens tot mens (tussen familie, burens...) is bij de bestrijding van armoede zonder meer belangrijk in de ogen van jongeren. Ze hebben het vooral over de altruïstische houding die nodig is om de armoede te bestrijden: die is niet evident; ze kwam vroeger vaker en makkelijker voor en er was daarbij amper sprake van tegenprestaties.

De opvoeding kan een belangrijke bijdrage leveren tot het verwerven van een dergelijke houding, vinden de jongeren, en het gaat daarbij vooral over een houding, iets dat je van thuis meekrijgt.

Dat solidariteit meer betekent dan iets materieels geven, klinkt evenzeer door. Een meerwaarde ervan is ook dat het angsten wegneemt.

7. DE TOEKOMST

De jongeren hebben een aantal ideeën over hun verdere leven: over werken en geld verdienen, over een gezinsleven (man/vrouw, kinderen) en -op korte termijn- over een diploma. Voor een grote groep jongeren zijn deze zeer sterk verstrengeld: de persoonlijke ambitie ligt voor hen in het verantwoordelijk kunnen zijn voor een gezin.

Wanneer heb je het gemaakt?

Als het onderhoud voor jezelf en je gezin geen probleem is. Als je een baan, een auto en een huis hebt. Kinderen en een gezin.

Hebben je ouders het gemaakt?

Nee, mijn ouders niet. Die hebben hun school niet afgemaakt. Die hebben geen diploma. Als je geen diploma hebt, dan heb je verder niks in de toekomst.

Enkele jongeren houden de toekomstboot af. Ze denken (liever) niet na over de toekomst:

Ik ga een paar jaar werken, als ik dan nog leef. Ik maak liever geen plannen, als er toch iets gaat gebeuren. Alles kan veranderen in uw leven. Ik denk altijd dat er ongelukken gaan gebeuren. Als je groot praat,... snap je?

Vroeger dacht ik daar meer over, maar nu heb ik geen zicht op, ik ga naar school, ik heb veel te doen, ik leef van dag tot dag.

7.1. Studeren: beperkte ambitie

Jongeren zijn het er vrijwel allemaal over eens dat onderwijs noodzakelijk is voor hun toekomst. Ze maken duidelijk de link tussen een diploma en het vinden van een goede job.

Vandaag de dag is het heel erg belangrijk om Nederlands te kunnen spreken, om een diploma te hebben.

Met 'een diploma' wordt hier vooral bedoeld op een diploma secundair onderwijs. De jongeren die het ASO of KSO volgen, blijken ambitie te hebben om verder te studeren. Jongeren uit het BSO en TSO, die de hoofdmoot vormen in de onderzoeksgroep, willen graag het secundair onderwijs beëindigen en vertalen hun ambitie sneller in een beroepskeuze.

Ik ga mijn school nu in het middelbaar afwerken, maar ik ben ook niet van plan om nog erna tien jaar te studeren.

Ik ga redelijk graag naar school Ik doe eerste jaar Latijn. Ik wil later verder studeren om dokter te worden.

Ik ga niet graag naar school. Later ga ik liever werken dan verder studeren en ik ga voor kok gaan.

7.2. Werken

De meeste jongens willen na hun secundair onderwijs gaan werken en geld verdienen. Toch is het ook van belang dat ze hun job graag doen. Sommige jongeren spreken hun voorkeur voor een bepaald beroep uit (politie, schrijnwerker, jongerenwerker, mecaniciens, bejaardenverzorgster, enz.) of praten over het hebben van een eigen zaak (een garage, een restaurant). Andere jongeren willen gewoon 'gaan werken', en zeggen letterlijk "als het maar werk is," of "een goei jobke nemen en centen verdienen."

Van kleinsaf aan houd ik van koken. Toen ik klein was, met mijn grootmoeder, dan was ik graag met eten bezig en ik hield ervan om eten klaar te maken voor anderen. Ik vind het leuk, maar ik vind het ook leuk dat anderen het leuk vinden.

Werk hebben, geld hebben, niet zozeer rijk zijn, maar genoeg geld om de facturen te betalen. Welk werk? Ik denk in de richting van schrijnwerkerij.

Politie, niet gewone flik, van de avontuurlijke kant ervan hou ik, in beweging zijn, niet aan bureau zitten, zoals op school.

Wat zou je dan willen?

Gewoon eigenlijk van alles.

Gewoon, werken, dat is al. Niet echt om zo te zeggen dat ik een doel heb om iets te doen.

Ik wil liever een job die ik graag doe dan eentje die heel veel geld verdient.

Als het moeilijk werk is, is het belangrijk dat je er ook veel geld mee verdient. Maar je moet ook van het werk houden. Ja, ik wil later geld verdienen want elektriciteit kost veel en dat moet ik met geld betalen

Meisjes hebben een genuanceerdere mening. Ze willen werken. Ze brengen ook makkelijk de verhouding tussen werk en gezin naar boven als ze hun carrière bedenken. Ze willen ook buitenshuis werken; wanneer en hoeveel hangt af van hun kinderen.

Ik studeer. Ik doe Latijn, ik hoop een goede job te hebben die ik graag doe. Ik weet nog niet of ik ga trouwen.

Nee, ik zal werken. In een bank of zo, maar wie weet, vind ik het na de tweede week al niet meer tof. Dus ik weet eigenlijk nog niet zo goed wat ik wil doen. Ik heb wel twee, drie dingen in het achterhoofd, maar precies weet ik het nog niet.

In mijn hoofd weet ik al wat ik wil. Misschien weet ik het beter wanneer ik 16 ben. Ik weet nu al wel dat ik graag spuitjes geef.

Mijn man die gaat ook werken hé. In het begin zou ik wel even niet willen werken. Dan zou ik voor mijn kindjes willen zorgen.

Ik wil kinderarts worden, maar als het niet lukt: zakenvrouw.

Ik wil een groot huis, een dikke auto, een knappe man, veel geld, nog geen kinderen.

Wil je ook werken?

Bwa, een beetje werken, een paar uur per dag, maar het zal vooral mijn man zijn die zal werken.

Getrouwd en halftijds werken. Op mijn 21 wil ik nog niet getrouwd zijn, maar wel werken.

7.3. Het gezinsleven

Alle jongeren spreken over de wens om hun leven door te brengen met een partner en om ouder te worden van een aantal kinderen. Jongeren willen nu eerst nog even de tijd nemen om hun diploma te halen, een aantal jaren te werken en de ware Jacob(a) te vinden. Voor de één is het belangrijk dat de toekomstige partner mooi is, voor de ander telt vooral de innerlijke schoonheid en voor nog anderen wordt de keuze mee bepaald door hun ouders of door de cultureel/religieuze achtergrond van hun potentiële partner. Kinderen krijgen is de evidentie zelf.

Ik wil trouwen en kinderen krijgen. Wie weet zelfs met mijn huidige vriend.

Ik heb een slecht karakter en hij ook. Dat zijn er twee samen. Soms geeft dat vuurwerk thuis.

Wonen jullie samen?

Ja.

Ik wil mijn studies afmaken en trouwen met een knappe man.

Het kiezen en vinden van een partner is in de beleving van jongeren verbonden met het krijgen van kinderen. Geen kinderen krijgen, blijkt niet tot de mogelijkheden te behoren. Dat staat precies mijlenver van hun beleving.

Een gezin stichten, later, zoals vele anderen. Misschien kinderen, na de dertig. Ik denk daar toch aan. Tegelijk ook in de muziek blijven, kan samengaan met werken.

Tuurlijk, natuurlijk wil ik kinderen, waarom zou ik geen kinderen willen? Mensen die geen kinderen willen die zijn zelf als kind niet blij geweest.

Samen met hun gezin willen jongeren het liefst in de buurt en het land blijven wonen waar ze zelf opgegroeid zijn. Daarbij blijken de vertrouwdheid met de omgeving en de aanwezigheid van familie belangrijke factoren te zijn.

Ik ga hier wonen... omdat ik hier de buurt en de mensen ken. Ik heb hier familie. Dus ja, als er een probleem is dan kan ik naar hen gaan. Als ik ergens anders ben, dan kan dat niet, dat is zeker ook saai.

Na het werk heb je ook uw leven. Je kan dan niet alleen thuis zitten en u vervelen.

7.4. Samenvatting

Alhoewel enkele jongeren de toekomst laten voor wat ze is en echt in het hier en nu leven, hebben de meesten er wel hun eigen ideeën over. De ingrediënten zijn: studeren, werken, trouwen, kinderen en geld verdienen.

Studeren wordt door de meeste jongeren aangehaald (in één adem met diploma), maar de ambitie gaat meestal niet verder dan 'het middelbaar afmaken'. Sommigen weten welke job ze willen, maar voor velen van hen is het nog onzeker. De opmerking dat werk niet alleen dient om geld te verdienen, maar dat je ze ook graag moet doen, valt vrij vaak. Voor enkelen maakt het niet uit: als ze maar werk hebben.

Voor jongens net als voor meisjes, zijn kinderen een evidente toekomstwens.

8. ENKELE RODE DRADEN

Tot hiertoe kwamen de jongeren aan het woord over hun leefomgevingen en hoe zij daar tegenover staan. Hun leefwereld werd daarbij opgedeeld met als voordeel dat die leefwereld overzichtelijk werd. Het nadeel is evenwel dat de samenhang ervan uit het zicht verdwijnt. Die samenhang wordt in dit hoofdstuk gezocht: de rode draden die zich in en doorheen de diverse leefomgevingen tonen. Zij kunnen gevat worden in drie termen: autonomie, steun, participatie die overigens ook weer onderling samenhangen.

8.1. Autonomie

De autonomie wordt door de jongeren in diverse contexten naar voren gebracht: meest opvallend i.v.m. de thuissituatie, maar daarnaast verschijnt het ook in de context van de vrije tijd. Het gaat bij deze autonomie niet om een zeer absolute onafhankelijkheid of een breuk, maar wel om een zekere zelfbeschikking, om het ontsnappen aan een ondergeschikte positie. Dat blijkt o.a. uit het feit dat ze de fundamentele waarden—zij het in diverse concretisaties— van thuis overnemen. (zie Hoofdstuk 1 over Gezin).

Een aantal jongeren (sommigen vanaf 16j.) willen zelfstandig gaan leven en wonen. Dat houdt in dat ze studie en werk moeten combineren en dat valt niet mee, vooreerst om werk te vinden maar ook om beide in de tijd te combineren.

Moelijkheden om een studentenjob te vinden. Problemen op vlak van mobiliteit. We zouden het rijbewijs al op ons 16 moeten kunnen behalen.

Moelijkheden om alleen ergens in te trekken, en om een lening te bekommen.

Moelijkheden voor een student om rond te komen met uitkeringen. Je moet daar bovenop een job hebben. Maar werk en studies combineren is moeilijk.

Een grotere groep jongeren wil zelf geld verdienen, enerzijds uit respect voor hun ouders (om hun financiële zorgen te verlichten) maar ook om zelfstandig te zijn.

Ten eerste omdat mijn ouders niet de rijkste zijn, ten tweede ik ben oud genoeg om geen geld te vragen aan mijn ouders. Ik doe dat uit respect. Ik ben iemand die op eigen benen staat, die zelfstandig kan zijn.

Dan moet ik mijn ouders niet voor geld vragen. Dan kan ik met mijn eigen centen naar Turkije gaan. Dat is telkens lastig hé, mijn vader geeft mij wel geld maar dat is telkens mijn vader geven, geven, geven, dat wil ik ook niet hé. Ik ben nu bijna volwassen geworden, ik moet op mijn eigen kunnen hé.

Een andere vraag om autonomie betreft hun vrije tijd. Vrije tijd houdt in: “vrij om dingen te doen waar je je vrij bij voelt, zonder bemoeienissen van anderen” of “vrije tijd is tijd spenderen voor uw eigen”. Daarbij ligt de nadruk op de eigen persoon en op de vrije keuze omtrent wat je in deze tijd gaat doen. Bij het refereren naar de jongerenwerking, komt het vrijheidsmotief ook naar voren, vooral door zich afzetten tegen de plekken waar die zelfbeschikking onder druk staat.

Na school kan je al uw stress hier afwerken

Wij gaan niet graag naar de scouts, ik weet niet waarom. Dit is leuker. Bij de scouts gaan ze activiteiten doen en hier, wij zitten gewoon en ge maakt plezier. Ge moogt uw eigen activiteiten kiezen en bij de scouts kiest de begeleider voor jou. Dat is misschien niet erg als ge ergens naartoe gaat maar uiteindelijk ga ik toch liever, allez als ik moest kiezen tussen scouts en de jongerenwerking ga ik naar hier.

8.2. Steun

Jongeren willen wel zelfstandiger zijn en hun plekje vinden in de maatschappij maar erkennen daarbij tegelijk de behoefte aan steun. Hun vraag naar ondersteuning is complementair aan hun vraag naar autonomie.

Jongeren geven blijk van heel wat vertrouwen in hun eigen kennen en kunnen en in hun mogelijkheden om een (constructieve) plaats in te nemen in de samenleving, maar tegelijk wordt hun vertrouwen in de kiem gesmoord door de externe hindernissen die ze moeten overwinnen om hun doelen te bereiken.

Ik zou graag een plaats vinden in de samenleving, een plaats die mij vertrouwen geeft, en waar we ons goed voelen en wanneer we opstaan, dat we niet het gevoel hebben van ontgoocheling, maar dat we op zijn minst tevreden kunnen zijn over datgene we aan het doen zijn. Het is onmogelijk om iets te willen, en dat te bereiken zonder obstakels/hindernissen tegen te komen. Dat zou te utopisch zijn, het leven zit vol met obstakels.

Jongeren identificeren een goede gezondheid, scholing, een diploma, een hechte familie en een minimum aan geld als belangrijke factoren om een te kunnen slagen in het leven. Daarbij blijkt echter dat deze minimumvoorwaarden voor jongeren niet altijd even gemakkelijk te bekomen zijn. Het grootste obstakel wordt als volgt omschreven.

De grootste frustratie van de jongeren is dat ze niet ondersteund worden, op het moment dat ze het nodig hebben. Er is zeker een bepaalde leeftijd in de adolescentie, waarbij men hen moet onder de arm nemen, hen moet begeleiden... Dat kan door de ouders, door de leerkrachten, door de school, ...

Jongeren verwachten expliciete steun van hun ouders, van hun vrienden, van leerkrachten, van begeleiders van de jeugdwerking. Nochtans worden net deze zelfde instanties soms geïdentificeerd als elementen die een negatieve rol kunnen spelen op de inclusie van jongeren. Jongeren erkennen daarnaast ook hun eigen verantwoordelijkheid en vermelden soms hun terughoudendheid om actie te ondernemen.

We moeten niet wachten tot er iemand anders het voor ons gaat doen, wij moeten zelf actief op zoek gaan.

De wijk speelt niet echt een rol in de toekomst van de persoon, men zegt vaak mijn leven en mijn toekomst wordt beperkt door mijn buurt, maar je moet gewoon zelf actie ondernemen, en gaan studeren.

Ik denk niet dat er plaatsen zijn waar we geen toegang tot hebben, er zijn plaatsen waar we onszelf verbieden om naartoe te gaan, omdat we anders zijn, of omdat we geen zin hebben om risico's te nemen, maar ik denk normaal gezien kunnen we gaan waar we willen. We verbieden onszelf om bepaalde plaatsen te bezoeken, maar we mogen overal zijn, we zijn inwoners van het land, we zijn Belg, en als mensen ons niet zo beschouwen, ja dan is dat maar zo, wij redeneren op die manier.

Jongeren vinden dat de steun die hen aangereikt wordt, vaak niet voldoet. Soms wordt dat te kort heel concreet beschreven (financieel, gebrek aan informatie, ...), soms wordt vastgesteld dat er geen steun is of dat de steun onaangepast is.

De jongeren worden niet genoeg ondersteund (familie, gemeenschap, school, vrienden) in de moeilijkheden die ze tegenkomen. De manier waarop steun gegeven wordt is niet altijd aangepast (bv op school, in het gezin, zijn er dingen die opgelegd worden maar die slecht ervaren worden).

Voor haar is het belangrijk dat ze zich geliefd weet door haar ouders en dat ze limieten uittekenen. Ze moeten tonen dat ze hun kinderen graag zien. Jongeren hebben zin om met hun ouders te spreken, maar ze staan daar niet altijd open voor. Met de pubertijd lijken ouders wat verloren en bang tegenover een kind dat opgroeit. Ze denkt dat ouders verlegen zijn om over bepaalde thema's te spreken. Daarom vermijden ze die of maken ze er grapjes over. Ze zou met hen over alles willen kunnen babbelen.

Ze informeren ons onvoldoende over de mogelijkheden om beter te presteren op school, om studiekeuzes te maken. Er zijn jongeren die zomaar een richting kiezen, op goed geluk.

Bepaalde leerkrachten ontmoedigen ons. We krijgen regelmatig te horen dat we algemeen secundaire en hoger onderwijs niet aankunnen.

Op dit ogenblik zijn er heel veel jongeren die zeggen: "Men wil mij niet helpen, men laat mij achter, dus doe ik niets." Voor mij is dat iets wat ik erg triestig vind, want in het algemeen zijn dat jongeren die erg veel potentieel in zich hebben, met veel capaciteiten, maar als ze niet geholpen worden, steekt men de handen niet uit de mouwen. In tegenstelling als we de mogelijkheden zouden krijgen, zou ik alles doen om het tegendeel te bewijzen. Eenmaal er op die manier gere-

geerd wordt, kunnen we doen wat we willen en zouden we slagen.

We hebben enkel de juiste reacties nodig en ons niet in de steek laten.

Waarom die steun wel moet voldoen, kan (deels) blijken uit volgend gesprek. De steun waarover het hier gaat betreft veelal keuzemomenten: om goede keuzes te maken is individuele steun nodig.

Er is een zekere steun, maar niet reëel genoeg, deze steun gaat niet naar de kern van het probleem, ...

Wie zou er volgens jou de jongeren moeten steunen?

De hele samenleving, de familie, vrienden, school en schoolpersoneel, ...

Als men steun geeft, is het om een persoon niet te laten vallen. Op welk niveau moet steun verleend worden?

Om te vermijden dat ze delinquent worden, om te vermijden dat ze afhaken op school, drugs gebruiken, ... is steun nodig.

Ze staan er alleen voor om te beslissen en om keuzes te maken.

Wil dat zeggen dat ze aan hun lot overgelaten zijn?

Niet helemaal, maar de aangeboden hulp is niet adequaat en de manier waarop hulp geboden zou moeten worden is niet ok. Als organisaties jongeren willen helpen, gebruiken ze niet de goeie manier om ze te begeleiden.

Wat is voor jou bv. een slechte manier?

Op school hadden we een campagne tegen racketing (jongeren persen andere jongeren af) enkel met 2-3 affiches en discussie, het moet meer individueel aangepakt worden.

Andere negatieve zaken die het welzijn tegengaan?

Soms is er niet genoeg steun op school om te slagen. Ze moedigen de jongeren niet genoeg aan.

C'est la manière d'encourager les jeunes qui ne va pas ... on n'explique pas pourquoi c'est important.

Ze informeren ons onvoldoende over de mogelijkheden om beter te presteren op school, om studie-keuzes te maken. Er zijn jongeren die zomaar een richting kiezen, op goed geluk.

Zijn er in familiesituaties zaken die moeilijk zijn?

Voor sommige jongeren is het moeilijk om de groep niet te volgen, nee te zeggen tegen bepaalde zaken. Dat kan over delinquentie gaan, slechte dingen, ... bepaalde jongeren willen eigenlijk niet drinken, maar doen het toch om bij de groep te horen, om niet uitgesloten te worden. Er zijn er die sterk genoeg zijn om nee te zeggen, de zwakkeren niet. Daar is er een tekort aan steun.

8.3. Participatie

Participatie kan verschillende betekenissen hebben, gaande van deel uit maken van verenigingen, meedoen aan activiteiten tot de participatie aan het maatschappelijk leven: vanuit een bezorgdheid en een verantwoordelijkheidsgevoel (ownership) een zekere actie (willen) ondernemen om bij te dragen tot de oplossing van samenlevingsproblemen. Verder vinden we ook in de beleving van de jongeren een zin in participatie aan het beleidsvoorbereidende werk door actieve betrokkenheid bij inspraak in de besluitvorming.

De vraag is hoe we dat optimaal in de praktijk omzetten. Er bestaat nog geen echte participatiecultuur. Bestaande (inspraak) participatiestructuren maken het hen niet steeds mogelijk om gemakkelijk betrokken te zijn. Jongeren weten niet altijd hoe dit moet, als ze dan een aanbod krijgen dan is dit vaak een erg volwassenbenadering van participatie vb. de leerlingenraad; een participatievorm die de jongeren weinig aanspreekt. Ze hebben niet geleerd om op die manier te participeren. De jongeren zitten boordevol ideeën, maar ze weten niet aan wie ze het moeten vertellen.

We kunnen ons niet indenken dat deze jongeren zitten te wachten op een uitnodiging voor een buurt- of straatvergadering: vergaderen is niet (noodzakelijk) hun ding. Net als hun leeftijdsgenoten verloopt hun inspraak het best via informele kanalen. Die vergen heel wat tijd, opvolging, een volgehouden inzet, respect van de privacy, informatie, vertrouwen, inzicht in het proces, maatwerk en al dat moet leiden tot iets. Maar het is de enige benadering die een authentieke en respectvolle participatie garandeert.

8.4. Samenvatting

De jongeren tonen een ambitie om hun leven als autonome personen vorm te geven: zelfbeschikking is belangrijk voor hen.

Ze geven aan dat ze daarbij steun nodig hebben, steun van hun ouders, steun van hun vrienden, van de begeleiders in de jongerenwerking en van hun leerkrachten. De praktische steun is daarbij belangrijk: financieel, opvolging van het schoolse leven, informatie over studierichtingen. En daarnaast is er vraag naar de persoonlijke steun: kunnen babbelen op het moment dat het nodig is, met beschikbare mensen, over 'problemen' die vaak te herleiden zijn tot keuzemomenten. Het gaat niet om hulp waarbij eenzijdige initiatieven van een hulpverlener worden verwacht, het gaat om interacties waarbij de jongere voluit in zijn waarde blijft (cfr. autonomie). Dat soort interactie komt makkelijker tot stand met de ene dan met de andere (al naargelang het onderwerp), en ze is behoorlijk geïndividualiseerd.

Bij dat alles blijven de jongeren niet alleen met persoonlijke zaken begaan. Er manifesteert zich een bekommernis voor het hele gezin en ook bijzonder uitgesproken voor de onmiddellijke omgeving (straat en wijk). Ook bij deze laatste zijn ze bereid zelf tot de actie over te gaan.

9. ENKELE BIJKOMENDE REFLECTIES

We nemen de vrijheid om aan al het voorgaande een extra hoofdstukje toe te voegen over een thema dat niet als dusdanig met de jongeren besproken werd, maar dat vaak indirect terugkwam doorheen hun verhalen. Deze reflecties lijken ons toch zinvol omdat ze toelaten er concrete aanbevelingen aan op te hangen op het vlak van de empowerment van de jongeren.

9.1. Eigenwaarde

De eigenwaarde is een belangrijk gevoel (begrippen die ermee samenvallen zijn het zelfbeeld en nog nauwkeuriger: self esteem). Een eigenwaarde kan al dan niet onderkend worden door jezelf, of breder door je familie, door je vriendenkring... Een eigenwaarde is des te sterker naarmate ze herkend en erkend door de brede omgeving, m.a.w. dat ze gedragen wordt. Het groeiproces van jonge mensen houdt in dat je een gedragen eigenwaarde ontwikkelt. Jonge mensen zoeken dus sterk naar hun eigenwaarde en naar een overeenkomst tussen het eigen aanvoelen van die eigenwaarde en de signalen die je omgeving hieromtrent geeft.

Het beeld dat jongeren in dit onderzoek van zich hebben, lijkt over het algemeen stevig, maar de jongeren hebben wel het gevoel dat dat beeld niet gedeeld wordt door de publieke opinie. M.a.w. zij hebben het lastig om een gedragen eigenwaarde op te bouwen: ze voelen zich geconfronteerd met vooroordelen en een onterecht negatieve beeldvorming tegenover hen.

Jongeren hebben te lijden onder een negatief beeld. Het gebeurt vaak dat volwassenen geen respect voor hen tonen.

Je mag mensen niet beoordelen zonder ze te kennen. We zijn jong, vreemdelingen en als men van onze wijk spreekt, zeggen ze dat we "uitschot" zijn.

Ze [werkgevers] zijn altijd bang dat de allochtoon het niet zou goed doen of iets zou stelen. Die hebben geen vertrouwen in de ervaring die wij hebben opgedaan of hoe dat wij zijn. Je krijgt hier soms echt minder kansen.

9.2. Bijdragen tot eigenwaarde

Bijdrage vanuit het gezin

Het gezin draagt zeker bij tot de zelfwaarde van de jongere, met name voor wat betreft de waarden die het aanreikt, het gevoel van erbij horen, het belang van respect en solidariteit. Het gezin biedt de jongeren een kompas dat de grote richting aangeeft, maar de concrete weg die je ervoor moet volgen, moet je zelf invullen. Hun actorschap, hun participatie in dit domein is te onderkennen, en dat geeft ongetwijfeld mee vorm aan hun eigenwaarde. Maar thuis zijn er ook conflicten, zorgen om de financiële kwetsbaarheid van de familie en zorgen om een plaats te vinden binnen het (samengesteld) gezin.

Bijdrage vanuit de vriendengroep

Ook de vriendengroep draagt bij tot de eigenwaarde. In de vriendengroep krijg je een voortdurende feedback omtrent je 'erbij horen' en wat je ervoor moet doen: houding, kleding, activiteiten, ... Sommige jongeren doen veel moeite om erbij te horen. Het beeld dat ze weerspiegeld krijgen van de anderen kan hun eigenwaarde al dan niet versterken.

Die vriendengroep heeft een belangrijke plaats bij het zich losmaken van het gezin als enige basis en het vinden van een plek in de bredere samenleving. Conflicten (bv. op basis van de waarden vanuit het gezin) steken soms de kop op, net als onzekerheden die ingegeven worden door de zoektocht naar een evenwicht tussen het erbij horen en hoe ver men er voor kan gaan (financieel, t.o.v. waardepatroon...).

Bijdrage vanuit de jongerenwerking

De opgebouwde eigenwaarde komt voortdurend onder druk te staan door feedback van buitenaf. De politie maakt hen duidelijk dat bepaald gedrag niet gewenst is, burens en andere volwassenen klagen, de media hangen een negatief beeld op van de jongeren,...

Dan is er de jongerenwerking waar ze niet dat soort opmerkingen krijgen, waar ze wel hun gangen kunnen gaan (weliswaar ook binnen bepaalde grenzen), waar ze op begrip kunnen rekenen, nieuwe activiteiten kunnen uitproberen tussen jongeren zoals zij. Er zijn begeleiders die ze vertrouwen, ze krijgen er ook feedback, maar worden daarbij in hun waarde gelaten. Daar kunnen ze tot rust komen, zich vrij voelen en zo hun eigenwaarde in vertrouwen en zonder druk ontwikkelen.

Bijdrage vanuit het onderwijs

Jongeren kijken uit naar een onderwijs dat bijdraagt tot hun eigenwaarde: ze willen een diploma halen, dingen leren waarmee ze een plaats in de maatschappij kunnen vinden. Maar er zijn vele hindernissen. Ondanks de doelstellingen van de school, "klikt" het vaak niet tussen de school en de jongeren. Het onderwijs en de jongeren komen veelal niet tot een positieve interactie, en zodoende leidt het niet tot empowerment. Onderwijs is zelden een hefboom voor hen. We voelen dat de jongeren niet geloven in de kansen van het onderwijs om hun situatie te verbeteren. Voorbeelden van leerkrachten in wie ze vertrouwen hebben, zijn veeleer uitzonderingen.

Bepaalde leerkrachten ontmoedigen ons. Ze krijgen regelmatig te horen dat ze algemeen secundaire en hoger onderwijs niet aankunnen.

In het middelbaar, wanneer men niet goed begeleid wordt, wanneer men niemand kan raadplegen, wanneer het niet goed wordt uitgelegd, dan is het erg moeilijk. Want wanneer men nog klein is dan is men erg beïnvloedbaar, het is gemakkelijk gezegd van "Ik ga gaan werken, ik ga een beroep uitoefenen". Maar er is niemand voor hen om te zeggen tegen hen van "Maar nee, doe dat niet, je hebt de mogelijkheden en capaciteiten, het is echt belangrijk dat je verder doet." Maar niemand is daar om dat tegen hen te zeggen.

Vaak sluit de leerstof niet aan bij de leefwereld (cultuur en identiteit, link onderwijs versus arbeidsmarkt) van de jongeren. De manier van overbrengen is niet aangepast aan de jongeren. Jongeren kunnen op school hun ideeën niet expliciteren, ze kunnen hun gevoelens niet uitdrukken en worden zelden echt gehoord. De talrijke mislukkingen leiden ook vaak niet tot een positieve eigenwaarde.

Externe invloeden

In hun leven, erkennen jongeren soms activiteiten die hen de mogelijkheden geven zich uit te drukken, zich te manifesteren, hun zelfbeeld te toetsen en te bouwen aan hun zelfwaarde. Soms dragen deze activiteiten op een veel positievere manier bij tot hun eigenwaarde dan wat de school doet. De etiketten die de maatschappij op hen plakt, de reacties en feedback die ze krijgen via stages, van de erkenning en de steun die ze vinden in muziek en sport kunnen al dan niet constructief bijdragen tot de versterking van hun zelfwaarde.

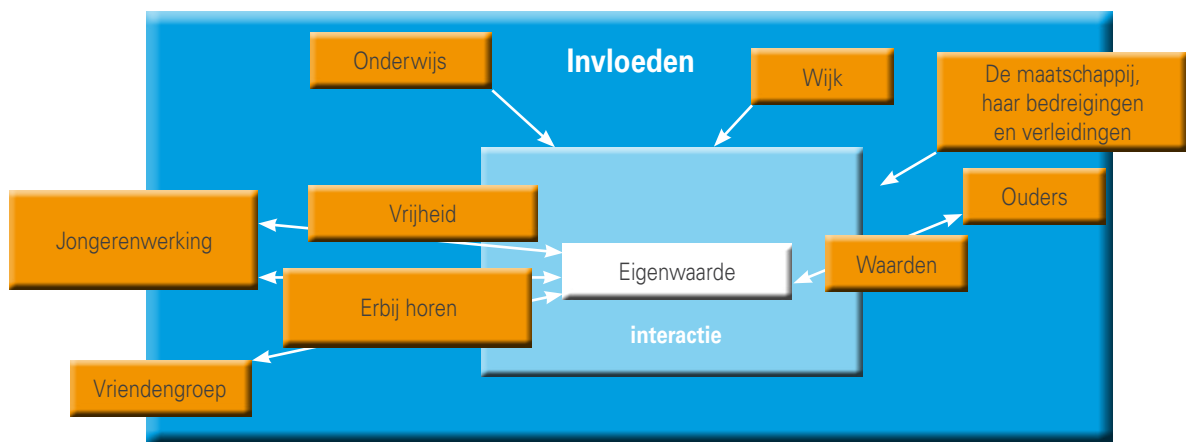
9.3. Interacties

Om één en ander overzichtelijk te maken, maakten de onderzoekers van Kind en Samenleving volgend (niet-exhaustief en louter verhelderend) schema aan. Er zijn heel wat invloeden die de jongeren onderkennen, actoren waar zij om diverse redenen mee te maken hebben.

Vele invloeden zijn eenrichtingsverkeer (zie de pijlen in het schema) en dragen niet bij tot een positieve eigenwaarde: het zijn invloeden die jongeren ondergaan. Die invloeden botsen op een schild en kunnen niet doordringen tot de eigenwaarde. Daarom is 'interactie' het sleutelwoord, en tegelijk het actiewoord.

Het is het sleutelwoord omdat het weergeeft wat de jongeren vragen: jongeren vragen steun, geen hulp. Steun betekent interactie, empowerment, d.i. steun waarbij zij in hun waarde gelaten worden, waarbij zij hun inbreng hebben, tweerichtingsverkeer, niet zich focussen op de tekorten, maar op de aanzetten, op de aanwezige krachten, op hun kennen en kunnen. Het is een actiewoord omdat het inbreng van beide zijden verwacht: interactie.

De invloeden ketsen af op een schild rond de eigenwaarde: ze dragen niet bij tot eigenwaarde, ze negeren die zelfs en dat is pijnlijk voor de jongeren. Meer aandacht voor de interacties is nodig.

Het lijkt ons belangrijk dat de interacties die bestaan, kunnen rekenen op een sterkere maatschappelijke waardering.

Door hun ouders, hun vriendengroep(en) en hun jongerenwerkingen meer te waarderen voor hun bijdrage tot de eigenwaarde van de jongeren, kan ook de eigenwaarde van de jongeren meer gedragen raken. Maar daartoe zijn er nog meer interacties nodig en ook rond meer domeinen opdat het tot empowerment kan leiden: overal waar specifieke vaardigheden ontwikkeld worden: het onderwijs, maar ook in de sportsector, in de creatieve branches, in de sociale sector of nog in de jongerenwerkingen. Op al deze niveaus kan een sterke rol gespeeld worden.

BESLUIT VAN UNICEF BELGIË

DE STEM VAN JONGEREN IN ARMOEDE

Wat kunnen we leren uit dit eerste onderzoek?

Allereerst blijft ons bij dat jongeren de kans moeten krijgen om zich uit te drukken en dat het een uitdaging is om naar hen te luisteren. Deze oefening leverde een schat aan informatie op over de mening en ervaringen van een honderdtal jongeren die getroffen zijn door armoede in België. We mogen niet stellen dat hun meningen en ervaringen representatief zijn voor alle jongeren die in armoede leven, maar ze vormen een eerste stap om kinderen en jongeren een stem te geven in het beleid tegen armoede bij kinderen en sociale uitsluiting.

De beleving van jongeren en de prioriteiten die ze stellen in dit rapport leren ons dat sommige, meer kindgerichte maatregelen nuttig kunnen zijn naast de traditionele armoede-indicatoren die uitgaan van het gezinsinkomen en de werksituatie van de ouders. Jongeren vertelden hoe belangrijk vrijetijdsactiviteiten en sociale contacten zijn om zich goed te voelen.

Hun gevoel van uitsluiting, de moeilijkheden die ze ondervinden om erbij te horen, om genoeg informatie en steun te krijgen staan centraal in dit rapport. Jongeren zijn er zich van bewust hoe belangrijk goede schoolresultaten zijn voor hun toekomst, maar velen twijfelen eraan of hoger en universitair onderwijs wel voor hen is weggelegd. Uit deze meningen en ervaringen kan men een aantal maatregelen afleiden waardoor ze meer steun zouden krijgen.

Sommige jongeren dromen van een toekomst met een gezin, kinderen en werk, terwijl anderen liever van dag tot dag leven en niet te ver durven kijken. Armoede kan leiden tot frustraties die spanningen opwekken in een gezin, in de omgeving en op school. De beperkte toegang tot opleiding en scholing vormt een probleem dat vaak terugkomt bij ondervraagde jongeren.

De beleving van jongeren die met armoede kampen, wijzen op belangrijke aandachtspunten:

1. Jongeren willen en kunnen betrokken worden bij de vraagstukken die hen aangaan.

Hun enthousiasme, talrijke ideeën en knowhow bevestigden dat jongeren die ervoor openstaan altijd betrokken moeten worden bij vragen die hen rechtstreeks aanbelangen. In dit onderzoek beschouwde men jongeren als volwaardige partners en niet als studieobjecten.

2. Kinderen en jongeren tonen zich respectvol en loyaal tegenover hun gezin. Ze zijn hun ouders bijzonder dankbaar omdat die hen ondersteunen, voor hen zorgen en “op het rechte pad” houden. Ze zijn zich ook bewust van de frustraties en druk waarmee hun ouders leven en van de negatieve effecten van armoede op de relaties en het welzijn van hun familie. Sommigen vermelden bijvoorbeeld het feit dat hun papa werkloos is of dat hun mama huisvrouw is. Veel jongeren groeien op in traditionele gezinnen waarin de ouderrollen goed gedefinieerd zijn. Sommigen groeien op in complexere gezinnen (nieuw samengestelde gezinnen, eenoudergezinnen, ...). Een sleutelement in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting bestaat er dus in gezinnen en ouders de nodige steun te geven.

3. Vrienden zijn belangrijk om je goed te voelen. De meeste ondervraagde jongeren hebben hechte vriendschapsbanden en komen graag samen om zich te amuseren. Meestal zijn hun vrienden afkomstig uit de wijk waarin ze wonen. Ze ontmoeten elkaar op straat, in het park. Ze gaan samen naar de film of iets drinken. Veel jongeren maken deel uit van een groep vrienden waarmee ze veel tijd doorbrengen, rechtstreeks of virtueel (gsm, internet). Sommigen vermeldden negatieve druk vanuit de groep die soms leidt tot delinquentie, drankmisbruik en drugsgebruik. Veel jongeren gaven aan dat er nood is aan speelplekken en steun voor de kleinsten zodat ze niet in de verleiding komen om het slechte pad op te gaan. De lokale organisaties die dit onderzoek mogelijk maakten, vormen een belangrijke plek voor hen. Jongeren voelen zich er thuis en vrij.

Ze ontmoeten er hun vrienden zonder controle van hun ouders en kunnen er de stress van zich afschudden. De meesten geven ook aan dat jeugdbewegingen niks voor hen zijn.

4. Opleiding is uiterst belangrijk voor jongeren. Een goed diploma is de sleutel tot een betere toekomst. Opleiding bereidt jongeren voor op de toekomst en brengt hen de vaardigheden en kennis bij om aan een goede job te geraken en een plaats in de maatschappij te vinden. De jongeren hadden het vaak over hun schoolervaringen, het gebrek aan informatie, de keuze van opties die vaak niet aan hun verwachtingen voldoen, het gebrek aan steun van leerkrachten en de pesterijen die ze op school ondergaan. Het gaat hier niet om de beoordeling van individuele leerkrachten, maar veeleer om een structureel probleem van het systeem. Sommige jongeren opperden dat het moeilijk is om je studies vol te houden in zo'n omstandigheden en dat leerkrachten jongeren beter moeten steunen en begeleiden, oog hebben voor hun levensomstandigheden en hen tonen dat alle jongeren kunnen slagen.

5. De buurt krijgt een belangrijke plaats in het leven van jongeren. Voor sommige groepen jongeren zijn de wijkgrenzen streng afgebakend: dit is hun domein, hier voelen ze zich thuis. Buiten deze grenzen verdwijnt dat gevoel. Heel wat jongeren brengen hun meeste vrije tijd door op straat, terwijl anderen van mening zijn dat de straat gevaarlijk is. Velen vinden hun buurt niet ideaal. Ze kennen de problemen en voelen zich niet goed bij het negatieve imago dat eruit voortvloeit. Toch is de wijk belangrijk voor hen. Hun buurt maakt immers deel uit van hun sociale leven en ze hebben tal van ideeën om de buurt te verbeteren. Ze willen meewerken aan het lokale leven, maar stellen vast dat er ook domeinen zijn waarin ze hulp nodig hebben om de infrastructuur te verbeteren. De meesten stippen aan dat jongeren te weinig inbreng hebben op lokaal niveau.

56

6. Vrijtijdsactiviteiten zijn belangrijk om je goed in je vel te voelen. Maar de meeste jongeren hebben te weinig tijd. School, vrienden en vriendengroepen eisen hun meeste tijd op. Sommige activiteiten zijn uitermate belangrijk voor jongeren: muziek (rap bijvoorbeeld) is een uitstekend middel om je uit te drukken en je zorgen te vergeten. Ze verkiezen informeel sporten boven sporten in een club. Behalve enkele uitzonderingen nemen maar weinig jongeren deel aan de activiteiten van een jeugdbeweging. De meesten brengen veel vrije tijd thuis door (tv, internet). Sommigen doen vakantiewerk om wat geld te verdienen en niet te afhankelijk te zijn van hun ouders, uit respect. De meesten halen aan dat het openbaar vervoer problemen stelt. Sommigen gebruiken het openbaar vervoer om naar school te gaan, maar willen ook gratis reizen voor hun vrijetijdsactiviteiten en werk.

7. Jongeren getroffen door armoede beschouwen zichzelf niet als arm. Ze voelen zich uitgesloten. De stigmatisering en uitsluiting die jongeren herhaaldelijk ter sprake brengen in dit rapport bevestigen de noodzaak om discriminatie onophoudelijk te bestrijden, om de participatie van jongeren binnen en via lokale organisaties die met sociaal kwetsbare kinderen en jongeren werken te ondersteunen en om inclusieve strategieën in te voeren op school en in de vrije tijd.

Het effect van armoede op het welzijn van jongeren en in het bijzonder op hun zelfbeeld werd toegelicht door de jongeren. Een gebrek aan zelfvertrouwen blijft hen remmen om hun leven in eigen handen te nemen en zich uit de armoede los te worstelen. Hoewel sommigen een duidelijke toekomstvisie hebben (werk, gezin, geld verdienen), beseffen de meesten hoe moeilijk het is om lang te studeren, ambitieus te zijn of te dromen. We vestigen er de aandacht op dat men dit gebrek aan zelfvertrouwen bij jongeren moet aanpakken op diverse fronten. Het is in de eerste plaats belangrijk dat we luisteren naar en respect hebben voor hun meningen en ideeën.

8. Om volwaardig te kunnen participeren, zeggen deze jongeren dat ze de steun van hun gezin, vrienden, begeleiders en onderwijzers nodig hebben. De praktische steun (financieel, schoolbegeleiding, informatie over studieopties) is belangrijk, maar ook persoonlijke begeleiding zodat er mensen beschikbaar zijn waarmee ze kunnen praten over de problemen

die ze tegenkomen. Het gaat hier niet om slachtofferhulp, maar om steun voor jongeren die actor willen zijn in hun eigen leven.

Ten slotte zijn deze jongeren ook bezorgd om hun gezin en buurt. Het onderzoek bevestigt dat jongeren hun steentje willen bijdragen en dat het belangrijk is om naar hen te luisteren.

Ze vormen niet de oorzaak van de problemen, maar een deel van de oplossing.

BELEIDSAANBEVELINGEN

Op basis van de beleving van de jongeren en onze ervaringen, roept UNICEF België op tot concrete beleidsacties op verschillende vlakken.

➤ **Implementeer een krachtdadig, coherent en gecoördineerd globaal beleid dat vertrekt vanuit een Kinderrechtenbenadering.**

De beleving van jongeren toont aan dat armoede veel meer is dan een louter inkomensgerelateerd probleem. Dat wijst er ondubbelzinnig op dat het aanpakken van armoede bij kinderen gecoördineerde beleidsmaatregelen vereist op vele fronten.

Er is nood aan een krachtdadig en globaal, transversaal beleid met flankerende maatregelen op de vele levensdomeinen waarop armoede een impact heeft. De beleidsdomeinen die een impact hebben op de Rechten van het Kind (fiscaliteit, familiale uitkeringen, huisvesting, tewerkstelling, onderwijs, integratie en gelijke kansen, etc.) moeten worden gecoördineerd en moeten gemonitord en geëvalueerd worden op basis van indicatoren die materiële en niet-materiële dimensies van kinderwelzijn omvatten die de verschillende stadia van de ontwikkeling van een kind omhelzen. UNICEF België bepleit met andere woorden een kinderrechtenbenadering van de problematiek.

➤ **Erken de meerwaarde van participatie van kwetsbare kinderen en maak het mogelijk.**

Artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind onderstreept de rol van het kind als een actieve deelnemer in de promotie, bescherming en monitoring van zijn rechten. Maatschappelijk kwetsbare jongeren moeten in staat gesteld worden om betrokken te zijn bij de beslissingen die hen aangaan. Ze hebben de wil en de capaciteiten om constructief bij te dragen aan de maatschappij waarin ze opgroeien. Daartoe is veel toegankelijke informatie voor nodig en steun op maat. Ouders, leerkrachten en andere eerstelijns werkers moeten hierbij betrokken worden. Daarin zien we ook een duidelijke rol voor het jeugdwerk voor maatschappelijk kwetsbare jongeren, dat structureel ondersteund moet worden, omdat de mainstream participatiestructuren er niet genoeg in slagen om de basisvoorwaarden om die jongeren te betrekken, in te bouwen.

Een eerste concrete piste om aan de slag te gaan met de participatie van kinderen kan -gezien hun betrokkenheid- de wijkontwikkeling zijn.

➤ **Zorg voor een beter begrip van de realiteit van armoede.**

Jongeren zeggen op onbegrip en vooroordelen te botsen in hun buurt, op school, in de georganiseerde vrijetijdsactiviteiten, bij het zoeken van een studentenjob.... Voor sommigen ligt aan de basis hiervan het feit dat mensen de jongeren en hun realiteit niet (genoeg) kennen.

UNICEF België roept op om het grote publiek, de media, beleidsmakers en vooral eerstelijns werkers te sensibiliseren voor de realiteit van mensen die in armoede leven en die van hun kinderen. Hiervoor kunnen ervaringsdeskundigen ingezet worden, moet de communicatie tussen basisvoorzieningen zoals de school en ouders verbeterd worden. Het belang van jongerenverenigingen voor kansarmen (sleutelfiguren om zelfbeeld te verhogen,...) kan ook hier niet overschat worden.

➤ **Schenk aandacht aan het gezin.**

Kinderen kunnen niet los gezien worden van hun gezin. Daarom moet de bestrijding van armoede bij kinderen ingebed blijven in maatregelen die hun ouders aangaan.

Er moet naar gestreefd worden om het kind in de best mogelijke omstandigheden in zijn gezin te laten opgroeien. Om dit te verwezenlijken moeten de betrokken personen (kinderen en ouders) de middelen aangereikt krijgen om menswaardige levensomstandigheden te creëren en moeten zij een beroep kunnen doen op opvoedingsondersteuning. Dat behelst een beleid dat de vele facetten omhelst: levensvoorzieningen, huisvesting, werkgelegenheid, ondersteuning en begeleiding van gezinnen, respect voor ieders waardigheid en een sfeer van overleg.

➤ **Zorg dat onderwijs voor iedereen een hefboom is.**

UNICEF België roept op om informatieve, financiële, culturele en andere barrières neer te halen en om via een fundamentele herstructurering, het onderwijs te versterken in zijn hefboomfunctie, in plaats van dat ze sociale ongelijkheid in de hand werkt.

Alle richtingen moeten toegankelijk zijn voor alle jongeren en technische en beroepsrichtingen moeten grondig herwaardeerd worden zodat ze niet enkel 'doorverwijsrichtingen' zijn. Ook het watervaleffect, dat kansengroepen harder treft, moet herbekeken worden. Kinderen moeten zich via de school kunnen ontplooien en een eigenwaarde opbouwen, waar ze later (op de arbeidsmarkt maar ook in het leven) mee aan de slag kunnen gaan.

Ongelijke schoolprestaties steken reeds heel vroeg de kop op. Hierom pleit UNICEF België ervoor om alle kinderen zo ruim mogelijk toegang te geven tot kwaliteitsvolle zorg, opvang en onderwijs vanaf de eerste levensjaren.

➤ **Vergemakkelijk de participatie van kwetsbare kinderen aan vrijetijds-initiatieven.**

Sloop (financiële, logistieke, psychologische, fysieke...) barrières, voorzie in mogelijkheden voor alle leeftijdsgroepen om te sporten en te spelen in de buurt en ondersteun jongeren in creatieve projecten.

Aanbevelingen van het Comité voor de Rechten van het Kind

Het Comité voor de Rechten van het Kind richtte (op 11 juni 2010) niet minder dan zestien aanbevelingen aan België die rechtstreeks te maken hebben met armoede bij kinderen. Het Comité is erg verontrust over het geringe budget dat in vergelijking met andere landen van de OESO wordt besteed aan sociale uitgaven en over de toenemende armoede bij kinderen in een rijk land als België. Het Comité spoort België onder meer aan om:

- dringend méér kinderopvangplaatsen te voorzien en te garanderen dat deze toegankelijk zijn voor alle kinderen (slotbeschouwing nr 45);
- snel doelgerichte maatregelen te treffen om de gezondheidszorg toegankelijker en meer betaalbaar te maken voor alle kinderen (slotbeschouwing nr 57);
- gelijke toegang tot onderwijs te garanderen, onafhankelijk van de socio-economische status van de ouders (slotbeschouwing nr 67);
- de prestatiekloof in het onderwijs te dichten (België is in deze de trieste recordhouder onder de rijke landen) (slotbeschouwing nr 67);
- dringend werk te maken van een globale benadering van armoedebestrijding, die rekening houdt met de meest kwetsbare groepen (alleenstaande moeders, kinderen van vreemde origine) (slotbeschouwing nr 65).

Meer lezen op <http://www.unicef.be/nl/page/kinderrechten-belgie-onder-de-loep>

KINDERRECHTENBENADERING IN DE STRIJD TEGEN ARMOEDE BIJ KINDEREN EN SOCIALE UITSLUITING

Armoede wordt vaak gedefinieerd als een gebrek aan inkomsten. Maar een definitie op basis van inkomsten alleen houdt geen rekening met tal van sociale, culturele en politieke aspecten van het fenomeen. Armoede kun je niet herleiden tot een tekort aan economische of materiële middelen. Armoede is ook een aanslag op het welzijn en een schending van de menselijke waardigheid.

“Het reële niveau van een land meet je af aan de aandacht van dat land voor zijn kinderen, hun gezondheid en veiligheid, hun materiële situatie, hun opleiding en socialisatie, hun gevoel dat ze geliefd, geapprecieerd en opgenomen zijn in het gezin en de maatschappij waarin ze ter wereld kwamen.” Onderzoekscentrum Innocenti van UNICEF (2007)

Armoede bij kinderen inperken betekent een stap zetten naar meer sociale cohesie en gelijke kansen. Wie de effecten van armoede bestrijdt, investeert in kinderen van vandaag en in de volledige maatschappij van de toekomst.

DOELSTELLINGEN

Armoedebestrijding vanuit een kinderrechtenbenadering heeft een eenvoudig doel: elk kind een levenskwaliteit bieden die zijn recht op waardigheid en een optimale ontwikkeling waarborgen. Deze doelstelling waarmaken blijkt echter een complexe kwestie.

60

Geen enkel sociaal fenomeen heeft meer impact op de rechten van kinderen dan armoede. Armoede is een gedeeltelijke of totale inbreuk op economische en sociale rechten zoals het recht op gezondheid, het recht op huisvesting, het recht op voedsel, het recht op onderwijs. Hetzelfde geldt voor politieke en burgerrechten zoals het recht op participatie en het recht op bescherming. We moeten ons bewust worden van de impact van armoede op kinderen en gezinnen zodat onze aanpak van armoede verandert.

Armoede tegengaan op basis van kinderrechten levert meer adequate antwoorden op de vele facetten van armoede. Zo'n aanpak houdt rekening met de middelen, maar ook met capaciteiten, keuzes, tijd die we besteden aan kinderen opdat ze zich goed voelen en een voldoende hoge levensstandaard hebben en met andere culturele, economische, politieke, sociale en burgerrechten.

Die benadering legt niet alleen duidelijke verantwoordelijkheden bij de overheid, maar vergt ook een multidimensioneel en coherent beleid en omvat de nood van adequate controle (monitoring) en verantwoording (accountability). Die benadering is daarenboven gestoeld op de onlosmakelijk verbonden drie P's: provisie-, protectie- en participatierechten.

Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het Kind (1989) verruimt de aanpak van armoede gedefinieerd op basis van het inkomen. In het bijzonder door de verplichting om bij de uitvoering rekening te houden met vier fundamentele principes: non-discriminatie, het belang van het kind, het recht op leven en ontwikkeling in de grootst mogelijke mate en het recht op vrije meningsuiting waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in functie van de leeftijd en maturiteit van het kind. Uit deze principes blijkt dat men zich sterk engageert om ervoor te zorgen dat kinderen erkend worden als actor in hun leven en het mee vorm kunnen geven. Het Verdrag weerspiegelt een visie op kinderrechten die gekenmerkt wordt door universaliteit, participatie, respect en inclusie. Deze benadering blijkt tegelijk uit de tekst zelf en uit zijn interpretatie door het Comité voor de Rechten van het Kind, de instantie die werd opgericht om op te volgen welke vorderingen regeringen maken om kinderrechten te verwezenlijken.

Naast het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind onderstreepten diverse teksten en controleorganisaties dat er een band bestaat tussen armoede en rechten:

- ▶ **De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948), het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (1966) en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (1966)** dragen bij tot talrijke kinderrechten die te maken hebben met de gelijkheid van mensen, menselijke waardigheid en de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden. Het Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten dat toeziet op het gelijknamige verdrag, nam een verklaring aan over armoede en het verdrag in 2001. Het Comité beschrijft in het verdrag alle sleutelementen om armoede te bestrijden en onderstreept dat economische, sociale en culturele, maar ook politieke en burgerrechten onontbeerlijk zijn voor iedereen die in armoede leeft.
- ▶ **Het herziene Europees Sociaal Handvest (1996) en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (2000)** vermelden het recht op bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting. Het Europees Comité voor Sociale Rechten dat toeziet op de toepassing van het Handvest legde een verband tussen armoede en sociale uitsluiting enerzijds en menselijke waardigheid anderzijds: het Comité bestempelt armoede en sociale uitsluiting als inbreuk op de menselijke waardigheid. Het Handvest roept geen recht op bescherming tegen armoede in het leven, maar bindt de strijd aan tegen sociale uitsluiting en armoede door een sociaal recht en huisvestingssteun in het leven te roepen die van vitaal belang zijn om armen van een waardig bestaan te verzekeren. Het Handvest werd juridisch bindend in de EU sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon (2009).
- ▶ **Het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens legde Principes en Richtlijnen** vast om armoede in te dijken op basis van een mensenrechtenbenadering. Deze richtlijnen zijn opgevat als werkinstrument voor beleidsmakers en uitvoerders die betrokken zijn bij de ontwikkeling en implementatie van strategieën van armoedebestrijding. Ze hebben als doel om strategieën voor armoedebestrijding te schragen.
- ▶ **De resolutie goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 maart 2009 over de "Rechten van de Mens en extreme armoede"** herbevestigt dat extreme armoede en sociale uitsluiting een schending van de menselijke waardigheid vormen. Ze herbevestigt ook dat het absoluut noodzakelijk is dat lidstaten de armsten aanmoedigen om actief te participeren aan de besluitvorming in de maatschappij waarin ze leven, aan de promotie van mensenrechten en aan de bestrijding van extreme armoede. Deze resolutie benadrukt dat extreme armoede een fundamenteel probleem is en bevestigt nogmaals dat politieke wil een basisvoorwaarde is om armoede te doen verdwijnen.

61

PRINCIPES

UNICEF België pleit ervoor om armoede bij kinderen aan te pakken vanuit een kinderrechtenbenadering. Deze aanbeveling vloeit gedeeltelijk voort uit het groeiende besef dat men met armoedebestrijding op basis van het inkomen er niet in slaagt om armoede bij kinderen substantieel in te dijken. Een belangrijke beperking van deze laatste benadering bestaat er immers in dat ze geen rekening houdt met de complexiteit van de realiteit en de noden van de getroffen. Door kinderrechten, armoedebestrijding en participatie te combineren, lijkt de kans op succes groter dan bij een eenzijdige aanpak. De volgende principes geven richting aan een mensenrechtenbenadering:

- **Universaliteit:** kinderrechten zijn universeel en onvervreemdbaar. Elk kind kan er een beroep op doen, waar ook ter wereld. Niemand kan er uit vrije wil afstand van doen of er een ander van beroven.
- **Ondeelbaarheid:** de rechten van het kind zijn ondeelbaar. De culturele, economische, politieke, sociale en burgerrechten maken onlosmakelijk deel uit van de waardigheid van elk kind.
- **Onderlinge afhankelijkheid:** de verwezenlijking van een recht is vaak geheel of gedeeltelijk afhankelijk van de realisatie van andere rechten. Zo is de verwezenlijking van het recht op onderwijs mogelijk afhankelijk van het recht op informatie.

- **Gelijkheid:** alle kinderen zijn gelijk en moeten van hun rechten kunnen genieten zonder enige vorm van discriminatie. Een kinderrechtenbenadering vereist dat men zich inspant om discriminatie te bestrijden.
- **Participatie:** : elk kind heeft het recht om actief te participeren in alle besluitvorming die hem aangaat, waarbij met zijn mening gepast rekening gehouden wordt in functie van zijn leeftijd en maturiteit.
- **Controle en kwaliteit:** een kinderrechtenbenadering verhoogt het verantwoordelijkheidsgevoel door te onderstrepen wie welke rechten en plichten heeft (right holders en duty bearers). Een kinderrechtenbenadering vereist ook dat er wetten, administratieve procedures, praktijken en mechanismen komen om de realiteit te verbeteren en discriminatie te bestrijden. Ten slotte vereist deze aanpak dat universele normen in de praktijk gezet worden en indicatoren ontwikkeld die vooruitgang meten op het vlak van het welzijn en de rechten van kinderen.

VOORDELEN

Omdat een kinderrechtenbenadering gestoeld is op **participatie en multidimensionaliteit** vereist, biedt ze de mogelijkheid om de doelstellingen van regeringen, ouders en kinderen te verwezenlijken. Het recht op onderwijs bijvoorbeeld kan men efficiënter waarmaken wanneer men ook maatregelen neemt om discriminatie op school te bestrijden, om de kinderen zelf te laten participeren en om ze te beschermen. In dezelfde zin is het recht op onderwijs nuttig om andere rechten te realiseren. Een kinderrechtenbenadering biedt tal van voordelen:

- **Ze stimuleert sociale vooruitgang** door op diverse fronten te werken (non-discriminatie, het belang van het kind, overleving en ontwikkeling, participatie);
- **Ze draagt bij tot positieve sociale veranderingen** omdat men kinderen rechten toekent waardoor ze rechtssubjecten worden en men ze niet langer als rechtsobjecten beschouwt;
- **Ze is duurzamer:** kinderen met respect te behandelen en hen laten participeren zal ertoe bijdragen om maatregelen van armoedebestrijding op lange termijn te verbeteren;
- **Ze leidt tot betere economische resultaten:** deze benadering is volkomen compatibel zijn met de overheidsprogramma's om economisch leefbaar arbeidspotentieel te creëren. De maatregelen die de universele toegang tot diensten bevorderen en discriminatie overwinnen, verruimen ook de economische basis van de maatschappij en versterken zo de economische capaciteiten van het land;
- **Ze versterkt capaciteiten:** ze stimuleert en ontwikkelt de capaciteiten van regeringen om hun verplichtingen na te komen, zodat de gezinnen (door een goede ondersteuning) hun rol optimaal kunnen spelen en ze mobiliseert de capaciteit van kinderen en jongeren om in actie te komen.

We besluiten dat de rechten van kinderen die in armoede leven alleen realiseerbaar zijn door middel van een multidimensionale aanpak gebaseerd op een kinderrechtenbenadering. Onontbeerlijk zijn ook een langetermijnvisie en de actieve inzet van alle betrokken actoren die hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

We hopen dat politieke verantwoordelijken (ministers en parlementsleden), kinderrechtenorganisaties en organisaties die armoede bestrijden in dit rapport een nuttig instrument vinden om op te nemen in hun werk en hun inzet in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting bij kinderen.

UNICEF België
September 2010

**“WIJ ZIJN NIET DE OORZAAK VAN DE PROBLEMEN,
WIJ MAKEN DEEL UIT VAN DE OPLOSSING”**

DE STEM VAN KINDEREN KAN DE WERELD VERANDEREN.

HET RECHT OP PARTICIPATIE VOOR KINDEREN IS EEN DEMOCRATISCH RECHT. LAAT JE HOREN!

Join. Share. Act.

www.unicef.be
<http://www.unicef.be/nl/project-belgium/what-do-you-think>
www.unicef.be/facebook
www.twitter.com/unicefbelgie

UNICEF België

Stichting van Openbaar Nut
Lenniksebaan 451
1070 Brussel

Vanaf oktober 2010
Keizerinlaan 66
1000 Brussel

Tel.: +32.2.230.59.70
Fax: +32.2.230.34.62
E-mail : info@unicef.be